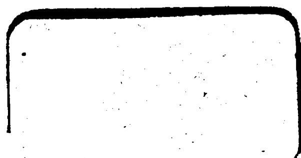

Aug. Fjelstrup

Skilsmisseprocessen

imellem

Kong Kristian den syvende

og

Dronning Karoline Matilde

forhen A. Christiansens Forlag
Hermann-Petersen · København

KONG KRISTIAN DEN SYVENDE
OG
DRONNING KAROLINE MATILDE

AUG. FJELSTRUP

SKILSMISSEPROCESSEN

IMELLEM

KONG KRISTIAN DEN SYVENDE

OG

DRONNING KAROLINE MATILDE

KØBENHAVN
FORHEN A. CHRISTIANSENS FORLAG
HERMANN-PETERSEN
1908

H. MEYERS BOGTRYKKERI

I Foraaret 1906 gennemsaa jeg paa Universitetsbiblioteket i Kristiania nogle Manuskriptpakker, hvori bl. a. fandtes adskillige Afskrifter af de vigtigste Dokumenter vedrørende Skilsmissen mellem Kong Kristian VII og Dronning Karoline Matilde.

Jeg havde læst større og mindre trykte Ekscerpter af enkelte af disse Aktstykker, men kendte dem ikke in extenso, og jeg fandt dem saa karakteristiske og interessante baade med Hensyn til Indhold og Form, at jeg mente, de vel kunde fortjene at publiceres i deres Helhed nu, da der er forløbet 136 Aar efter den mærkelige Hofrevolution d. 17. Januar 1772.

Jeg tog omhyggelige Kopier af, hvad der fandtes, og ønskede, da jeg kom til København, at konferere mine Afskrifter med Originaldokumenterne i Rigsarkivet; de var imidlertid fremdeles utilgængelige.

Jeg kunde da blot konferere med de Afskrifter af de samme Aktstykker, som findes i det konge-

lige Biblioteks Manuskriptsamling og indfatte det hele i en efter mit Skøn passende Ramme.

At der vil være forskellige Meninger om, hvorvidt det er rigtigt at publicere disse Dokumenter in extenso, er vel muligt, og, at en ensidig Kritik kun vil se det skandaløse ved Detaillerne i denne vistnok enestaaende Skilsmisseproces, er jeg belavet paa; men jeg betragter disse Aktstykker i deres Helhed som saa nødvendige for den rette Forstaaelse af adskillige Begivenheder ved det danske Hof i det mærkelige Tidsrum 1769—72, at jeg mener, en Publikation er mere end tilladelig.

Om Hovedpunkterne i den ominøse Proces har der vel aldrig for Alvor været nogen Tvivl, og det overlades nu til Læserne at bedømme, om dette Bidrag til Struenseeperiodens ret omfangsrige Literatur er af Betydning eller ikke.

København i Juni 1908.

AUG. FJELSTRUP.

De i Teksten indskudte Bogstaver henviser til Fodnoterne, de indskudte Tal til de biografiske Noter bagest i Bogen.

KAROLINE MATILDE

før Afrejsen fra England

Efter WATSONS [97] Stik efter COTES' [98] Maleri

DEN 18. Januar 1765 var der bleven deklareret Forlovelse mellem den 16aarige Prins Kristian af Danmark og den 13aarige Prinsesse Karoline Matilde af England, den 14. Januar 1766 var Prinsen bleven Kong Kristian den 7., den 1. Oktober foregik Vielsen per procurationem i London, og den 8. November holdt Karoline Matilde sit Indtog i København, hvor Brylluppet blev fejret med stor Højtidelighed.

Knap tre Aar gammel havde Prins Kristian mistet sin Moder, den almindelig afholdte Dronning Luise, og Faderen, Frederik d. 5., som allerede dengang var stærkt medtagen af Udsvævelser, blev det endnu mere under sit Ægteskab med Dronning Juliane Marie.

I sit syvende Aar havde Prinsen saa faaet Grev Ditlev Reventlow[1] til Hofmester. Reventlow synes at have haft ganske gode Kundskaber, men et barskt og plumpt Væsen, og overfor Prinsen viste han en pedantisk Strænghed, saaat Drengen levede i en stadig Rædsel for Straf. Reventlows Opdragelsesmetode var nærmest en brutal og endda inkonsekvent Dressur. Resultatet af elleve Aars Undervisning blev

en Samling overfladiske Kundskaber tilligemed en sygelig udviklet Selvfølelse, og udenfor Undervisningstiden var Drengen ganske overladt til Kammerpagen Sperlings [2] og Kammertjeneren Kirchhoffs [3] demoraliserende Omgang, som hurtigt fik ham grundig ødelagt. Det er utvivlsomt navnlig den sidstnævnte Person, den unge Prins kunde takke for sit saa tidlig undergravede Helbred.

Saa var Kong Frederik død som et komplet Vrag, og den syttenaarige Dreng, der var aldeles blottet for Kendskab til Regeringsmaskineriet, blev Konge. Statssager var ikke i Stand til at fængsle hans Interesse, hvorimod han snart i Følelsen af sin suveræne Frihed sammen med Sperling, Brandt [4], Greverne Holck [5], Rantzau-Ascheberg [6], Danneskjold-Laurvigen [7] og flere ligesindede, hengav sig til de tøjlesløseste Udskejelser, og for muligvis at lægge en Dæmper paa dette skandaløse Liv, medens der endnu kunde være Haab om at sikre Riget en Tronarving, fik Bernstorff [8] Ægteskabet med den engelske Prinsesse fremskyndet.

Kong Kristian d. 7. var betydeligt under Middelhøjde og meget spinkel, men ret vel proportioneret og skal have kunnet føre sig med Anstand. Hans Fysiognomi med den skraa Pande, de noget fremstaaende Øjne, den store, buede Næse og det karakterløse Underansigt er noksom bekendt. Han havde en god Hukommelse, forstod at benytte sine ret overfladiske Kundskaber i en let og ikke uvittig Konversation og var vistnok i Besiddelse af noget dramatisk Talent; men hans Følelse af egne Evner var sygeligt overdreven, og han var aldeles ude

KRISTIAN VII

kort efter Bryllupet

Efter et Pastelbillede af JUEL [99]

KAROLINE MATILDE

kort efter Bryllupet

Efter et Pastelbillede af JUEL

af Stand til for Alvor at kunne slutte sig til nogen.

Karoline Matilde, som var født nogle Maaneder efter sin Faders, Prins Frederik Ludvig af Wales' Død, havde af sin Moder, Prinsesse Augusta, faaet en næsten klostermæssig Opdragelse, og selv efter Forlovelsen med Prins Kristian havde hun kun yderst sjeldent deltaget i Hoflivet. Hun skildres som et tidligt udviklet, livligt og hæftigt Barn med en god Forstand og en sympatisk Fremtræden.

De Portræter, som findes, af Karoline Matilde er saa forskellige, at det næsten er umuligt derefter at danne sig en Forestilling om hendes virkelige Udseende. Den middelhøje Figur har allerede tidlig været temmelig svær, Øjnene var lysblaa, store og udtryksfulde, men lidt for fremstaaende, Underlæben temmelig fyldig, Tænderne hvide og regelmæssige. Hendes Teint var ualmindelig frisk, hendes Haar svært og næsten sølvhvidt og hendes Organ velklingende. Saadan omtrent beskrives Karoline Matilde af en Mand, der saa hende paa nært Hold ved hendes Ankomst til Danmark; men forøvrigt er Samtidens Udtalelser om den unge Dronnings Udseende ret forskellige.

Den yderst frivole Tone ved Hoffet, hvor Ægteskabet stadig blev gjort latterligt, passede aldeles for den letfærdige unge Monark, som selv ved gentagne Lejligheder har udtalt, at han ønskede at blive en Ægtemand à la mode, og allerede faa Dage efter Bryllupet viste, at han var ked af sin Gemalinde. Endog paa selve Bryllupsaftenen skal Kongen kun næsten nødtvungen være gaaet ind til Dronningen.

Ogsaa Karoline Matilde var aabenbart skuffet. Den lille, spinkle, allerede næsten udlevede Drengeskikkelse har neppe tiltalt den ungdommeligt sunde Dronning mere end den kongelige Gemals frivole Væsen og sarkastiske Udtryksmaade.

Man læser i en engelsk Diplomats Beretning af 4. November 1766, at Prinsessen overalt, hvor hun viste sig, syntes at vinde almindeligt Bifald og Kærlighed, og at hendes nærmere Omgivelser enstemmig og i højeste Grad priste hendes Karakter og hendes Optræden i Danmark. En Kollega i London har dog haft en rigtig Opfattelse af Vanskelighederne og Farerne ved Karoline Matildes Stilling og skriver et Par Uger senere, at hendes Majestæt nu træder ind i sit Livs vigtigste Afsnit. Hun bliver i en saa ung Alder næsten ene slynget ud paa et fremmed, stort Ocean, hvor det maa være nødvendigt at anvende den højeste Omhu og Klogskab og styre med betænksom Paapassenhed, saaat hun paa samme Tid kan vinde sit Hofs og Folks Kærlighed og forstaa at bevare Værdigheden af den høje Stilling, hvortil Forsynet har kaldet hende.

Dronningen havde megen Fortrolighed til sin Overhofmesterinde, Enkegehejmeraadinde Plessen [9], og denne midaldrende Dame, som holdt strængt paa den gammeldags Hofetikette, gjorde Karoline Matilde bekendt med Kongens Udsvævelser og raadede hende til at vise hans Majestæt, at Landets Dronning ikke lod sig behandle paa samme Maade som et letfærdigt Fruentimmer.

Efter Dorotea Biehls [10] Breve var det Overhofmesterindens Mening, at Dronningen »ved sin Høyhed og den Afstand, hun maatte søge at holde Kongen i, skulde tvinge Kongen

til at spille en sukkende Elskers Rolle, der paa sine Knæe bevidnede sin Glæde og Taknemmelighed for den mindste Gunstbeviisning, og som, af Frygt for at tabe den, ingen anden Villie maatte have end hendes. Som en fød Prinsesse, en regierende Dronning og den, der skulde bringe Stammen Arvinger, var hun saa høy og hellig en Person, at Kongen selv ikke maatte nærme sig hende uden Ærbødighed, og især maatte hun ikke tillade ham den Frihed at tage sig selv Gunstbeviisninger hos hende; thi derved blev Dronningen til en Maitresse, til Maalet for opbragte Sindslidelser, i Steden for, at hun burde være det for hans Tilbedelse og Høyagtelse.«

Endvidere fortæller Jomfru Biehl, at »Dronningen var ung og fyrig, hun havde voldsomme Sindslidelser og et Hierte, der var dannet til at elske med Heftighed«, og at »Kongen havde den Grille, at han ikke gad gaaet ind til Dronningen, førend hendes Kammer-Piger vare borte og fandt tillige megen Behag i at gaae Klokken 11 til Sengs. Han sendte derfor gemeenligen imod den Tiid ind til Dronningen og lod spørge, om hun havde retireret sig. Dette giorde Frue Pless ham til en stor Forbrydelse og Formastelse, hun afbildede hende det som en Grovhed, ikke den gemeeneste Mand giorde sig skyldig i, og for at vænne ham af med slige Art af Befalninger, saa maatte hun engang svare ham, at det ikke faldt hende beleyligt endnu.« Den næste Aften fik Kongen da paa sin Forespørgsel det Svar, at Dronningen spillede Skak og vilde have Partiet færdigt. Kongen ventede en Time, kom ind og saa, at de endnu spillede, og gik længe frem og tilbage i Værelset uden at sige et Ord; men, da Dronningen Kl. 1 sagde, at

hun vilde spille et Parti endnu for at faa Re=vanche, gik han ud, slog Døren i efter sig »og kom for første Gang ikke i fiorten Dage til Dronningen.«

Engang, da Karoline Matildes Kabinets=sekretær [11] raadede Overhofmesterinden til sna=rere at faa Dronningen til at læmpe sig efter hans Majestæt, svarede hun, at »Kongens For=hold var utaalelig og af en Beskaffenhed, som der kun kunde giøres Bruug af hos slette Fruen=timmer og i liderlige Huuse.«

Der er ingen Tvivl om, at den yderst ceremo=nielle Fru von Plessen har vist et overdrevent Snerperi; muligvis har hun været ængstelig for at miste sin Magt over den unge Dronning, hvis denne virkelig fik Hengivenhed for sin Gemal. Dorotea Biehl skriver om Overhofmesterinden, at hun havde gjort sin Mand »hendes tyran=niske Aag saa utaaleligt, at Græmmelsen over det endte hans Liiv i en meget kort Tiid.«

Det er notorisk, at det ofte kom til hæftige Optrin mellem Ægtefællerne, og det kunde selv=følgelig ikke skjules for det skandalelystne Hof saa lidt som de vilde Orgier, Kongen og hans Svirebrødre arrangerede paa Slottet og andre Steder, naar de forklædte hjemsøgte obskure Knejper og gjorde Gadeoptøjer, oftest i Selskab med den berygtede »Støvlet=Katrine« [12], som en Tid synes at have været Genstand for en alvorlig Tilbøjelighed fra Kongens Side.

Hoffets mangfoldige Adspredelser, Baller, Ma=skerader, Teaterforestillinger, Koncerter, Jagtpar=tier, Kanefarter o. s. v. maatte ganske naturligt tiltale den unge, livsglade Dronning, og tildels faa hende til at glemme det mislykkede Ægte=skab; men den stadig mere løsslupne Tone ved

disse Festligheder mishagede Overhofmesterinden, som derfor snart fik Karoline Matilde til at trække sig tilbage, saameget mere, som Kongen viste sin Gemalinde en i høj Grnd saarende Ligegyldighed, navnlig under Slutningen af hendes Svangerskab de sidste Maaneder af Aaret 1767.

Ikke engang Prins Frederiks Fødsel den 28. Januar 1768 kunde forbedre Forholdet, og et Par Maaneder senere fik Fru von Plessen til Dronningens store Krænkelse pludselig sin Afsked.

Fra Maj 1768 til Januar 1769 foretog Kongen saa den bekendte Udenlandsrejse til Tyskland, Belgien, Holland, England og Frankrig, og paa hele Rejsen var den holstenske Læge Johan Friedrich Struensee, som hurtigt havde forstaaet at vinde Kristian d. 7's Tillid, blandt hans Majestæts nærmeste Omgivelser.

Struensee var født 1737 i Halle, var, 20 Aar gammel, bleven Dr. med. i sin Fødeby og var derefter rejst til Altona med sin Fader, som var bleven Provst der.

Den unge Struensee, der snart fik Ry som en dygtig Læge, erhvervede sig i Løbet af kort Tid en ret god Praksis, navnlig hos adelige Familier paa de holstenske Godser, og blev allerede tre Aar efter, at han havde nedsat sig i Altona, udnævnt til Stadslæge.

Faderen var Pietist, men Sønnen afgjort Fritænker, og hans lystige Ungkarleliv vakte adskillig Forargelse. Ved sine fysiologiske Studier og af de franske Filosofers Skrifter havde han akcepteret den Anskuelse, at alle vore Livsytringer, ogsaa vore Tanker og Fornemmelser, er rent fysiologiske Fænomener, og at det gælder om at skaffe sig saa mange behagelige Fornemmelser som muligt, naar man blot ikke

generer sine Medmennesker derved. Og han levede i Overensstemmelse dermed.

Mellem de mangfoldige Adelsmænd, Struensee som Læge paa Herregaardene kom i Berøring med, var Grev Karl Rantzau-Ascheberg, senere gjorde han Bekendtskab med Enevold Brandt, og det var navnlig disse to Mænd, der skaffede ham Indpas ved Hoffet.

Ved en rolig og bestemt Optræden søgte Struensee at modarbejde de mange abnorme Ideer, der som Tegn paa begyndende Sindssygdom dukkede op i Kongens Hjerne; men det var et haabløst Arbejde. Arv fra Faderen eller Forfædrene, de tidlige seksuelle Forvildelser og den rigoristiske Opdragelsesmetode havde allerede bragt den unge Monark for langt ned ad Skraaplanet.

Ved Hjemkomsten til Danmark blev den 32-aarige Struensee knyttet til Hoffet som Kongens Livlæge. Ved Samtaler og Læsning forsøgte han at give hans Majestæts Hjerne en passende Adspredelse, han hjalp sin Patient med forskellige Statssager paa en saadan Maade, at Kongen bildte sig ind, det var ham selv, der udførte Arbejdet, han fik tilvejebragt et nogenlunde taaleligt Forhold mellem Kristian den 7. og Dronningen — men alt var forgæves. Allerede den paafølgende Vinter var Kongens Sindssygdom i den Grad fremskreden, at han helst trak sig tilbage til sine Værelser, hvor han tilbragte Tiden med de barnagtigste Adspredelser, i Selskab med Brandt, et Par Drenge og en Hund. Der kom vel under Tiden lysere Øjeblikke; men paa den anden Side udartede Sindssygen ofte til Raseri og Ødelæggelseslyst, navnlig i Aarene 1770—71, medens han samtidig

STRUENSEE

Efter et Oliemaleri af JUEL 1771

faldt tilbage til Barneaarenes seksuelle Perversiteter.

Dronningen havde følt sig yderst krænket over, at hun, uagtet hun bestemt havde udtalt Ønsket derom, ikke havde maattet ledsage sin Gemal paa Udenlandsrejsen, og hun havde paa Forhaand faaet en stærk Antipati mod Struensee, i hvem hun kun saa den egoistiske Favorit. Men, da hun efter Kongens udtrykkelige Ønske i Sommeren 1769 havde konsuleret ham som Læge, følte hun sig i høj Grad tiltalt af hans Intelligens, hans korrekte og dog selvbeviste Optræden og hans Forstaaelse af hendes Sindstilstand — og saa var hans ydre, rolige og mandige Apparition vel egnet til at stille den sølle sindssvage Gemal aldeles i Skyggen.

Om Struensees Udseende skriver Justitsraad Gude [13] at han »har selv seet ham og kan ikke sige, han var smuk; men temmelig voxen var han, dertil bredskuldret og stærk af Lemmer. Det kiønneste paa ham var Benene. Hans Haar var lyseguult, og bar han det i sin sidste Levetiid næsten altid, som han dermed er tegnet paa et Kobber med Omskrift: »Mala multa Struens-se perdidit ipse,« som ligner ham meget.«

En anden samtidig skriver om Struensee: »Han var bekiendt som Elsker af et godt Bord, som en saakaldet Fritænker og som en meget farlig Mand for det smukke Kiøn. Han var velskabt og skulderbred, havde regelmæssige Træk, en meget stor Næse, store, blaa Øjne, men med et stirrende, skummelt Blik. Han var dristig og indsmigrende i sin Tale uden at tale meget og sagde sielden enten godt eller ondt

om andre. Hans Udvortes behagede Damerne og havde giort Lykke hos endeel.«

Højesteretsadvokat Uldall [14] skriver: »Struenseees Person var ei smuk og hans Aasyn [illegible].« og Suhm [15] skriver 1768: »Han var maadelig i sin Kunst og temmelig ulærd, men et [illegible] naturlig Forstand, en stor Elsker [illegible] og ingen Hader af Viin, dristig, [illegible], [illegible], ærgjerrig og efterladen i sit [illegible] nogle andre Optegnelser hedder det, [illegible] var 70 Tommer høj og meget [illegible] Teint, blaa Øjne, hørfarvet [illegible] Næse, velformet Mund og [illegible] var temmelig tung og kort[illegible] Han klædte sig [illegible] og red godt. Han [illegible] i fire Bukler [illegible] i Nakken og [illegible]

[illegible] Minister, Gun[illegible] Struensee var saa [illegible] Udvortes [illegible] undredes [illegible] havde opnaaet [illegible] Kongen og [illegible]

[illegible] stadig [illegible] paa, [illegible] Selskab. [illegible]

KAROLINE MATILDE
Efter et Oliemaleri af JUEL 1771

om andre. Hans Udvortes behagede Damerne og havde giort Lykke hos endeel.«

Højesteretsadvokat Uldall [14] skriver: »Struensees Person var ei smuk og hans Aasyn skummelt,« og Suhm [15] skriver 1768: »Han var maadelig i sin Kunst og temmelig ulærd, men ei uden naturlig Forstand, en stor Elsker af Kiønnet og ingen Hader af Viin, dristig, fripostig, forvoven, ærgierrig og efterladen i sit Væsen.« I nogle andre Optegnelser hedder det, at Struensee var 70 Tommer høj og meget kraftig, med klar Teint, blaa Øjne, hørfarvet Haar, fremtrædende Næse, velformet Mund og gode Tænder. Han var temmelig tung og kortshalset og noget kalveknæet. Han klædte sig elegant, fægtede, dansede og red godt. Han bar sit Haar som Dronningen: i fire Bukler paa Siderne, høj Toupé, flettet i Nakken og fæstet med en Kam.

Endelig mener den engelske Minister, Gunning [16] i April 1771, at Struensee var saa lidt behagelig, livlig og indtagende i Udvortes og i sin Konversation, at alle Mennesker undredes over, hvorledes og hvorved han havde opnaaet en saa afgørende Indflydelse paa Kongen og Dronningen.

Struensees Besøg hos Dronningen blev stadig hyppigere, deres Samtaler længere og fortroligere, og Karoline Matilde lagde intet Skjul paa, hvor vel hun befandt sig i Lægens Selskab. Paa Struensees Opfordring tog hun atter Del i Hoffets Adspredelser, hendes Hengivenhed udviklede sig til en oprigtig og heftig Lidenskab, og Resultatet var da let at forudse. Dronningen var som forvandlet. Hun, der i lang Tid havde levet stille og tilbagetrukket,

KAROLINE MATILDE
Efter et Oliemaleri af JUEL 1771

kun beskæftiget med sin Søn, viste sig nu spadserende paa Københavns Gader og deltog i Hoffets Jagtudflugter, klædt i en Mandsdragt, som ufordelagtigt fremhævede hendes Embonpoint. Kastorhat med Baand og Kvaster af Guld, en lang, skarlagenrød, guldbræmmet Frakke, en graagul, guldgaloneret Vest, Kalvekrøs og Halstørklæde, Knæbenklæder og lange Støvler med Sporer — saadant var Dronningens Jagtkostume. Hun skal have set ganske godt ud til Hest; men naar hun gik, tog hun sig noget kejtet ud. Ved Siden af Dronningen lignede Kristian d. 7. en Dreng, hvorimod Jagtdragten passede godt til Struensees kraftige Skikkelse.

Saa var der Baller, Koncerter og Maskerader, hvor Tonen var saa frivol, ofte raa, at den alt andet end egnede sig til at lægge en Dæmper paa et ungdommeligt og fyrigt Temperament. Det danske Hof var paa den Tid en Skandale for hele Evropa, og navnlig paa en Rejse gennem Hertugdømmerne i Sommeren 1770 tiltrak det sig ved sin ubeherskede Kaadhed og Frivolitet en meget lidt smigrende Opmærksomhed.

De alarmerende Rygter om Dronningens intime Forhold til Struensee kom naturligvis ogsaa til England, og Karoline Matildes Moder besluttede sig til at gøre et Forsøg paa at tale Datteren til Fornuft. Det blev aftalt, at de skulde mødes i Braunschweig; men i sidste Øjeblik kom der Meddelelse om, at Dronningen var bleven upasselig og derfor ikke kunde indfinde sig. Hendes Majestæts Ildebefindende var dog ikke farligere, end at Dagene fremdeles gled hen i Sus og Dus med Rideture fra den tidlige Morgen, Jagtudflugter, Selskaber, Baller og Teaterforestillinger til ud paa Natten. Saa blev der aftalt et andet Møde, i Lüneburg,

som ikke var saa langt borte, og Kongen og Dronningen kom virkelig; men Struensee var med, og, da Moderen vilde tale med sin Datter paa Engelsk, som Struensee ikke for- stod, havde Karoline Matilde glemt sit Modersmaal. Sammenkomsten blev kort og uden Fortrolighed, og Prinsessen rejste dybt krænket tilbage til England.

Dronningen, som ikke havde nogen Interesse for Statssager, var kun optaget af sin Elsker, og Kongen viste aldrig nogen Misfornøjelse med, at hans Gemalinde øjensynligt kun befandt sig vel i Struensees Selskab. Det svarede fuld- komment til hans egne Meninger og Udtalelser med Hensyn til Ægteskabet, og saagodtsom alle Hoffets Ægtepar havde jo sanktioneret ganske lignende Arrangementer med interimistiske Om- bytninger.

Der er næppe nogen Tvivl om, at det for Struensees Vedkommende især var Ærgerrig- heden, der førte ham ind i det intime Forhold til Dronningen. Enevoldsherskerens notoriske Utilregnelighed lagde Magten i Karoline Matildes Hænder, og Struensee vilde, naar hun var under hans Indflydelse, faktisk være Landets Regent med Udsigt til at kunne realisere de reformatoriske Ideer, han havde tilegnet sig fra de franske Filosofers Skrifter.

At saa indgribende Reformer maa foretages langsomt, havde han ikke Øjet aabent for, og det var kun ganske naturligt, at den holstenske Eventyrer, der med enestaaende Hurtighed avancerede fra Livlæge, Forelæser hos Kongen og Dronningens Kabinetssekretær til enemægtig Kabinetsminister, fik største Parten af de ældre, erfarne Statsmænd til uforsonlige Modstandere.

Medens Dronningen aldeles uforbeholdent viste, at hun i Struensee saa sin rette Herre, var han overfor hende ofte ligegyldig paa en iøjnefaldende og saarende Maade. Den 17. Januar 1770 havde Struensee faaet Bolig paa Kristiansborg Slot, i Mezzaninetagen i Kirkefløjen, hvor Dronningen havde sine Værelser i Etagen ovenover, og den Uforsigtighed, begge Parter viste i deres daglige Omgang, kunde ikke godt lade nogen af Hofpersonalet i Tvivl om Forholdets Natur.

Enkedronning Sofie Magdalene var død i Foraaret 1770, umiddelbart før den noksom omtalte holstenske Rejse, og Enkedronning Juliane Marie trak sig næsten helt tilbage fra Hoffet, da Forholdet mellem Karoline Matilde og Struensee blev for aabenlyst. Til Kongen blev der ikke taget nogetsomhelst Hensyn. Han vidste selvfølgelig, hvordan det forholdt sig, hvad hans Udtalelser ved flere Lejligheder ogsaa tydelig viste; men det var ham komplet ligegyldigt. Der var sikkert ligesaa lidt hos ham som hos nogen af Hofpersonalet Tvivl om, hvem der var Fader til den lille Prinsesse, som blev født paa Hirschholm i Sommeren 1771, og Dronningens ligefrem forbløffende uforsigtige Opførsel og Udtalelser ved den Lejlighed er noksom bekendte.

At Befolkningen i København paa mangfoldige Maader viste deres Forargelse, f. Eks. ved demonstrativt at forlade Kirkerne, idet der fra Prædikestolen blev takket for Dronningens lykkelige Forløsning, at den nylig givne Trykkefrihed tillod et Utal af Smædeskrifter, hvis Raaheder trodser enhver Beskrivelse, at se Lyset og finde rivende Afsætning, at der blev opslaaet Plakater,

som opfordrede til at dræbe Struensee og lovede Morderen Straffrihed og endda en rigelig Pengebelønning, er altsammen tilstrækkelig bekendt. Struensee havde ved sit Forhold til Dronningen, ved den Mangel paa Hensyn, der blev vist den sindssyge Konge, Enkedronning Juliane Marie og hendes Søn, Arveprins Frederik, og ved den Hensynsløshed, hvormed han gennemførte sine talrige Reformer og som Monarkens Stedfortræder afskedigede og ansatte Embedsmænd efter Forgodtbefindende, gjort sig saa forhadt, at hans Liv virkelig maatte siges at være i Fare. Ved de norske Matrosers Demonstration, ved Urolighederne i Anledning af Ophævelsen af Livgarden og ved flere Lejligheder havde han vist en Mangel paa Mod, som ikke skulde bidrage til at hæve hans Prestige; det er notorisk, at han for Alvor har tænkt paa at forlade Danmark, og baade han og Dronningen har vistnok ofte haft en Fornemmelse af, hvor alvorlig Situationen var.

Og saa kom Katastrofen den 17. Januar 1772.

Under nominel Ledelse af Enkedronning Juliane Marie og Arveprinsen var der dannet en Sammensværgelse af Guldberg [17], Grev Rantzau-Ascheberg, Generalkrigskommissær Beringskjold [18], Generalmajor Eickstedt [19] og Oberst Køller [20], og Natten imellem den 16. og 17. Januar 1772 trængte de sammensvorne efter et Maskebal ind i Kongens Soveværelse for at faa ham til at underskrive Arrestordrer mod Dronningen, Struensee, Brandt og deres formentlige Tilhængere. Først skulde Køller og Eickstedt sikre sig Struensees og Brandts Personer. Struensee forlangte at se Fængslingsordren; men Køller tvang ham til hurtigt at

klæde sig paa og følge med — han tog Ansvaret. Og de to Grever blev da, hver i sin Vogn, kørte til Kastellet.

Imidlertid havde de øvrige sammensvorne, førte af den tidligere Kammertjener, Justitsraad Jessen [21], der bedre end nogen anden kendte Slottets Lokaliteter, vækket Kongens Kammer⸗tjener, Brieghel [22], som skulde skaffe dem Adgang til hans Majestæt. Da de kom hen til Kongens Seng, vaagnede han pludselig op og blev meget forskrækket; men Enkedronningen søgte at berolige ham og forklare ham Aarsagen til det natlige Besøg: man havde opdaget en Sammensværgelse mod hans Person, og det var derfor nødvendigt at faa underskrevet nogle Arrestordrer i den Anledning, først og fremmest imod Dronningen, Struensee og Brandt.

Man præsenterede ham en Liste paa 17 Per⸗soner, som man maatte sikre sig snarest muligt; men, da Kongens Soveværelse laa ved Siden af Dronningens, foreslog man ham at følge med til Enkedronningens Værelser i Etagen ovenover, hvor de i Ro kunde faa underskrevet de mange Papirer, som var parate til Underskrift med Und⸗tagelse af en Billet, Kongen maatte skrive til sin Gemalinde.

Det var Rantzau⸗Ascheberg, som med et Par yngre Officerer og nogle Soldater tiltvang sig Adgang til Dronningens Sovegemak og viste den overraskede Karoline Matilde den konge⸗lige Arrestordre.

Dronningen sprang ud af Sengen og vilde løbe ind i Kongens Soveværelse; men Døren var laaset, og forøvrigt opholdt Majestæten sig jo i Enkedronningens Gemakker, medens Dron⸗ningens Arrestation foregik. Saa løb Karoline

Matilde ad en hemmelig Trappe ned til Struensees Værelse; men der var Vagt for Døren, og Greven var allerede kørt bort.

Grev Rantzaus Opførsel har ved den Lejlighed været alt andet end ridderlig; men omsider blev Dronningen da klædt paa og satte sig i Vognen, med en Hofdame og Goldammen med den lille Louise Augusta. Major Castenschiold [23] tog med dragen Kaarde Plads hos dem, og eskorteret af Dragoner forlod Karoline Matilde Kristiansborg Kl. 9 om Morgenen og kørte uden Stansning til Kronborg, hvor den forbavsede Kommandant, General Hauch [24], som ikke var belavet paa hendes Ankomst, straks overlod hende sin egen Lejlighed, medens de for Dronningen bestemte Værelser paa Slottet blev sat i Stand.

Saa fortæller Reverdil [25] i sine Memoirer, at Dronningen om Aftenen stod ved Vinduet og bemærkede et stærkt Lysskær imod Syd: det var København, som var illumineret af Glæde over, at den sindssvage Monark havde udført den Heltegerning at lade sig skræmme til at fængsle sin Gemalinde og Landets virkelige Regent foruden adskillige mere eller mindre uskyldige Personer af begge Køn. Kammerjomfruen, som oplyste Dronningen om Grunden til Illuminationen, fik en Lussing til Tak; men senere, da den første Opbrustning havde lagt sig, gav Karoline Matilde paa en mere kvindelig Maade efter for sin Fortvivlelse.

Medens Dronningen begyndte sit Fangeliv paa Kronborg, fandt i København de forskellige dels forargelige, dels latterlige Optrin Sted, hvormed den hyperloyale Befolkning hilste Begyndelsen af den forventede nye, lykkelige

Æra, og samtlige Deltagere i Sammensværgelsen og alle deres Hjælpere fik passende Belønninger.

Saa blev der nogle faa Dage efter Katastrofen nedsat en Inkvisitionskommission, som bestod af Etatsraad Guldberg, Konferensraad Braëm [26], Konferensraad Luxdorph [27], Generalprokurør Stampe [28], Baron Juel-Vind [29], Overprokurør Carstens [30], Etatsraad Kofoed-Ancher [31], Etatsraad Sevel [32] og Generalkrigskommissær Schmidt [33], og Kommissionen begyndte sin Virksomhed med at afhøre et stort Antal Vidner, navnlig fra Dronningens og Struensees nærmeste Omgivelser.

Udrustet med en omfangsrig og for Dronningen yderst kompromitterende Vidneførselsprotokol afholdt Kommissionen dernæst den 21.—25. Februar Forhør over Struensee i Kastellet, og, yderligere væbnede med hans Tilstaaelser, holdt Grev Thott [34], Geheimeraad Schack-Rathlou [35], Baron Juel-Vind og Generalprokurør Stampe den 9. Marts Forhør over Dronningen paa Kronborg.

Ligesom Struensee havde gjort, begyndte Karoline Matilde med at benægte, at der havde været noget utilladeligt Forhold mellem hende og Kabinetsministeren; men, da Struensees egenhændig underskrevne Tilstaaelser blev forelagt hende, indrømmede ogsaa hun alt.

Det hed sig at den engelske Gesandt, Sir Murray-Keith [36], havde underrettet Dronningen om, at hun vilde blive forhørt, og raadet hende til at sige, at hun ikke havde noget at bekende, og at hun ikke anerkendte nogen anden Dommer end sin Gemal.

Det gjorde hun ogsaa i Begyndelsen; men, da man viste hende Struensees Bekendelser,

bed hun sig i Læben, blev forvirret og gav sig til at græde — og saa tilstod hun alt, baade mundtlig og skriftlig.

Medens Struensee baade direkte og indirekte havde givet Dronningen Skylden for, at deres Forhold var blevet saa aabenlyst, tog Karoline Matilde al Skylden paa sig og tænkte kun paa, hvorledes hun kunde redde sin Elsker. Struensees ufattelige Uridderlighed kan ikke undskyldes, og Dronningen staar her langt over ham. Aldeles uforstaaelig er ogsaa Struensees Aabenmundethed overfor Brandt, som han vel kendte godt nok til at vide, at han ikke vilde føle sig forpligtet til at bevare den interessante Hemmelighed.

Et meget spændende Tema var Spørgsmaalet om den lille Prinsesses officielle Legitimitet. Først mente man, at hun vilde blive fornægtet, og i nogle Maaneder havde »Mamsellens« Skæbne været ivrigt debatteret.

Sagen havde øjensynligt sine store Vanskeligheder. Ved Luise Augustas Daab havde Kongen paraderet som Fader, og han havde gennem Ministrene underrettet de udenlandske Hoffer om Datterens Fødsel; saa vilde det unægtelig se mærkeligt ud, om han pludselig vægrede sig ved at anerkende hende. Desuden maatte man indrømme, at visse Udtalelser af Struensee under Forhørene nok kunde siges at gøre Sagen tvivlsom.

Kort efter Forhøret over Dronningen paa Kronborg blev der nedsat en »overordentlig Domstol«, bestaaende af 35 Medlemmer, og denne Domstol skulde uden Appellation dømme i Sagen angaaende Ophævelsen af Kongeparrets Ægteskab.

Foruden de 9 Medlemmer af den tidligere

omtalte Inkvisitionskommission bestod Dommer=kommissionen af de 4 Statsministre Thott, Schack=Rathlou, Rømeling [37] og von Osten [38], Søofficererne Kaas [39] og Fischer [40], Landofficererne von Hobe [41] og von Pentz [42], Sjællands Stiftamtmand, Grev Knuth [43], Højesteretsassessorerne Hielmstierne [44], Levetzau [45], Hoppe [46], Brinck=Seidelin [47], Cortsen [48], Reiche [49], Koren [50], Anchersen [51], Treschow [52], Debes [53] og Grev Scheel [54], Professorerne Obelitz [55], Holm [56] og Studsgaard [57], Biskop Har=boe [58], Stiftsprovst Hegelund [59] og Provst Hee [60].

Dommerkommissionen begyndte sin Virksom=hed i det forrige Rentekammers Sal paa Kristians=borg Slot den 16. Marts 1772, ifølge kongelig Befaling mødte Kammeradvokat Bang [61] d. 24. Marts som Aktor paa Kongens Vegne med en Anklage mod Dronningen, og den 2. April oplæste Højesteretsadvokat Uldall [14], som hendes Majestæts Defensor sit Forsvars=indlæg. Bang fordrede paa Kongens Vegne Ægteskabet opløst, og Uldall forlangte Dron=ningen frifunden; men Udfaldet af Processen var paa Forhaand givet.

Efter Processens Afslutning blev samtlige originale Aktstykker deponerede henholdsvis i Glückstadts, Bergens og Københavns Gehejme=arkiver, hvor de fremdeles er utilgængelige. De interessanteste Dokumenter var imidlertid bleven kopierede, tildels vel per nefas, og mangfoldige saadanne Afskrifter findes saavel paa Biblioteker som i privat Eje.

Almindeligst er Afskrifterne af Kammeradvokat Bangs Anklage mod og Højesteretsadvokat

Uldalls Forsvar for Dronningen; men ogsaa af Forhørene over Struensee i Kastellet, af Inkvisitionskommissionens »Species facti« og af Dommerkommissionens Votering findes Kopier, ligesom af de vigtigste Aktstykker vedrørende Processen mod Struensee og Brandt.

Paa Omslaget til et saadant Manuskript, som findes paa Universitetsbiblioteket i Kristiania, staar der: »Par Curiositet er dette i leedige Aftentiimer in Dec: 1778 afskreeven af Ejeren,« der som Underskrift benytter et ulæseligt Monogram, og Manuskriptet begynder saaledes:

»Copia af Kong Christian d. 7des egenhændige Brev til Dronning Carolina Mathilda:

Madame!

Da Eders Opførsel haver giordt Eder uværdig til at blive hos mig og mit Hoff, saa er Vii for, at De strax forføjer Dem til Croonborg, hvor jeg ynsker Eder een alvorlig Fortrydelse over Eders forrige Levned.

Christian R.

Skreeved paa Christiansborg-Slott om Morgenen tiilig under Dato 17. Jan. Anno 1772.«

Efter Suhms Angivelse lød Kongens Billet til Dronningen saaledes: »Comme vous n'avez pas voulu suivre les bons conseils, ce n'est pas ma faute, si je me trouve obligé de vous faire conduire à Cronenbourg,« og Gude angiver dens Indhold saaledes: »Madame, vous savez, combien je vous ai aimée; mais vôtre conduite n'a pas repondu à mon attente; elle m'oblige de vous éloigner de ma cour, et je veux, que vous partiez pour Cronborg, ou je vous souhaits un heureux repentir.«

Dronningens Forvisningsordre, skrevet egenhændig og underskrevet af Kongen, findes i

Arkivet paa det holstenske Herresæde Breitenburg, og den lyder saaledes:

»Madame! J'ai trouvé à propos de vous envoier à Cronbourg, comme vôtre conduite m'y oblige. J'en suis très faché, je n'en suis pas la cause, et je vous souhaite un repentir sincère.«

Paa Konvoluten, hvori Brevet opbevares, staar der, at Dronningen kastede det fra sig, da hun havde set det, og ved samme Lejlighed kom til at vælte et Blækhus over det. Rantzau tørrede Blækket af og rakte igen Karoline Matilde det; men, da hun ikke vilde tage imod det, stak han det til sig og beholdt det, saaat det senere er kommet i hans Slægtninges Eje. Brevet viser særdeles tydelige Mærker af Blækhusets Indhold.

Saa fortæller Kristiania-Manuskriptet:

»Denne kongelige Resolution blev hendes Majt: straxen forkyndt ved Grev Rantzau og eet Par andre Officierer, hvorefter Dronningen i en Carosse og under Geleyde af eet Dragoner-Corps til Hest til Slotted Croonborg blev hendført.

Ligesaa samme fornevnte Tiid og Dag, Anno 1772 dend 17de Januarij om Morgenen tiilig bleve begge Greverne, Struensee og Brandt, med fleere paa Slotted i deres Værelser arresterede, efterat de samtlige dend samme Natt havde diverteret sig paa Masqueraden. Samme Morgen, som de vare komne til Citadellet Fridr.-havn for der som Arrestanter at afleveres til Commendanten, General v. Hoben, giorde Struensee sin Compliment med een Excuse, fordi hand saa tiilig incommoderede hannem, hvortil Commendanten paa Tydsk svarede: »Ney, de gode Herrer ere her begge velkomne; mand har for længe siden ynsket og ventet Deres Komme«. Hvorpaa der cito blev føjed Andstalt til de Væ-

relser og Arrest-Stæder, hvor begge Greverne separatim og hver for sig bleve hendbragte og indesluttede.«

Forhørene over Struensee fandt Sted d. 20., 21. og 25. Februar. Den første Forhørsdag bragte absolut ingen Tilstaaelser, og først mod Slutningen af den anden begyndte han at opgive Benægtelserne.

Forhørene foregik paa Tysk, da Struensee ikke talte Dansk, og en Afskrift, som findes i det kongelige Biblioteks Manuskriptsamling, lyder saaledes:

»Graf Struensees Bekenntniss.

Den 25. Februar 1772 versammelte sich die Commission wiederum im Commandanten Hausse in der Citadelle Friederichshafen, und, nachdem der Graf Struensee vor derselben, frey von Banden, citiret worden, wurde ihm zu erkennen gegeben: Da er in dem letzten Verhör, so über ihm gehalten, sich auf die bündigste Weisse überführet gefunden und ad qv. 239 wohlbedächtlich eingestanden habe, das seine unzulässige Vertraulichkeit mit der Königin so weit gegangen sey, als immer die Vertraulichkeit unter Personen verschiedenen Geschlechts gehen könne — so fordere und gewärtige man nunmehr von ihm, dass er die dahin gehörige, hauptsächliche Umstände näher anzeige und zu dem Ende einige Puncte, der reinen Warheit gemäss, beantworte:

1. Wann es zuerst zu dieser Beywohnung gekommen, an welchem Orte und bey welcher Gelegenheit?

2. Ob diese enge Vertraulichkeit zwischen der Königin und ihm nicht nach der Zeit beständig fortgesetzet worden?

3. Ob er nicht nunmehr gestehen müsse, dass er im Herbst 1769 und anfangs 1770, auf dem Residentz=Schloss Christiansburg, sich der zur Eremitage (a) führenden dunklen Treppe am späten Abend und in der Nacht bedienet habe, um durch die Eremitage mit dem dunklen Gange heimlich nach der Königin Schlaf=Gemach zu gehen?

4. und dass er daselbst die Nacht oder einen Theil derselben bey ihr zugebracht, und es da=her rühre, dass ihr Bett oft des Morgens in ei=nem Zustande gefunden worden, der kenntlich gezeiget, dass nicht nur jemand bey ihr gelegen, sondern auch, was daselbst bewerckstelliget wor=den, und das zu einer solchen Zeit, da man sicher gewust, dass der König nicht da gewesen?

5. Ob er nicht von der Warnung, die der Königin Kammerjungfern ihr zu geben sich in ihrem Gewissen gedrungen gefunden, Wissen=schaft habe, und was ihm davon bekannt sey?

6. Ob er wisse, dass der König im Jahr 1770, auf der Reisse nach Holstein, oder während den Aufenthalt daselbst, jemals die Nacht mit der Königin zugebracht?

7. Ob er wisse, dass S. Maytt. nach der hol=

---

a) Det daværende Kristiansborg=Slots Hovedbygning, hvis fire sammenhængende Fløje omsluttede Slots=gaarden, bestod af Kælderen, Dameetagen, første Mezzaninetage, Kongens og Dronningens Etage, Kronprinsens Etage og anden Mezzaninetage. Vin=duerne i Kongens daglige Opholdsværelser vendte mod Slotspladsen ligesom Vinduerne i Dronningens Kabinet, der laa nærmest ved Løngangen til Slots=kirken. Dronningens øvrige Værelser laa i Kirke=fløjen med Vinduerne mod Kirken. Det saakaldte »Eremitage«værelse vendte mod Slotsgaarden, og en mørk Gang førte derfra til Dronningens Gemakker.

steinschen Reisse, auf Friederichsberg oder Hirsch=holm, die Nacht bey der Königin zugebracht habe?

8. Ob er wisse, dass es nach der Zeit ge=schehen?

9. Welche Helfer und Beförderer die Königin und er bey diesem unerlaubten Liebes=Handel gehabt, und wem sie sonst die Sache anbetrauet haben? (b)

Der Graf antwortete hierauf:

Ad 1. So viel er sich erinnere, sey es im Frühjahr vor der holsteinschen Reisse Anno 1770

(b) Det omtalte Manuskript paa Kristianiabiblioteket, giver en Beretning om Hovedforhøret, oversat paa Dansk:

»Anno 1772, dend 25. Februarii, forsamlede Com=missionen sig i Commandantens Værelser i Citadellet Friderichshavn, hvor da, efterat Grev Struensee, løsladt af sine Fængsels=Baand, for Commissionen var fremstilled, blev ham tilkiendegivet, at, da hand i det sidst over ham holdte Forhør klarligen var overtydet og til det 239te Spørsmaal tydelig havde tilkiendegived, at hans utilladelige Fortroelighed over=for Dronning Carolina Matilda var gaaet saa vidt, som den kunde gaae mellem Personer af for=skielligt Kiøn — saa ventede og fordrede mand nu af ham, at hand angav de dertil hendhørende betydeligste Omstændigheder og til dend Ende be=svarede følgende Spørsmaale:

1. Naar hand første Gang er kommen til denne Omgang, paa hvilket Sted og ved hvilken Leilighed?

Resp. Saavidt hand kand erindre, skeedte det i Foraaret førend dend holsteenske Reise Anno 1770, i Dronningens Cabinet ved en Leilighed, da hand sad paa Canapeen med Dronningen og enten læste eller talte.

2. Om denne nøje Forbindelse imellem ham og Dronningen siiden derefter bestandigen er vedbleven?

Resp. Ja.

in der Königin Cabinet geschehen, bey einer Gelegenheit, da er bey der Königin auf dem Canapée gesessen, gesprochen oder gelesen.

Ad 2. Ja.

Ad 3. Ja, nach dem neuen Jahr 1770 sey dieses geschehen, aber noch nicht im Herbst 1769.

Ad 4. Ja, das muste er eingestehen, doch erinnere er sich nicht, dass es über 2mal ge= schehen.

Ad 5. Die Königin habe ihm erzählt, dass die Kammerjungfern davon gesprochen, dass ein

---

3. Om hand nu ikke maae tilstaae, at hand i Høsten 1769 og i Begyndelsen af Aaret 1770 har betient sig sildig om Aftenen og om Natten af dend mørke Trappe, som gaar til Eremitagen paa det kongelige Residence=Slott Christiansborg, og hemme= ligen igiennem Eremitagen og dend mørke Gang til Dronningens Gemak?

Resp. Jo, efter Nye=Aar 1770 er dette skeedt, men ikke i Høsten 1769.

4. Om hand har tilbragt Natten eller eendeel deraf hos hende, og at sligt var Aarsag til, at hendes Seng ofte om Morgenen er befunden i een Tilstand, som tydelig gav tilkiende, ikke aleene, at nogen havde ligged hos hende, men endogsaa, hvad der var bestilt, og det paa en Tiid, da mand sikkert vidste, at Kongen ikke havde været der?

Resp. Ja, hand maatte tilstaae det; dog erin= drede hand sig ikke, at det var skeet over 3 Gange.

5. Om hand ikke af dend Advarsel, som Dron= ningens Kammer=Jomfruer gav, fandt sig slagen? Om hand har Kundskab derom, og hvad ham derom er bekiendt?

Resp. Dronningen har fortalt ham, at hendes Kammer=Jomfrue havde talt om, at der gik et saa= dant Rygte, men at Dronningen havde nægtet det, irettesat hende derfor og paalagt hende at tie, og at Dronningen derom intet viidere har hørt eller

solches Gerücht ginge; dass aber die Königin den Kammerjungfern Lügen gestraft und ihnen ein Stillschweigen auferleget, und dass die Königin davon nichts weiter gehört noch gespro-

---

talt. Ved denne Leilighed skeedte ellers dend Beslutning, at de ville lade af med deres Omgang; men saadant har ikke kundet holdes længe.

6. Om han veed, at Kongen i Aaret 1770, paa Reysen til Holsteen, og imedens de der opholdt sig, nogen Gang har tilbragt Natten hos Dronningen?

Resp. Hand erindrer sig ikke, at Kongen een gandske Natt har sovet hos Dronningen paa dend holsteenske Reyse; men Dronningen har næsten alle Morgener, naar Kongen endnu var i Seng, gaaen til ham og bleven hos ham een halv eller heel Time.

7. Om hand veed, at hans Majt: efter dend holsteenske Reyse, paa Friderichsberg eller Hirschholm, har tilbragt Natten hos Dronningen?

Resp. Adskillige Gange paa Friederichsberg, men ikke paa Hirschholm. Men Dronningen har ofte paa bægge Steder gaaed til Kongen.

8. Om hand veed, det er skeedt efter dend Tiid?

Resp. Ja, forrige Vinter paa Christiansborg.

9. Hvem Dronningen og hand har hatt til Hielper ved denne utilladelige Elskovs-Handel, og hvem de ellers har betroet Sagen?

Resp. Ingen har hiulpen dertil, eller, saavidt han veed, nogen, som Dronningen eller hand har betroed det. Det kunde ellers vel være, at hand har talt med Grev Brandt, men erindrer sig ikke, at hand reent ud har tilstaaed for ham, at det var kommen saa vidt med ham og Dronningen. Dronningen havde vel paa Masqueraden viist sig meere tendre imod ham; men dend første Omgang skeede, som sagt er, i Dronningens Cabinet.

At ovenandførte mit Udsiigende er sandfærdig, beviidner og tilstaaer ieg hermed ved min egenhændige Underskrift.

Struensee.«

chen habe. Es sey bey der Gelegenheit zwar der Entschluss gefast worden, von ihrem Umgange mit einander abzustehen, es ist aber nicht lange gehalten worden.

Ad 6. Er erinnere nicht, dass der König eine ganze Nacht auf der holsteinischen Reisse bey der Königin geschlafen habe; die Königin sey aber fast alle Morgen, wenn der König noch im Bette gelegen, zu ihm gegangen und eine halbe oder ganze Stunde oder länger bey ihm geblieben.

Ad 7. Verschiedene Mal auf Friderichsberg, nicht auf Hirschholm; die Königin sey aber auch öfters des Morgens, an beyden Orten, zu dem König gegangen.

Ad 8. Ja, im vorigen Winter, auf Christiansburg.

Ad 9. Es sey niemand, der weder dazu geholfen, noch, so viel er wisse, dem die Königin, noch er, solches anvertrauet habe. Es könnte wohl seyn, dass er mit Gr. Brandt davon gesprochen; er erinnerte sich aber nicht, es ihm positiv gestanden zu haben, dass es so weit zwischen der Königin und ihm gekommen wäre, weil er sich allezeit sehr in diesem Stück in Acht genommen hatte. Die Königin wäre zwar auf der Masquerade zärtlicher geworden; die erste Beywohnung aber sey besagtermaassen und in der Königin Cabinet geschehen. Und was Gr. Brandt von der Masquerade angebracht, solches musste er nicht recht verstanden haben.

Dass obige meine Aussage und der Warheit gemäss sey, bezeuge und bekenne ich hiemit durch meine eigenhändige Unterschrift.

Struensee.

Anleitung zu dieses Bekenntniss durch seine Antwort ad qv. 239.

Alles, was vorgegangen, zur Verminderung und Schmälerung der Reputation der Königin, habe notwendig geschehen müssen; er wäre aber durch die Umstände entrainiret worden und habe öfters Mittel gewünschet und gesucht dieses zu verhindern und vorzubeugen. Es haben aber zum Theil die Caracteere des Königs und der Königin beständig neuen Anlass dazu gegeben, weil sie solche Handlungen bey ihm veranlasset und ihn anbefohlen, als: dass der König ihn mit allerley Gewerbe an der Königin gesandt; dass die Königin ihn öfters zu sprechen verlanget und selbst ihn so angenommen in ihrem Zimmer, wie zuvor gesaget; dass sie mit ihm allein ausfahren, reiten und spazieren wollte, ob er gleich ihr öfters vorgeschlagen mehrere und sonderlich Damen mitzunehmen; derfalls er auch verschiedene von diesen zum Reiten encouragiret; die Königin sey aber immer dabey geblieben, solches zu refusiren, und habe er nachgeben müssen, wenn er nicht ihr Zutrauen verlieren wollte; und daher sey er in der Alternative gewesen seine Fortune zu verlieren oder nachzugeben, in den Gedanken andere Dienste dem Könige leisten zu können.

Er beruft sich sonsten auf das Geständniss der Königin; und, da die Umstände alle so besonders gravirend wären, dass, wenn auch nicht die grösste Vertraulichkeit stattgefunden hätte, die Apparencen doch solches bewiese, eingestehe er die Frage.

Hier weinete Struensee, aus Attachement, wie er worgab, zum königl: Hausse. Er wollte gerne alle Quaal ausstehen, wenn es nicht un-

glücklich vor der Königin und seine Freunde ausfallen möchte.«

Det er umuligt at undskylde den Fejghed, Struensee har vist ved saaledes at kompromittere Dronningen, selv efter at han var bleven gjort bekendt med Vidnernes yderst graverende Udsagn, som ganske vist næsten gjorde hans Tilstaaelser overflødige. Hans Mangel paa Mod havde jo i den senere Tid oftere røbet sig, og man maa antage, at Fængselsopholdet, de stærke Sindsbevægelser og, som det blev paastaaet, Trusler om Tortur har virket for voldsomt paa den forvænte og overnervøse Mand og faaet ham til at sige, hvad han i normal Tilstand dog formodentlig aldrig kunde have røbet. Man kan ikke andet end give en af de fremmede Gesandter Ret, naar han i en Meddelelse til sit Hof skriver, at Struensee havde sagt adskilligt mere, end man havde brudt sig om at faa at vide.

Den Struensee, der i Fængslet var Genstand for Provst Baltasar Münters [62] Suggestion, ligner saa lidt den tidligere dristige Reformator, som om det var to helt forskellige Personer.

Dronningens Defensor, som i sine Optegnelser fortæller om deres Samtaler paa Kronborg, skriver, at Struensees fejge Tilstaaelser ikke havde formaaet at dræbe Karoline Matildes Hengivenhed for ham. Hun spørger stadig ængsteligt til ham, anklager sig for at have forført ham og være Skyld i hans Ulykke og beder Uldall forsikre ham om, at hun ikke nærer den mindste Bitterhed overfor ham. Lignende Ytringer kommer hun med til sine Kammerjomfruer, og der kan i det hele taget næppe være to Meninger om, at Dronningen efter Katastrofen

fortjener langt mere Sympati end Struensee. For hans Vedkommende er det altfor tydeligt, at han, hvis hans Følelser overfor Dronningen nogensinde har været alvorlige, for længe siden har forandret dem og, som han selv tilstaar ved Forhøret, kun har undladt at vise det for ikke at miste hendes Tillid og dermed sin »Fortune«.

Dernæst indeholder Kristianiamanuskriptet

»Kammer-Advocat Bangs Indlæg paa Kongens Vegne imod Dronning Caroline Matilde.

I allerunderdanigste Følge af Deres kongl. Majts. allernaadigste Befalning af 13de hujus, som forhen i denne høie Commission in originali er fremlagt, skulde jeg have herved den Ære underdanigst at fremlægge denne høie Commission for Øyne de Aarsager, hvorfor hs. Majt. har besluttet at paastaae det imellem højstsamme og Dronning Caroline Mathilde indgaaede Egteskab ophævet.

Intet uden min Konges Befalning kunde bringe mig til at skrive imod hendes Majt., og skeer det med den dybeste Underdanighed og fuldkomneste Ærbødighed, Undseelse og Ømhed, at jeg maae anføre de Gierninger og deres Beviiser, hvorved Dronning Caroline Mathilde har forbrudt sit Egteskab.

Jeg drister mig til imod hendes Majt. at fremføre, at Kongens Egte-Seng fremfor andres bør være reen og ubesmittet. Kongen kan kræve det som Mand, han maae fordre det for sit Huuses Ære og han bør æske det for sit Folkes Vel.

Som Mand har han Pagtens Ret, som den første i det kongl. Huus vaager han over denne Konge-Slægts Ælde, Høyhed, Anseelse, Ære og

Reenhed. Hvem kiender vel ey dette kongl. Huuses Egenskaber?

Men om der i Konge-Stammen blev indpodet fremmed Slægt, og Tieneres Afkom skulde bære Kongens Navn og Høyhed, vilde da ey dette Huuses Ælde ophøre, dets Høyhed synke, dets Anseelse tabes, dets Ære krænkes, dets Reenhed besmittes? For hans Folkes Vel bør han æske det. Vi alle, Danmarks og Norges Indbyggere, have svoret Kong Friderich den 3dies Afkom, og vor Slægt efter os vil svære samme, ald Troeskab, Lydighed og Underdanighed. Men mon vi eller vor Efterslægt vilde lige saa underdanig underkaste os Dronning Caroline Mathildes Afkom, som ey tillige var Kongens? Hvilken Kilde til Uroeligheder! Derfor har hs. Majt. som Mand i sit Huus, som den første i sin Slægt og som Konge i sit Land anordnet denne Commission. Allerhøystsammes personlige Ret, hands Huuses Ære, hands Folkes Sikkerhed fremsetter sig og fordrer, at Retfærdigheden selv og den strængeste Ret, som denne høje Commission eene besjæler, skal igiennem Guds, Naturens og Landets Love ved endelig Dom hæve det Egteskabs-Baand, der bandt hds. Majt. Dronning Caroline Mathilde til vores Konge, Christian den 7de.

Jeg vil ei tale i denne Sag, men jeg vil lade hendes Majt. selv tale, jeg vil lade den Person tale, som hds. Majt. tilstaaer at have sagt Sandhed, jeg vil lade Grev Struensee og eedelige Vidner tale (c).

(c) Den utvivlsomt meget interessante Vidneførselsprotokol findes i Rigsarkivet og er utilgængelig; men man kan allerede af Bangs Anklage mod Dronningen og navnlig af en senere Beretning fra Inkvisitions-

Hds. kongl. Majt. har paa Cronborg⸗Slot d. 9de Martij sidstleeden for de af hendes Herre Kongen udnævnte Befuldmægtigede og paa de 3de af hs. Majt. høystbemeldte Dronning fore⸗lagte Qvæstioner svaret, ad qvæst. 2: hendes Majt. tilstaaer at have brudt det Egteskabs⸗Løffte, som hun har givet hans Majt., og ad qvæst. 3: hendes Majt. tilstaaer dermed at have forbrudt sin Egteskabs⸗Ret. Greev Struensee har for Commissionen den 21de Februarij sidstl. paa den ham foresadte 239te Qvæstion, om ey For⸗troeligheden imellem Dronning Caroline Ma⸗thilde og ham er gaaet saa vidt, som den kunde gaae imellem 2de Personer af diverse Kiøn, effter lang Betænkning og Sinds⸗Bevægelse svaret, at, da alle Omstændighederne vare saa besynderlig graverende, at, om endskiønt den største For⸗troelighed ej havde Stæd, Apparencen dog be⸗viisede det, saa tilstoed han det, Lejligheden og den naturlige Svaghed for Fruentimmer var van⸗skelig at imodstaae, bad tillige, at Commissionen vilde forskaane ham for en omstændeligere Er⸗indring i Betragtning af hans inderlige Bevæ⸗gelse og Gemyts⸗Beskaffenhed.

---

kommissionen faa gode Oplysninger om den største Del af Vidnerne og deres Udsagn. De hyppigst omtalte Vidner er, foruden Brandt, Berger og Frøken Eyben, som indsendte en skriftlig, beediget For⸗klaring, Kammerjomfruerne Sofie Bruun (Vidne Nr. 2) og Anna Horn (Vidne Nr. 4), Gemakspigen Anne Petersen (Vidne Nr. 5), Kammerjomfru Anne Bruun (Vidne Nr. 6), Mdm. Schønberg (Vidne Nr. 8), Mdm. Petersen (Vidne Nr. 10), Kam⸗merlakaj Majol (Vidne Nr. 14), Frisør Buck (Vidne Nr. 17) og Struensees Tjener Tyge Lem (Vidne Nr. 20). Desuden nævnes Jomfruerne Böye og Gabel, Kammertjener Torp og Juvelerer Studs⸗gaard som Vidner. Antallet var omtrent 30.

Denne preliminaire Bekiendelse har Grev Struensee d. 25de Febr. næsteffter omstændeligere igientaget og fuldført, hvilken Bekiendelse han tillige egenhændig har underskrevet og svaret

ad. qv. 1: at den første naturlige Samqvem imellem ham og Dronningen skeede i Foraaret 1770 i Dronningens Cabinet, ved den Lejlighed, at han sad paa Canapeen og talte eller læste,

ad qv. 2: at denne inderligste Fortroelighed har siden vedvaret og er imellem dem bestandig fortsadt,

ad qv. 3: han tilstaaer, at han i Aaret 1770 efter Nyeaar, men ei før, har betient sig af den paa Christiansborg=Slot til Eremitagen gaaende dunkle Trappe og om Natten og Aftenen silde gaaet igiennem Eremitagen og den mørke Gang hemmelig til Dronningens Sove=Kammer,

ad qv. 4: passeret Natten der eller een Deel deraf, og saaleedes, at Dronningens Sæng om Morgenen er efter Vidnernes Udsigende fundet i den Tilstand, at ej alleene deraf kunde sees, at meere end een Person havde lagt i den, men endog, hvad videre derudi var foregaaet, og det paa en Tid, da man sikkert vidste, at Kongen ej havde været der; og tilstaaer han dette kun at være skeed een eller toe Gange,

ad qv. 5: han vidste, at hendes Majt.s Cammer=Jomfruer havde advaret hende om det Rygte, som gik om denne Handel, at hendes Majt. derfor havde reprimenderet dem, paalagt dem Taushed, og at det ved den Leilighed blev besluttet imellem dem at holde sig fra hinanden, som dog siden ikke længe blev holdt, og

ad qv. 9: forklarede han, at intet Menniske

havde været Medhielpere i denne Handel; saavidt han vidste, havde Dronningen ej fortroet det til nogen. Han havde vel talet til Brandt derom; dog erindrede han ej positive at have sagt til Brandt, at det imellem ham og Dronningen var kommet til den Yderlighed. Dronningen var vel bleven meere kielen paa Masqueraden; men den første Sammenleje var skeedt i Dronningens Cabinet.

Denne Grev Struensees omstændelige Bekiendelse, som er forelagt hendes Majt. den 9de Martij og tilstaaet ad qvæst. 1 saaledes i Sandhed at være, kunde efter D. L. 1. Bog, 15. Cap., 1. Art. være tilstrækkelig Beviis i denne Sag, helst da D. L. 3. Bog, 16. Cap., 15. Art. i Henseende til de paagieldende illustre Personer vil være heel upasselig.

Lovens Art. (d) melder, det er ikke nok, at den Person, som anklages, selv bekiender, fordi man tit befinder, at mange lyve paa sig selv, paa det den ene kan blive af med den anden, og komme den i Skade, som han eller hun siger sig at have syndet med. Den anførte ratio præsumpta legis passer sig ej paa

---

(d) Kristian d. 5. danske Lov, 1. Bog, 15. Kap., 1. Artikel lyder saaledes: »Hvis nogen for Dom og Ret vedgaar det, som hand sigtis og beskyldis for, da maa hand det ei siden fragaa.«

3. Bog, 16. Kapitel, 15. Artikel lyder: »Aarsager, hvorfor Egtefolk maa adskillis: 1) Horerj. Dog skal den Person, som anklager, lovligen stævne den, der anklagis, i Rette og skielligen bevise det. Og er det ikke nok, at den Person, som anklagis, det selv bekiender, fordj mand tit befinder, at mange lyve paa sig selv, paa det den eene kand blive af med den anden og komme dend i Skade, som hand eller hun siger sig at have syndet med, eller for anden Sag.«

hendes Majt., sc. at den eene skulde ønske at blive af med den anden, ligesaa lidet den anden Deel af Art., sc. for at bringe den i Skade, man haver syndet med, saa den heele Supposition i Loven, at den Sagsøgte kunde ville lyve paa sig selv, har her ej Stæd.

Ikke desmindre, da alle de Omstændigheder, som i Grev Struensees Bekiendelse ere anførte og af hendes Majt. bejaede, tydelig med Vidner ere beviiste, mange andre Data ere og lovligen godtgiordte, som ere uadskillige Forløbere, Medfølgere og Følger af en saadan utilladelig Omgang, saa er det min underdanigste Pligt at lægge samme denne høye Commission for Øyne.

Saaledes bestyrker de første Vidner Grev Struensees Svar paa 3die, 4de og 5te Qvæst. angaaende den Tiid og den Vej, han er kommen ind til Dronningens Gemak, den Tilstand, i hvilken Dronnningens Sæng derefter er befunden, og derpaa fulgte Advarsel og korte Afhold.

Saa forklarede Cancellie-Raadinde Blichenberg [63] og Raadmand Schiøttes Frue [64], som paa den Tiid vare Kammer-Jomfruer hos hendes Majestæt, saavelsom Gemaks-Pigen, Jomfrue Anna Petersen [65], at, da de, deels i Vinteren 1769, deels i Foraaret 1770, havde fattet Mistanke af Struensees idelige og langvarige Visiter hos Dronningen, og Jomfrue Petersen havde i Besynderlighed formærket, at Dørren til den mørke Gang, som gik fra Dronningens Sove-Gemak til Eremitagen, undertiiden blev aabnet om Natten og sadt paa Klem, det og af den afdøde Kammertiener Hansen [66] var blevet sagt, at han havde hørt denne Dør

aabnes om Natten, have de med Overlæg imel=lem hinanden og efter Raadførsel med Cancellie=Raad Blichenberg samt med den afdøde Han=sen, søgt at blive visse i denne Sag, helst da de vidste, at ingen kunde aabne den Dør uden Dronningen, som eene dertil havde Nøglen. Til hvilken Ende de undertiiden sadte Vox i Nøgle=Hullet og undertiiden Papiir i Sprækken af Dørren og tillige Vox i Kammen af Nøglen, som laae paa Dronningens Nat=Bord ved Spei=let. De fandt altiid om Morgenen, at Voxet var saavel af Nøgle=Hullet som af Kammen af Nøg=len, og Papiret nedkastet, og bleve derved visse, at Dørren blev aabnet om Natten. Gemaks=Pigen strøede derpaa i den mørke Gang om Aftenen Pudder, og samtlige Vidner saae der=efter om Morgenen Spoer af store Mandfolke=Fødder i det strøede Pudder til Dronningens Sovekammer=Dør, og fra Dørren til Sængen Spoer af Mandfolke=Fødder. Morgenen efter, at saadanne Spoer vare fundne, kom Jomfrue Bruun, nu Frue Blichenberg, og skulde reede Dronningens Sæng, hvortil hun tillige kaldede til sig daværende Jomfrue Horn, nu Frue Schiøtte, og befandt de da hendes Majt.s Sæng paa en besynderlig Maade behandlet og tilpus=let, Lagen og Teppe sammenviklet, liggende paa den anden Side af Sængen, som de kaldte Kon=gens Side, saaledes at man tydelig kunde see, at der havde lagt meere end een Person i den, Lintøjet smudset og med saadanne Pletter til=flyet, som Vidnerne som Fruentimmer undsaae sig ved at beskrive. Dette skeede om Natten, da Vidnerne vidste, at Kongen ey havde været der, da han aldrig kom den Vej ad Eremitagen, ej heller dertil havde Nøglen. Hans Sæng stoed

og urørt, og Slaaen for den Dør, som gik ind til Kongens Værelser, blev efter Dronningens Befaling om Natten slaaet for. Paa samme Tiid som og adskillige Gange siden ere Dronningens Tørklæder og Servietter funden med Pletter paa af samme Slags, som Lagenerne vare besudlede med, og samme henputtede ved Natstoelen og omkring i Krogene. Herved bleve disse Vidner overbeviiste om, at Struensees formastelige Omgang med Dronningen havde naaet sin Modenhed. Bekymrede over hendes Majt.s dyrebare Navn og Rygte og ængstede over denne formastelige Giernings grusomme Følger, hvorudi de frygtede, endog uskyldige, at kunne blive inddragne, besluttede de med Mands Mod efter moden Overlæg at lægge hendes Majt. deres Sinds-Bekymring og deres allerunderdanigste Hengivenhed til Fode; de, nemlig Jomfr. Bruun og Horn, nærmede sig en Dag paa eengang til hendes Majt. med ængstelige Hierter og taarefulde Øyne. Dronningen, som aldtid, saa og her, bar Hiertet fuld af Naade, spurgde dem bevæget, hvad dem feylede, om hun havde giort dem noget imod. Denne naadige Modtagelse giorde disse troe Tienerinder endnu meere følende af ald den Ærbødighed og Hengivenhed, som deres Sind før var opfylt med. Jomfrue Horn, som ej kunde tale af Sinds-Bevægelse, overlod Udførselen af deres Beslutning til Jomfrue Bruun, hvorpaa hendes Majt. sprang op, tog Jomfrue Bruun om Halsen og sagde: Siig mig, hvad er det, min kiere Bruun? Denne Dronningens Befalning løsnede Jomfrue Bruuns Tunge, som derpaa sagde: Rygtet gaaer, at Struensee ligger om Natten hos Deres Majt.; vi ere derover saa bekymrede. Der siges, at

begge Enke=Dronningerne (e) og Conseillet veed det og vil raade Boed derpaa. De gave tilkiende, at de vidste den Historie om Dørren til Eremitagen, og ønskede, at heele Rygtet maatte være ugrundet. Dronningen spurgde, om de troede det, forlangede strax at tale med Struensee, som, hun sagde, vidste at raade Boed derpaa, og endelig sagde: Meener I, at, naar jeg ej lader ham komme saa tit, Rygtet da forsvinder? Jeg kan ej gandske abandonnere ham; thi det vilde giøre for megen Opsigt.

Hendes Majt.s Bekjendelser dispenserer mig her fra mine Reflexioner.

Efterat Dronningen samme Dag havde talt med Struensee, sagde hun til sine Kammer=Jomfruer: Veed I vel, at den, som taler saadant om en Dronning, har fortient at miste sin Tunge? Efter den Tiid ophørte Dronningens og Struensees Omgang paa en 14 Dages Tiid; men derderefter blev det værre end før. Dog mærkede Vidnerne ingen Passage om Natten igiennem Dørren til Eremitagen siden den Tiid, ligesom og Dronningens Fortroelighed og naadige Omgang med disse hendes Kammer=Jomfruer fra den Dag ophørde, og hun siden ei talte med dem uden i myndig Tone. Vide 2det Vidnes Forklaring i Vidneforhøret, Litra A. Pag. 5—11; 4de Vidne ibid. Pag. 16—22; 5te Vidne Pag. 26—30.

Det, som hendes Majt. havde nægtet for hendes Kammer=Jomfruer, har hun tilstaaet for hendes Kammer=Frøken v. Eyben [67]; thi, da denne Kammer=Frøken fandt Dronningen eengang grædende og meget bekymret, spurgde hun ved den

---

(e) Det er altsaa passeret før den 27. Maj 1770, da Enkedronning Sofie Magdalene døde.

Lejlighed Dronningen, hvad hendes Majt. fejlede, og fortalte Dronningen hende hendes Samtale med hendes Kammer-Jomfruer, og efter nogen Samtale tilstoed og sagde paa Fransk: Tingen er ulykkeligviis sand, sagde hende tillige, at Struensee havde raadet hende at bestikke Kammer-Jomfruerne, som hun absolut ej vilde, sagde tillige, at det var latterligt, at hun holdt af Struensee, og dog vilde hendes Majt. ej følge Kammer-Folkenes Raad at deplacere Struensee.

Iblandt de uadskillelige Ting fra saadanne Gierninger er Rygtet, der altid følger med som deres Skygge. Hvem er vel dette Rygte ubekient? Iblant Vidnerne kan sees, foruden de anførte, det 8de Vidne ad quæst. 4 og 5; 11te Vidne ad quæst. 3, Pag. 55; og Frøken v. Eyben ad quæst. 14, Pag. 207.

Om hendes Majt.s Omgang i Almindelighed med Grev Struensee forklarer den arresterede Liv-Medicus Berger [68], ad quæst. 14, Pag. 201, at Struensees Omgang med Dronningen har været højst mistænkelig, og hans Logement mistænkeligt, at han bestandig har brugt en uanstændig Omgang og stoer Familiaritet med hendes Majestæt.

Denne utilladelige Omgang begyndte først i Aaret 1770 her i Byen, continuerede samme Aar paa den holsteenske Rejse og siden efter det kongl. Herskabs Hjemkomst til Danmark.

Grev Brandt forklarer Pag. 189 og 195, at Grev Struensee var i Sommeren 1770, medens Herskabet endnu var i Holsteen, tidligen om Morgenen hos Dronningen og kjørede ud i Cariol med hende alleene. Deres Omgang gav i alle Maader tilkiende, at de elskede hinanden,

de søgede hinanden, de vare glade ved at finde hinanden — med eet Ord: Kierligheden viiste sig paa saadan Maade, som lader sig bemærke, men ej beskrive. Naar der undertiden var Ueenighed imellem dem, sagde Struensee, at Dronningen var jaloux paa andre Fruentimmer og sagde, han var ej saa kjerlig, som han plejede, hvorfor og Struensee ved Lejlighed af Dantz aldtiid maatte dantze med de ældste Damer (f). Brandt forklarer at Struensee havde gjort ham en Confidence af denne Amourette og sagd, han best kunde tale med Dronningen om Kierlighed paa Masqueraden, og fra den Tiid af har hun først givet efter.

Frøken von Eyben. ad quæst. 31, Pag. 214, og ad quæst. 32, forklarer om Struensees fordægtige Omgang med Dronningen, og 6te Vidne, Pag. 87 sq., og 4de Vidne, Pag. 88—90, samt

---

(f) Dronningens Mistillid til Struensees absolute Troskab har næppe været ubeføjet. Det er sikkert, at han, før Forholdet til Dronningen, har haft andre Amouretter ved Hoffet. Om hans formodede Forhold til Fru Gabel [69], som døde, kun 22 Aar gammel, i Forsommeren 1769, hedder det i nogle samtidige Memoirer: »Tout le monde voyoit, que Struensee étoit amoureux de mad. de Gabel. Dans sa dernière maladie il ne quittoit presque pas le chevet de son lit, et elle mouroit, pour ainsi dire, dans ses bras,« og Uldall skriver, at Struensee »var i nøjere Bekiendtskab med Frk. von Eyben, end Anstændigheden tillod.«

Ifølge Münters »Bekehrungsgeschichte« har Struensee ytret, at han ikke kunde nægte, han havde været en farlig Forfører; ogsaa anstændige, veltænkende Koner havde han overvundet og ved sine Grundsætninger beroliget dem over deres Fejltrin, og næsten intet Fruentimmer, som han vovede sig til, var i Stand til i Længden at modstaa ham, dersom hun ikke i Tide flyede ham.

29de Vidne ad quæst. 4, Pag. 85, forklarer, at, imedens Herskabet i Sommeren 1770 opholdt sig i Holsteen, kjørede Dronningen ud med Struensee om Morgenen alleene, uden at noget Menneske var med, var borte et Par Timers Tiid og kom hjem Kl. 7.

Endvidere forklarer de 2de første Vidner, at de eengang komme og vilde gaae ind i Dronningens Cabinet og fandt Struensee siddende i Canapeen hos hende, da Dronningen løb dem imøde, giennede dem tilbage og siden sagde til dem, at Kongen blev saa bange, da de kom til Dørren, at han vilde løbet ud af Kammeret, og var det Aarsagen, hvorfor hun gik dem i Møde. De forklarede ligeleedes, at udi Slesvig var en Trappe, som gik fra Dronningens Retirade-Gemak til Struensees Værelse, hvoraf hendes Majestæt ofte betjente sig.

Dronningen er en Nat paa Friderichsberg meget silde kommet fra Struensees Værelser igiennem Cron-Printzens Gemack, hvor Madame Schønberg [70] og Mdm. Petersen [71] vare. Struensee har og om Aftenen paa Friderichsberg, naar han har været afklædt, taget en Frak paa sig og gaaet op ad Trappen til Dronningens Cabinet. 18de Vidne, Pag. 79; 19de Vidne, Pag. 85; 20de Vidne, Pag. 91 og 93.

Naar Struensee om Natten havde været hos Dronningen til Kl. 12 á 1, og Kammer-Folkene bleve kaldede for at klæde Dronningen af, har de fundet hende liggende i Sengen, undertiiden nøgen, og Klæderne strøede omkring paa Gulvet. De har tillige forklaret, at Struensee er gaaet ud, idet de ere komne ind. Undertiiden, naar hendes Majt. havde været med Struensee aleene, saae hun særdeles echaufferet ud, saaat hendes Be-

tjentere undsaae sig ved at see paa hende. 2det Vidne, Pag. 97; 17de Vidne, Pag. 77.

Hvorledes Grev Struensee i ald den Tiid, nemlig fra Sommeren 1770, bestandig og jevnlig er kommen til Dronningen paa usædvanlige Tiider, i sin Frak, med smudsige og skidne Støvler, siddet jevnlig hos Dronningen paa Sengen, drukket Caffee og Thee med hende alleene, været hos hende om Natten til Kl. 12 á 1, endog de Aftener, naar der ingen Masquerade eller Ball var, og disse Aftener sildigere gaaet jævnlig op til hendes Sovekammer ad de lønlige Trapper, gaaet uanmeldt ind i hendes Cabinett og befalet Kammer-Folkene imod Sædvane at holde sig fra de Værelser næst ved Dronningens, vide 2det Vidne, Pag. 22; 5te Vidne, Pag. 28, 30; 6te Vidne, Pag. 31, 32; 12te Vidne, fra 6te til 17de Quæst. inclusive, Pag. 56—62; 13de Vidne, Pag. 66—68; 18de Vidne, Pag. 79; 19de Vidne, Pag, 89; 20de Vidne, Pag. 93—94.

Disse Facta tilstaaer Struensee, dog med en Slags Undskyldning af at give Dronningen Medicamenter, ad qv. 47, Pag. 129, ad qv. 104, Pag. 138, ad qv. 106, Pag. 139, ad qv. 200, Pag. 140, ad qv. 266, Pag. 152. Dette alleene undtaget, at han ei har været længe hos Dronningen om Natten, ad qv. 125, Pag. 144.

Dog iagttages hans seenere Bekiendelse af 25de Februar, som forhen er anført. Hendes Majt.s Samtaler med hendes Kammer-Folk (g) syntes at viise, at hendes Hierte følte

(g) Efter alt, hvad der foreligger, har Karoline Matilde behandlet sine Kammerjomfruer med en venlig Fortrolighed, som vel kunde berettige hende til at vente, at de aldrig vilde benytte sig deraf til hendes Skade. Deres systematiske Udspionering af Dronningen er i højeste Grad gemen.

sig meere for en anden end for hendes Herre, Kongen. Saaleedes spurgde hendes Majt. en⸗gang sine Kammer⸗Jomfruer, om de havde For⸗liebelser eller Sentiments for nogen; thi, naar man saadant havde, maatte man følge saadan Person, om det var til Steile og Hiul, ja, om det endog var til Helvede. Paa Objection af Kammer⸗Jomfruerne, om saadan Person blev utroe, svarede hendes Majestæt: i saa Fald blev man enten gal eller tog Livet af sig selv. Hun prisede tillige Kammerjomfruerne lykkelige, at de kunde gifte sig med, hvem de vilde, og, naar hun een⸗gang blev Enke, vilde hun givte sig med en privat Person, som hun elskede, om hun end skulde forlade Land og Riige. Ved denne Lejlig⸗hed viiste hun Vidnerne et Granat⸗Kors, som hun stedse bar paa sit Bryst, sigende: der var Sentiments derved, og hun havde faaet det af en meget god Ven; og, da Vidnet sagde, det maatte vel være Kongen, svarede hun med en spodsk Mine: Jo, mænd — Kongen! — 2det Vidne, Pag. 11—12; 4de Vidne, Pag 21—24.

Jeg veed ej, til hvad Classe, jeg skal henføre følgende Factum, uden som en Forglemmelse af sig selv og som et Foster, avlet i Struensees Omgang, at nemlig hendes Majt. har viist sig mange Gange gandske nøgen for sine Kammer⸗Folk, gaaende paa Gulvet ved høylys Dag, i et Værelse, hvor der var Vinduer paa begge Sider, paa en Tiid, da Paraden trak op, hvor Værelset just vendte ud til, spørgende, om de havde seet Eva eller Christus. Jeg andfører dette Factum her paa dette Stæd, siden dette Trait synes at komme af de nysanførte Sentiments. 2det Vidne, Pag. 13; 4de Vidne, Pag. 23; 5te Vidne, Pag. 29; 6te Vidne, Pag. 32.

Til disse besynderlige Sentiments, som synes at være forgiftede af Struensee, hører dette: at hendes Majt. har declareret for 6te Vidne, at hun vel vidste, hvad Folk sagde om hende; men, at hun ey kærede sig derefter, saa vel som, at der var intet i, om en Kone blev sin Mand utroe, naar han var gammel, og hun var tvungen til ham. Pag. 35. Dronningen har og for 10de Vidne declareret, at, omendskjønt hun vidste, hvad Folk sagde om hende, bedrede hun sig dog ikke. Pag. 50. (h)

For at facilitere denne utilladelige Commerce har Grev Struensee paa en Tiid, da det var hans Charge uvedkommende, ladet sig give en Hoved-Nøgel til Slottet, hvilket han selv tilstaaer, ad quæst. 26, 27, 28, Litra A, Pag. 124, ad quæst 77, Pag. 134.

I samme Henseende ere Dronningens Sove-Gemakker paa Christiansborg, Friderichsberg og

---

(h) Man tager neppe Fejl, naar man i saadanne Ytringer af Dronningen ser en direkte Virkning af Samtalerne med Struensee. Man har mange Samtidiges Vidnesbyrd om, hvor opmærksomt Karoline Matilde lyttede til hvert Ord, Struensee sagde, og hvor imponeret hun var af hans Intelligens.

De mærkelige Forhold ved det danske Hof gav selvfølgelig de fremmede Diplomater at rigt Stof til konfidentielle Meddelelser i Breve til deres Hjemland, og, da det var Folk, som var øvede i at bruge Øjne og Øren, har de opsnappet mangfoldige karakteristiske Smaatræk og Ytringer.

Dronningens Beundring for Struensee gav sig saa tydeligt tilkende ved enhver Lejlighed, at det umuligt kunde undgaa at blive bemærket. Den engelske Gesandt skriver i et privat Brev, at det danske Hof ikke ligner noget andet Hof under Solen, og i en senere, mere officiel Skrivelse siger han, i Slutningen af 1771, at Dronningen regerer uindskrænket gennem Ministeren.

Hirschholm saaleedes apterede i denne Tiid, at man kan gaae fra hendes Cabinet til Struensees uden at blive observeret, ligesom og in specie Dronningens Sove-Gemak paa Christiansborg er i Efteraaret 1771 flyttet hen i Kirkegangen, hvor man fra Struensees Værelser kunde gaa ad en forborgen Trappe til bemelte Cabinet.

Og fortiener det at anmærkes: at, efterat dette Sove-Gemak tilligemed 2de andre Kammere var i Aaret 1770 indrettet til hendes Majt.s Brug, efter hendes egen Befaling, er en geheime Gang og Trappe imellem hendes Majestæts Cabinet og Struensees Værelser, som bestandig forhen havde været tillukt og ubrugt, efter Dronningens Befalning aabnet, og i samme Gang har maattet brænde Lys fra Kl. 3 om Eftermiddagen til Kl. 8 om Morgenen, uden at Vægterne i den Tiid torde see til Lamperne. Det er i et af disse Cabinetter over Kirke-Gangen, hvor hendes Majt. har drukket Thee og Caffe med Struensee om Morgenen. 1ste Vidne, Pag. 4; 5te Vidne, Pag. 29; 6te Vidne, Pag. 87. Conf. Struensees Respons. ad quæst. 205, 206, 207, 210, Pag. 161—162, samt Commissariernes Syn, Pag. 84. (i)

Frugten af denne Indretning ved Værelserne har været, at Sophaerne i hendes Majt. Dronningens Cabinet ere fundne smudsige, ilde tilreedte, saaleedes, som tilforn er sagt om Lagenerne, af hvilken Aarsag de og nogle Gange i en kort Tiid ere blevne overtrukne. I Anledning af Sengen vide 4de Vidne, Pag. 19; 5te

---

(i) Inkvisitionskommissionens Medlemmer havde ved Selvsyn overbevist sig om, hvorledes Dronningens og Struensees Værelser baade paa Kristiansborg, Fredriksberg og Hirschholm stod i hemmelig Forbindelse med hverandre.

Vidne, Pag. 28—29; 2det Vidne, Pag. 83. Ligesom ogsaa Tørklæder og Servietter ere i denne Tiid fundne, ligesom de forhen ere beskrevne at have været i Vinteren 1770. Hertil hører, at Struensees Tjenere have fundet i deres Herres Lommer Klæder af Kammerdug, skidne og fulde af Blod og anden Ureenlighed, som er bleven leverede Dronningens Kammer=Folk. 19de Vidne, Pag. 86; 20de Vidne. Pag. 92.

De besynderlige Presents, som hendes Majt. har foræret Struensee og igien af hannem bekommet og imodtaget, kan ej være uden Følger af den Tings Virkelighed, som Dronningen har bekiendt. Hendes Majt. har imodtaget af Struensee et Par rødbraagede Strømpebaand, som aldtiid skulde bindes paa hende, hvad enten hun havde dem nødig eller ey, sigende, at de vare Sentiments=Strømpebaand, hvorfor hendes Kammer=Jomfruer har gjort Forklaring. Disse Strømpebaand, tilstaaer Greven, at Dronningen har faaet af ham. og at han har kiøbt dem i Hamborg, og, da Dronningen saae dem hos ham, beholdt hun dem, fordi de vare vellugtende, meldende tillige, at han for dem har faaet Betaling. Vide Forhøret Pag. 178.

Ligeleedes har hendes Majt. aldtiid baaret et grønt Etui, hvorudi var Struensees Portrait, mahlet med Tudsk, hvilket, hun aldtiid har været meget omhyggelig for, at ingen skulde faae at see. Da hun i Sommer paa Hirschholm havde giort Barsel, loed hun sig strax give bemeldte Portrait og betragtede det. Ved Afreysen til Cronborg den 17de Januarij toeg hendes Majt. samme med sig, og, da hun var kommet til Cronborg, bandt hun det om sit bare Liv, hvilket Madame Schønberg dog fraraadede

hende. Nu giemmer hun det om Natten under sin Hoved=Pude, af Frygt for, at nogen skulde tage det fra hende. Vide 5te Vidne, Pag. 30; 6te Vidne, Pag. 34; 10de Vidne, Pag. 52; 12te Vidne, Pag. 63—64; 13de Vidne, Pag. 68—69; Jomfrue Arensbach [72], 19de til 29de Quæst, Pag. 107; Struensees Forklaring ad quæst. 227, Pag. 174.

Iblant disse Presents, som hendes Majt. har imodtaget, henhører formodentlig det Guld=Kors med Granater i, som 2det Vidne, Pag. 12, og 4de Vidne, Pag. 24, forklarer, at hendes Majt. bar det længe og skiulte det paa sit Bryst, ofte kyste det, siigende, hun havde faaet det af en goed Ven, og at der var Sentiments derved, endskiønt Struensee nægter i Forhøret, Pag. 179, at have seet dette Kors forhen.

Iblant Struensees Sager ere fundne følgende Pretiosa, som, han siger, Dronningen har for=æret ham: 1. Et Etui, hvorudi fandtes Dron=ningens Portrait forborgen. Vide Struensee ad quæst. 219. Pag. 173, conf. 4de Vidne, Pag. 24. — 2. En Naal med en stor Brillant udi. Vide Struensees Resp. ad quæst. 229, Pag. 175. — 3. En Ring med en Antique. — 4. En stor Brillant=Ring. — 5. En Ring med en blaae Saphir. — 6. En stor Ring med en blaae Saphir. Denne, siger Struensee, tilhører Kongen; men 4de Vidne, Pag. 26, forklarer, at den tilhørte Dronningen og rigtig var givet til Struensee. — 7. Et Guld= og blaatemailleret Hierte, som, Struensee tilstaaer, Dronningen har givet ham engang, da hun talte om Ven=skab; herom forklarede 2det Vidne, Pag. 81, og 4de Vidne, Pag. 24, at Dronningen har

baaret det i et Jagtuhr, hun førte med sig fra Engeland.

Adskillige andre Data taler om denne giorte Bekiendelses Rigtighed.

Der befandtes eengang en liden blaae Plet paa Dronningens Bryst, som hun omhyggeligen skiulte, at Kongen ey skulle see den, spurte tillige hendes Kammer-Jomfruer, hvoraf, de mente, den var, da Jomfrue Horn sagde: den saae ud, som den var suet; hvortil Dronningen loe og taug. 2det Vidne, Pag. 82; 4de Vidne, Pag. 88. Reflexionerne herover falder enhver i Sandserne, Modestie og Dronningens Bekiendelse sparer mig her at anføre meere.

Ligeleedes havde Dronningen engang ont i den eene Side under Brystet, som Struensee daglig kom og smurte, og vilde hendes Majt. ej tillade, at hendes Kammer-Jomfruer eller nogen anden var derved nærværende, og, da Kammer-Fruen talte derom, blev hun unaadig og sagde siden til Kammer-Jomfruerne, at Kammer-Fruen tracterede hende som et Barn, der ey kunde være eene med en Doctor etc. 2det Vidne, Pag. 82.

En overdreven Fortroelighed synes det at marquere, at Struensee var overværende i Sommer paa Hirschholm, da Dronningen giorde Barsel, da dog hans Charge ej kaldede ham derhen, og siden hver Dag spiiste med hende (j) alleene og drak Caffee og Thee-Vand med

(j) Der er vistnok ingen Lejlighed, hvor Dronningen har vist større Uforsigtighed i Tale og Opførsel end ved hendes noksom omtalte Barsel paa Hirschholm den 7. Juli 1771. Forargelsen var da ogsaa almindelig, og en af de fremmede Gesandter skrev til sit Hof, at ingen af Hofpersonalet turde spørge til Dronningens og Barnets Befindende.

hende paa Sengen, 6te Vidne, Pag. 36; 7de Vidne, Pag. 48; 10de Vidne, Pag. 51; 12te Vidne, Pag. 60, 61, 64; 15de Vidne, Pag. 73.

I sidste Sommer, ved den Leilighed, at Matros⸗erne vare paa Hirschholm, eller og, da Oxen blev given til Priis — thi Vidnerne sige ei positive, i hvilket af disse Tilfælde det var — havde Dronningen i Sinde at reise bort med Struensee og i den Anleedning befalede hendes Ridetøy at settes ind til hende om Natten og, efterat hun var afklædt og i stoer Confusion, uden Hoved⸗Tøy, var gaaet til Sengs, stoed hun op igien og samlede sine Juveeler i sin Juveel⸗Casse, da der og i Stalden var givet Ordre at holde Heste parate. 12te Vidne, Pag. 62—63; 13de Vidne, Pag. 69; conf. 20de Vidne, Pag. 52; item Grev Brandts Udsigende. (k)

Førend Dronningen den 17de Januarij til⸗traadde sin Reise til Cronborg, var det første, hun sagde, da hendes Kammer⸗Jomfrue Arens⸗bach havde tilmeldet hende, at Grev Rantzow med nogle Officiers vare der: Hvor er Greven? Derpaa løb allerhøistsamme i hendes bare Særk

---

(k) Den 10. September 1771 kom et Tog paa 2—300 norske Matroser marcherende fra København til Hirschholm for at klage til Kongen over, at de i omtrent 2 Maaneder ingen Løn havde faaet. De fik Løfte om, at Pengene skulde blive dem udbetalte tillige med en lille Godtgørelse, fordi de havde ventet saa længe, og spadserede derefter fredeligt de 3 Mil tilbage til København. Ved den Lejlighed havde Struensee vist en paafaldende Ængstelighed, medens Dronningen var fuldkomment rolig, og det samme var senere Tilfældet i Anledning af den Folkefest, som blev arrangeret paa Ridebanen neden⸗for Frederiksberg Slot, hvor en Okse »blev given til Priis.«

strax need ad den forborgne Trappe til Struensees Værelser for at søge Greven; men, da hun alleene fandt hans Kammer-Tiener, som og var arresteret, sagde hun til Vagten, at de skulde skaffe hende Greven under deres Livs Fortabelse. 18de Vidne, Pag. 79—80; 21de Vidne, Pag. 95—96; 22de Vidne, Pag. 97; 23de Vidne, Pag. 98; Jomfrue Arensbach ad quæst. 4, Pag. 204; ad quæst. 8, Pag. 205; Struensee, Pag. 210.

Paa Cronborg, hvor hendes Majt. endnu befinder sig, har hun engang om Natten spurt Jomfrue Arensbach, hvor Greven var, og, da hun svarede, at han var paa Citadellet, sagde Dronningen: Mon han er i Lænker og der faaer noget at spiise? mon han veed, at ieg er paa Cronborg? Saaledes er hendes Majt.s Ihukommelse endnu chargeret med en tendre Erindring om denne Greve.

Disse ere de Tilstaaelser og Beviiser, som dette i sit Slags unique Sagsmaal grunder sig paa. Jeg har i dette mit Indlæg ladet mig nøye med at skrive og anføre Dronningens, Grev Struensees og Vidnernes Ord for ei at vove mine egne Reflexioner og at fornærme den illustre Person, som jeg efter den mig givne Constitution skal skrive imod. Jeg vilde derfor ønske mig den Lykke at have kundet skrevet efter den mig tillagde Ordre uden at have trædet for nær den Ærbødighed og dybe Respect, jeg er hendes Majt. skyldig.

Og, da Vidnerne, hvis eedelige Udsigende jeg har paaberaabt mig, ei i hendes Majt.s højeste Nærværelse ere afhørte, i Kraft af den allerunderdanigste Respect, man er høistbemelte Dronnings Stand og Fødsel skyldig, hvilket dog efter Lovens Maade i Almindelighed bør skee:

saa venter jeg, at hendes Majt.s Advokat, Hr. Uldall, giver en Forklaring fra sig her i Commissionen, at han i denne Post ej haver noget at indvende mod Vidnernes Troeværdighed. Og da saavel hds. Majt.s egen Tilstaaelse som og Grev Struensees Bekiendelse i alle Maader bestyrkes ved Vidnernes Udsigende, saa der er ingen Aarsag at troe andet, end at Bekiendelsen er sandfærdig, saa paastaaer jeg paa hs. Majt. Kongens Vegne og sætter i Rette:

at hds. Majt. Dronning Carolina Mathilda vorder efter Lovens 3die Bog, 16de Cap., 15de Art. dømt til at have sit Egteskab forbrudt og samme ophævet at være, saa det ikke hindrer hs. Majt. Kongen at indlade sig i nyt Egteskab.

Kiøbenhavn den 24de Martii 1772.

Bang.«

Det var et utaknemmeligt Arbejde, Dronningens Defensor maatte paatage sig, at forsøge et Forsvar overfor det kolossale Bevismateriale, de to Hovedpersoners Tilstaaelser og de talrige Vidners Udsagn havde givet Aktor i Hænde. Den i formel Henseende meget interessante Defension viser da ogsaa, at Uldall var sig fuldkomment bevidst, at Resultatet paa Forhaand var givet.

Man vil formentlig kunne læse mellem Linierne, at det juridiske Forsvar ikke kunde blive stort bevendt, men at Dronningen fortjente almindelig Sympati for den Trofasthed, hvormed hun holdt fast ved Struensee, selv efterat han ved sine Tilstaaelser havde skuffet hende saa dybt.

»Advokat Uldalls Forsvar for Dronningen. [1].

Det er med en sand Bevægelse, jeg tiltræder denne Pligt, som hds. Majt: Dronningens Vel og hans Majt: Kongens Villie paalægger mig. Disse høie Personers Værdighed, Sagens Vigtighed og Følger, mine ivrigste Ønsker at giøre min Skyldighed og en billig Frygt for deri at kunde mangle, retfærdiggiør noksom min Bekymring.

At see Dronningen aflægge Purpuret, nedstige fra Thronen og liig den elendigste at søge sin Beskyttelse under Loven: kan vel noget Exempel meere rørende forestille Uvisheden af den menneskelige Lyksalighed? Hun, i hvis Person vi ære saa mange Kongers Blod, mistænkes for at have vanæret det. Hun, som Kongen gav sit Hierte og sin Haand, anklages af ham, som da lovede at være hendes Herre og Forsvar. Hun, som ved Folkets eenstemmige Raab erholdt Navn af Landets Moder, dømmes af dem, hvis Blod med Glæde vilde flyde for hende. Saa ulyksalig er Dronning Carolina Mathilda, og hun alleene iblandt de danske Dronninger.

I en Alder og med alle de Egenskaber, som syntes at bestemme hendes Lyksalighed, seer hun sig paa Bredden af en Afgrund, hvori hendes Ære, hendes Værdighed, hendes Roelighed kunde tabe sig. Hvilken Forestilling! Paa een Dag at kunde miste sin Gemahl, sine Børn, sit Rige, at overleve dette Tab, mistænkt, an-

(1) Uldalls Forsvar er ligesom Bangs Anklage afskrevet efter det ovenfor omtalte Manuskript paa Kristianiabiblioteket og konfereret med flere andre Afskrifter paa samme Bibliotek og paa det kongelige Bibliotek i København og med enkelte i privat Eje.

klaget, i Fare for igiennem en lang Række af Aar at skulde fremdrage det bittreste Liv — kan vel noget findes gruesommere for Hierter, som ere i Stand til at tænke og føele?

Saaleedes betragtede Dronningen sin Skiebne, saaledes beskreev hun den, da jeg havde den Ære at opvarte hende. Jeg maatte fortvivle, sagde hendes Majt:, hvis mine Hensigter havde været andre end Kongens og Landets Vel. Har jeg maaskee handlet lidet uforsigtig, bør mit Kiøn, min Alder og min Stand undskylde mig. Aldrig troede jeg at kunde underkastes Mistanke, og, synes end min Tilstaaelse at bestyrke den, veed jeg mig dog alligevel uskyldig. Loven vil, jeg skal overbeviises, den har min Gemahl forundt mig, og jeg haaber, den igiennem Dommernes Mund skal erkiende, at jeg ei har giort mig ham uværdig!

Jeg anfører hendes Majt:s Ord, saaleedes som hun selv sagde dem; men hvor ønskede jeg tillige, at jeg kunde udtrykke den Sinds-Bevægelse, hvormed de bleve fremførte, den Friemodighed, der gav dem en ny Vægt, den rørende Stemme, der syntes som en Rett at fordre Medlidenhed, som ingen skal kunde nægte hende uden at fornærme Menneskeligheden. [m].

(m) I Uldalls Optegnelser om hans Samtaler med Karoline Matilde paa Kronborg hedder det: »Dronningen var behagelig, hun havde en smuk Hud, levende Øine. Munden var vel proportioneret, dog var den underste Læbe alt for stor og nedhængende. Hun var velvoxen, men altfor før efter sin Taille, og det af Fedme. Hun talte saa godt Dansk som jeg, item Tysk, Fransk, Engelsk og noget Italiensk.«

Med Hensyn til Karoline Matildes Karakter skriver Uldall bl. a., at »man ikke kunde troe alt,

Man anfører imod hendes Majt: Helligheden af de Pligter, som Baandet mellem hende og hendes Gemahl medfører, at Kongens Ægte=Seng bør være ubesmittet, at hans egen, hans Huuses og hans Folkes Ære og Vel udfordrer det; men disse Sandheder røre hende saa langtfra, at de meget meere viise Nødvendigheden af den nøy=agtigste Overbeviisning, førend hendes Majt: maae troes derimod at have handlet. Jo vigtigere Plig=ter hun havde at iagttage, jo forfærdeligere Føl=gerne af deres Overtrædelser ere, jo bedre begge Deele har været hende bekiendt, jo klarere bør og Prøverne være, at Dronningen virkelig deri har feilet. Hvorved, maa der vel spørges, for=fremmes Kongens, hans Huuses, hans Folkes Ære meest? Ved at Dronningen findes skyldig? Eller er det ikke meget meere i hendes Uskyl=dighed, man bør søge den? Har maaskee hendes Majt: aldrig kient eller opfyldt, hvad hun var sig selv, sin Gemahl og hans Folk skyldig? Eller tilstaaes det ikke, at hun før den Epoqve, fra hvilken hendes Anklagelse begynder, har viist sig en øm Moder, en kierlig Gemahl, en værdig Dronning? Skulde hendes Majt: saa

---

hvad hun sagde«; men han tilføjer, at han »tydelig kunde mærke, naar hun fortalte mig Sandhed og tværtimod.«

Allerede fra sin tidligste Ungdom havde hun haft Hang til Adspredelser og Nydelser; hun var venlig og elskværdig, »naar hun vilde være det«, men ogsaa hæftig og tilbøjelig til Had og Hævn. Navnlig det sidste Par Aar af hendes Ophold i Dan=mark tog hendes Hæftighed Overhaand; hun vilde have sin Villie og være Eneherskerinde i sin Kreds. Mod sine undergivne var hun dog i Almindelighed venlig og ligefrem, undertiden maaske mere ind=ladende og fortrolig end heldigt.

lettelig troes paa eengang at have glemt saa al=deeles sig selv? Skulde hun, som paa den Tiid søgte sin Fornøjelse i Undseelsen og Dyden, i Kongens og Landets Høyagtelse og Kierlighed, da i et Øyeblik have udryddet saa ædle Følel=ser af Hiertet?

Hr. Kammer=Advocat Bang anfører paa hans Majt: Kongens Vegne 3de Slags Beviiser imod Dronningen: Grev Struensees Forklaring, hen=des Majestæts Tilstaaelse og endelig, da han vidste, at ingen af Deelene var tilstrækkelig, da tilsidst Vidnerne.

Det er vist nok, at Grev Struensee den 21de og 25de Februarii sidstleeden efter Actens Udviisning har giordt en for hendes Majt. høist fornærmelig Forklaring; men, at han har tilside=sat den Ærbødighed, han var Dronningen skyl=dig, at han, enten af en ugrundet Frygt (n), Sinds=Forvirrelse, maaskee Haab om at redde sig, naar Dronningen maatte ansees interesseret i hans Sag, eller andre Aarsager, har foregivet Ting, som ere urimelige, kan ikke skade uden ham selv. Hvad Troeværdighed fortiener det vel, at han, skiønt Dronningen værdigede ham sin Tillid, dog skulde have dristet sig til saa yderlig at misbruge den, at hendes Majt. skulde have taalt det, at det skulde være skeet i 2de samfulde Aar, ved Hoffet, under Kongens Øyne, hos saa mange Personer? Ingen privat Persons, endsige Dronningens, Ære kan lide under Be=skyldninger som disse, fremførte af en Inquisit uden Eed og destituerede fra ald Sandsynlighed.

(n) Som tidligere omtalt, var det en ret almindelig An=tagelse, at Inkvisitionskommissionen for at intimi=dere Struensee havde stillet Tortur i Udsigt; der vides dog ikke noget tilforladeligt i den Henseende.

Hr. Kammer-Advocat Bang tilstaaer og, at Grev Struensees Forklaring i og for sig selv ei er af nogen Vægt imod Dronningen. Han søger derfor at bestyrke den, deels ved den Tilstaaelse, hendes Majt. den 9de Martii sidstleden har giort om sammes Rigtighed, deels ved hendes Svar, at hun havde brudt det hendes Gemahl givne Ægteskabs-Løfte og derved tabt sin Ægteskabs-Ret imod ham, hvilket han derpaa ifølge Lovens 1ste Bogs 15de Cap., 1ste Art. vil have anseet som et fuldstændigt Beviis.

Unægtelig er det, at egen Tilstaaelse efter alle Love in civilibus er den fuldkomneste Maade at beviise paa; men, hvor Spørgsmaalet er om en Forbrydelse, har det ikke samme Beskaffenhed, og i Sager af Natur som denne forkaster den danske Lov den især gandske og aldeeles.

Det er ikke nok, siger Lovens 3die Bogs 16de Cap., 15de Art., at en Person, som anklages, det selv bekiender; men den anklagende skal lovligen stævne den, som anklages, i Rette og skielligen beviise det. Den udfordrer da altsaa andre Beviiser, og, da hans Majt. Kongen vil, at Loven alleene i denne Sags og de til samme henhørende Beviisers Paakiendelse skal følges, flyder det af sig selv, at Dronningen ikke mindre end den ringeste Undersaat bør nyde dette af hendes Majt. reclamerede Beneficium.

Lovens Bogstaver ere klare, og dens Meening aldeeles ikke tvivlsom; det vilde derfor være unødvendigt at undersøge de Aarsager, der kan have bevæget de danske Lovgivere til denne Anordning, om ikke nemlig og, hvorvidt den Anseelse og Myndighed, Loven tilstaaer det

eene Kiøn fremfor og over det andet, Frygt for sammes Misbrug paa den eene og altfor stor Føyelighed paa den anden Side, Omsorg for at forebygge de farlige Følger af Overiilelse og Ubetænksomhed med videre deri har haft deres Andeel.

Men, som Hr. Kammer=Advokaten dog erin=drer, at hendes Majt. ej skulde kunne beraabe sig paa dette Beneficium, fordi det grundede sig paa 2de rationibus legis, af hvilke ingen passede sig paa Dronningen, maae jeg oplyse Urigtigheden af denne Slutning.

Naar Loven siger, at det er ei nok, den Per=son, som anklages, det selv bekiender, lægger den vel til som Aarsag: fordi man tit befinder, at mange lyve paa sig selv, paa det den eene kan blive af med den anden og komme den i Skade, som han eller hun siger sig at have syn=det med; men, at disse ikke ere de eeneste Aar=sager, hvorfor Loven forkaster egen Tilstaaelse i denne Tilfælde, viiser den tydelig, naar den strax efter de anførte Ord endnu lægger til: eller for anden Sag.

Skiønt Loven derfor kun udtrykkelig anfører nogle af Aarsagerne til denne Anordning, er det dog klart, at den foruden disse har haft ad=skillige andre, og det Beneficium, som gives den beskyldte, tilkommer Dronningen følgelig ogsaa, hvad enten det saa er paa Grund af de Moti=ver, som Loven anfører, eller af de, som ikke ere anførte, hun reclamerer det. (o)

(o) Det er ikke usandsynligt, at Uldall her sigter til det ret udbredte Rygte, at man skulde have bildt Dronningen ind, at en Tilstaaelse fra hendes Side ikke vilde have nogen Betydning ifølge Loven, men at den vilde redde Struensees Liv (»que cet aveu

Jeg gaaer derfor til det 3die Slags Beviiser, der bestaar i de som Vidner anførte Personers Forklaring. Hendes Majt. har befalet mig at declarere, at hun ikke forlanger dem paa nye indkaldede eller i min Nærværelse at afhøres; men, som hendes Befalning tillige paalægger mig at iagttage, hvad deres Forklaringer ellers giver mig Anledning til, maae jeg i den Henseende forud giøre nogle Erindringer.

Det er en Hoved=Omstændighed, at ingen af de afhørte Vidner angiver anden Aarsag til deres første Mistanke imod Dronningen end det Bye=Rygte, de derom sige at have hørt. Ingen veed, fra hvem dette Rygte reiste sig, eller i hvad Anleedning det spargeredes; men førend Rygtet allereede var almindeligt, blev der ei talt til Dronningen om noget. Da nu de fleeste Vidner bestandig vare om Dronningen, og dog i hendes Omgang imod og med Struensee ej fandt Anleedning til at troe noget fornærmeligt for hende, er det klart, at Dronningens Forhold, endog paa den Tiid, Rygtet allereede var der, maae have været irreprochable. Hvor bedragerligt et Vidne Rygtet er, veed enhver; det grunder sig ofte paa intet og erhverver alleene Styrke og en Slags Troeværdighed ved at blive almindeligt. Men, hvor slibrig en Grund det end har, efterlader det dog, endog hos de forsigtigste og best tænkende, en Mistanke, der forestiller dem de Personers Handlinger, som Rygtet angaaer, i et langt andet Lys end forhen. Forestillingen om, at Rygtet maaskee er sandt, Nysgierrighed, derom at ville have Vished, foraar=

---

sauvoit la vie à Struensee«, som man læser i Falkenskjolds [73] Memoirer).

sager Opmærksomhed over Ting, der forhen vare de uskyldigste og betragtedes uden Efter-tanke; og, træffer maaskee en Tvetydighed ind, er man uden videre Undersøgelse færdig med Dommen.

Saaledes er det og gaaet her med Vidnerne; thi, uagtet de før Rygtet ingen Aarsag fandt til at mistænke Dronningen, bliver samme dem dog aldrig saa snart bekient, førend de ved hvert Skrit synes dertil at finde nye Anleedning. Denne Anmærkning er saameget betydeligere, som Dronningens Kammer-Folk, efterat de om Rygtet var bleven informerede, ey synes at have iagt-taget ald den Forsigtighed, de burde: i Stæden for at underrette hendes Majt. strax derom, an-stillede de adskillige Undersøgninger, og, uagtet de ei fandt noget virkeligt Criterium, som kunde bestyrke Rygtet, var deres Préjuges dog stærke nok til at giøre dem alting mistænkeligt.

Da hendes Majt. erfarede dette, ansaae hun det uden Tvivl som en Mangel af den Troe-skab, som de burde viise, og de gode Tanker, de burde have om hende. Hun retrancherede derfor deres Nærværelse om hendes Person og endeel af den fuldkomne Fortroelighed, hun forhen havde haft til dem. Kammer-Folkene bleve herover empfindtlige og fandt herover en Fortrydelse, der nødvendig loed dem bedømme hendes Majt.s Gierninger endnu skarpere end forhen. (p)

I Frue Schyttes Vidnesbyrd især findes 2de

(p) Falkenskjold skriver i sine Memoirer, at Kammer-folkenes Spionering i og for sig maatte være til-strækkelig til at forkaste dem som Vidner. (»C'est un espionnage horrible de la part des domestiques, qui suffiroit seul pour les rendre récusables.«)

Exempler derpaa, deels naar hun prætenderer, at hendes Majt.s Forbedring efter Advarselen skal have varet 14 Dage, hvorefter det skulde være bleven værre end forhen, uagtet Frue Blichenberg, Pag. 11, siger, at hun var nogle Uger derefter ved Hoffet, i hvilket Intervalle hun ej fornam noget, og deels naar Frue Schytte, Pag. 24, bruger det Udtryk, at Dronningen havde meget travelt med en Slaade for en af Dørrene paa Friderichsberg, der ej kunde skydes for. At Dronningen vilde have denne Slaade i Stand, kunde være af saameget uskyldigere Aarsag, som Frue Schytte selv tilstaaer, de ei havde Befaling at skyde den for; men den Talemaade, at Dronningen havde meget travelt, er særdeeles upasselig og viser en Animosité, som bør være langt fra et Vidne.

Da hendes Majt. altsaa i dem, som vare om hendes Person, havde saa skarpe Observateurs, er det ei at undre over, om en af et, en anden af noget andet har uddraget Slutninger, der tiente til Bestyrkelse af de Tanker, de allereede vare indtagne af.

Der er ingen Uskyldighed muelig, der jo maatte succumbere under saa mistænkende en Undersøgelse, og Loven, der har indseet dens Følger, som har erkient Billigheden af, at enhver i sit Huus og iblandt sine Tienere bør være sikker, befaler derfor og i dens 1ste Bogs 13de Cap., 16de, 17de og 22de Art., at saadanne Vidner ikke skal kunne ansees. (q)

(q) Kristian d. 5. danske Lov 1. Bog, 13. Kapitel, 16. Artikel lyder saaledes: »Villige Vidner, saasom Husbond, Hustrue, Børn, Tyende, Søskende, eller lige saa nær besvogrede skulle ej anseis, med mindre ingen anden Vidne kand havis, fornemmelig i

Spørges der imidlertiid, hvilke de Facta ere, hvorved en utilladelig og til det yderste dreven Fortroelighed imellem Dronningen og Grev Struensee efter Vidnernes Forklaring kan beviises, ere de ingen. At Dronningen har viist Naade og Fortroelighed imod ham, nægtes ikke; men hvem har vel seet og hørt, at samme har overskredet Ærbødigheds Grændser? Hvem er den, som har kundet sige, at Dronningen har brudt den Troeskab, hun var sin Gemahl skyldig, eller angive en Gierning, hvormed Visheden af en saadan Forbrydelse beviises? Og bestyrker ikke alles Tavshed om noget overbeviisende Facto Sandheden af, hvad Jomfrue Böye [74] siger, at hun nemlig aldrig har seet noget uanstændigt af Dronningen?

Kommer det høit, beraaber Vidnerne sig paa deres Gisninger: de slutter, siger de, at Struensee var længe hos Dronningen, fordi de ei bleve kaldte; det kom dem for, som Dronningen og Struensee vare fortroelige med hverandre. Men hvorpaa grunder disse Gisninger sig uden paa Rygtet og den Magt, samme havde over deres Indbildnings=Kraft?

Det er den Naade fornemmelig, hendes Majt. viiste imod Struensee, hvorpaa Vidnernes Mistanke og de Følger, som deraf flyder og uddrages, roullerer: han var bestandig om Dron=

Drabs, Volds eller deslige Sager; ti da skulle de vidne, som afveed.«

17. Artikel lyder: »Villige Vidner skulle de og holdis for at være, som selv i den Gierning medværet have, hvorom de skulle vidne·«

22. Artikel lyder: »End efter Aars Forløb maa ingen Vidne føris paa, hvis nogen af andens Mund hørt haver.«

ningen, heder det, og i hendes Sælskab. Men var han ikke ogsaa i Kongens, og maatte Dronningens Tilliid til ham ikke naturligviis følge af den Fortroelighed, hvormed hans Majt. selv beærede ham?

Dronningen beraaber sig i den Henseende til sin Retfærdiggiørelse paa sin Gemahls egen Sentiment. Hvor talende et Beviis paa hans Majt.s Naade for Struensee ere ey de Embeder, ham bleve betroede, og den Stand, han blev ophøiet til?

Ligesom han erhvervede sig Kongens Fortroelighed, søgte han at fortiene Dronningens. Den Troeskab, han stedse loed sig mærke med at have for Kongen, den Omhue, han viiste for Dronningen i hendes Upasseligheder, den Hengivenhed, med hvilken han syntes at søge at vedligeholde en bestandig Harmonie imellem deres Majestæter og meere end alt Kongens Villie, der var hendes Lov, loed hende troe, at hun uden Fare kunde værdige ham sin Tilliid. Hans Embeder som Cabinets-Minister og som Cabinets-Secretair hos Dronningen udfordrede hans bestandige Nærværelse, og det er altsaa ei at undre over, om han i Dronningens Naade har haft større Del end nogen anden.

Men, siger Hr. Kammer-Advocaten, det er ikke for Dronningens Fortroelighed mod Struensee alleene, hun tiltales. Hoved-Sagen er, at samme er gaaet til en Yderlighed, som vanærede hendes Gemahl, og for at beviise dette beraaber han sig paa endeel Data af Vidnerne.

Førend jeg til Overflødighed igiennemgaaer de fleeste og fornemste af disse Vidner, maae jeg, foruden de allereede giordte Erindringer endnu giøre den allerhøist nødvendige Anmærkning:

at vidne eller at beviise med Vidner efter Lovens 1. Bog, 13. Cap., 1. Att. (r) er ei mindre end 2 Personer, som efter den 7de Art. haver aflagt Eed, som ere overeensstemmende, og som med Vished kunde vidne om en og den samme Sag. Thi ifølge deraf bliver jo Kammer-Advocat Bangs Beviiser, for saa vidt som ei allereede er ommeldt, at henføre under 2de almindelige Classer: nogle kunde nemlig efter Loven aldeeles ikke anføres som Beviiser, andre derimod beviise ikke det, som af dem udfordres.

1. Til det første Slags henhører især a) Livmedicus Bergers, Grev Brandts og Frøken Eybens Forklaringer, hine, fordi de ere uden Eed og af Inquisiter aflagte, det sidste, fordi der af hendes Svar paa 7de Quæstion fremskinner en Klage imod Dronningen, ligesom hendes Majt. skulde have holdt hende for en farlig Person, og endelig fordi hendes Majestæt forsikrer, ingensinde at have giort hende saadan Confidence, som hendes Svar paa Quæst. 40 og 41 ommelder, men at alt, hvad Dronningen har sagt til hende, har været disse for en Dame, som troer sig at være ovenfor Mistanke, meget naturlige Ord: at det var ridicul at abandonnere Struensee for et saa ugrundet Rygte. — Til denne Classe henhører endnu endeel andre

(r) Kristian d. 5.s danske Lov, 1. Bog, 13. Kapitel, 1. Artikel lyder saaledes: »Vidne er ej mindre end to Personer, overeenstemmende og udi een Ting.«
7. Art. lyder saaledes: »Bliver nogen tilkrævet at vidne i nogen Sag, og Dommeren legger hannem Eed for, sin Sandhed i den Sag at vidne, da bør han vidne ved sin Eed alt, hvad hannem derom vitterligt er, og hvis han enten af Dommeren eller af Parterne bliver tilspurt om til den Sags Oplysning, etc.«

Omstændigheder, at der nemlig b) i Slesvig skal have været en Trappe fra Dronningens Værelser til Struensees; thi 4de Vidne siiger alleene, hun havde hørt det. c) At Dronningen paa Friederichsberg kom en Nat fra Struensees Værelser; thi 8de og 20de Vidne siiger, hun kom op ad Trappen, og naturligviis kunde de ej vide, hvor hun kom fra eller om hun havde været hos een af Damerne. d) At Struensee om Natten paa Friederichsberg tog en Frak paa sig og gik op til Dronningens Cabinet; thi 18de, 19de og 20de Vidne sige, de veed ej, hvor han gik hen. e) At Dronningen eengang skulle være seet i Struensees Kammer; thi 20de Vidne er derom eenlig. f) At hendes Majst. skulde have sagt, hun kierte sig ej om Folkes Tale, med viidere; thi 6te og 20de Vidne ere ey eenige i Henseende til Tiiden og kommer ei heller i Ordene overens. g) At Grev Struensee havde faaet Hoved=Nøglen til Slottet; thi det er ei skeet efter Dronningens Ordre. h) At Dronningen eengang blev soigneret af ham, da hun havde ont i Siden, og at han den Tiid havde været eene der om Natten; thi 2det Vidne er derom eenlig. i) At hendes Majt. var gaaet paa Comoedie, fordi Struensee udbad sig det; hvorom Frøken Trolle [75], som skal have været tilstæde, dog intet veed. k) At hun har brugt lugtende Pudder, været Kammer=Jomfruerne af Syne engang paa Masqueraden og deslige; thi saadanne smaae Ting kunde aldrig være bleven lagt hendes Majt. til Last, naar ei Vidnerne havde været præoccuperede.

2. Blant det andet Slags Beviiser grunder Hr. Kammer=Advocaten sig især paa en Forklaring, Frue Blichenberg, Frue Schytte og Jomfrue

Petersen giøre om Dørrens Aabning til Eremi⸗tagen og deres Prøver med Vox i Nøglen og Pudder i Gangen, om de Spoer, som der og i Gemakket skulde være fundne, og Sengens Tilstand paa en Tid, de troede, Kongen ikke havde været der, og Slaadden var for hans Dør. Hvis alle disse Omstændigheder end vare gandske efterrettelige, beviiste de endnu ikke, at hendes Majt. var skyldig; men et Datum angiver Vid⸗nerne imod, som godtgiør, hvor liden Anleedning der i alt dette kan være til Mistanke. 2det Vidne, Fru Blichenberg, siger nemlig, Pag. 7—8, at i den Tiid, dette skal være passeret, laae Kammer⸗Jomfruerne tæt uden for Dronningens Sove⸗Gemak og i samme havde frie Indgang; hvor utroeligt er det da ikke, hendes Majt. skulde have exponeret sig saa yderlig, som hun ved at begaae noget utilladeligt i en saadan Situation vilde have giordt. Undersøges hver Ting endnu nærmere, saa havde hendes Majt. fra den første Tiid, hun kom her, Nøglen til Dørren til Eremitagen. Frue Schytte tager feil, naar hun siger, Dronningen siden efter forlangede den, og hun har adskillige Gange, skiøndt sielden, betient sig deraf, hvorudover det er mueligt, den yderste Dør er bleven glemt at lukkes. Saa naturligt, som det er, at Voxet i Nøglen eller Laasen eller det Papiir, der sadt i Døren, derved maatte falde ud, saalidet kan Vidnerne sige, at Nøglen er brugt og Dørren alleene aabnet om Natten, og hvorfor kan det ikke ligesaa vel være skeet om Dagen, førend de havde seet derefter? Spoerene i Pudderet burde lige⸗saa lidet foraarsage Opmærksomhed. Kammer⸗laquai Torp [76], Pag. 41, siger, at hans Station var i Eremitagen, og Kammerlaquai Hansen

skal efter Jomfrue Petersens Forklaring paa Quæst. 6, Pag. 27, eengang have viist hende Dørren aaben, der godtgiør, at adskillige Mandspersoner kom i denne Gang. Der forklares heller ikke, hvor enten Spoerene kom fra, eller om de gik til Dronningens Dør, og langt mindre have Vidnerne hørt, om nogen om Natten er gaaen ud derfra. Samme Beskaffenhed har det med de angivne Spoer paa Teppet. Vidnerne forklare, disse Spoer vare af Pudderet, der laae udenfor, og saa malpropre skulde Grev Struensee dog vel heller ikke om Natten være kommen til Dronningen. Spoerene skal være fundne om Morgenen; men, mon Vidnerne ere vis paa, de ikke ere komne der Dagen eller Aftenen tilforn, eller at Kongen, hvis Folk havde Nøglen til Gangen udenfor, ikke skulde kunne have været der, skiøndt han end ikke var bleven seet hos Dronningen? Vel siger de, de vidste, naar Kongen var der; men hvorpaa grunder sig dette deres Vidende? Hendes Majt. forsikkrer, dette var saa meget meere umueligt for Kammerfolkene at viide, som Kongen ikke heller vilde, det skulde være dem bekiendt, hvorfor hun gik selv ind til Kongen, naar de havde retireret sig. At Slaadden er bleven skudt for Dørren, er og skeet længe før denne Epoque og reiste sig undertiden af en liden Dispute imellem deres Majestæter; men som oftest skedde det, fordi Dronningen frygtede, enten den sorte Dreng [77] eller Hundene uforvarendes skulde komme ind til hende, hvorved hun nogle Gange var bleven altereret. Naar deri havde været nogen Mystere, maatte Kongen vel ogsaa have været den første til at mærke det.

Da altsaa dette som Hovedgrund er ryddet

af Vejen, og det øvrige ikke mindre end hiint beroer paa lutter Suppositioner, haaber jeg i Henseende til det sidste at kunde være saa meget kortere. Værelsernes Anviisning paa Slottet til Grev Struensee er ikke skeet efter Dronningens Ordre, og, ligesom Aarsagen, hvorfor Dronningens Cabinet blev indrettet og giordt til Sengegemak, var for ikke at incommodere Kongen i den Tiid, hendes Majt: selv gav Printzessen Brystet, saa forsikkrer Dronningen ogsaa derom forud at have begiært Kongens Tilladelse i hans Gemak paa Friederichsberg.

Hvor urigtig 4de og 7de Vidnes Slutninger i Henseende til Dronningens Echauffement ere, erfares af, at Connexionen i 4de Vidnes, Frue Schyttes, Forklaring viiser, dette skeedde Sommeren tilforn, før de advarede Dronningen, altsaa i Aaret 1769 og længe før den Epoque, her handles om.

Ikke rigtigere er det, som 4de og 6te Vidne siger, at Dronningen skulle have udgivet Greev Struensee for Kongen; thi Kongen kunde gierne have været der, skiøndt de ikke observerede det.

Om nogle af Vidnerne har seet hendes Majt: afklædt, naar hun maaskee havde badet sig eller klædet sig om, om hun uden Kammer-Folkenes Hielp har klædet sig selv af om Aftenen, som dog efter 6te Vidnes Forklaring ikke er skeet i det sidste Aar, hvortil Aarsagen var Dronningens Frugtsommelighed, er jo ingen crimen, saalænge ingen kan sige Struensee eller andre at have været derved tilstæde; tvertimod kommer alle Vidner deri overeens, at Dronningen bestandig forlangede meget liden Opvartning. Ligeleedes er det og ikke at undre over, at Greev

Struensee kan have været alleene med Dronningen eller siddet need hos hende, naar han enten i Kongens Ærinde eller i anden Anleedning kom for at opvarte hende. Folkene bleve i den Tiid, efter Jomfrue Gabels [78] Forklaring, i det Gemak, de vare, og om Natten maae det af Frue Blichenbergs Vidne og Jomfrue Böyes Svar ad quæst. 21 sluttes, at een af dem laae udenfor Dronningens Sove-Gemak.

Om hendes Majt: har skiertset med hendes Folk om Kierlighed, er det ikke deraf, hendes Sentiments skal bedømmes; thi en Cato selv maatte derved tabe.

At hun skulde have villet reise bort med Grev Struensee, er en Legende, der dementerer sig selv, siden det foregives at være befrygtet, ikke den Tiid, Matroserne vare paa Hirschholm — thi i den Tiid, siger Vidnerne, at Dronningen var gandske indifferent — men den Gang Oxen blev givet til Priis paa Friederichsberg, da der dog slet intet var at frygte for.

Som Medicus kunde Grev Struensee ved Dronningens Accouchement ligesaa vel være tilstede som Berger, og, hvad der fortælles, at Dronningen skulde have seet paa ham og efter Forløsningen paa Portraitet, er deels alleene Præsumptioner, Vidnerne have fattet, og deels uefterretteligt, da Jomfrue Bøye siger, hun leverede Dronningen en Calender, hvori hun og saae, skiøndt Jomfrue Bøye mener, der laae et Portrait deri.

Om Dronningen har kiøbt noget af Struensee, er saadant jo og meget indifferent, og, om hun har givet ham Presenter, da viiser jo kongelige Personer ofte deres Naade paa denne Maade.

At hun i den Alteration, Tildragelsen af 17de

Januarii maatte foraarsage, begiærede at tale med ham, er intet mindre end forunderligt, og, at hun eengang paa Cronborg har spurgt efter ham, viser saa langt fra en Tendresse, at det samme Spørsmaal er giordt af mange Tusinder, som ei har seet ham.

Jeg forbigaaer det øvrige, der anføres, som Ting, der deels ere ubetydelige, deels ikke kunde være Dronningen enten vedkommende eller anstændige at svare paa. Nok er det, at af alle Ting, enhver Omstændighed for sig paa det nøjeste betragtet, ikke udkommer noget Beviis, at hendes Majt: har brudt det hendes Gemahl givne Troeskabs-Løfte. Sande og virkelige Beviiser, ikke adskillige selvgiordte Slutninger, er det, Loven udfordrer, og, skulde det være anderledes, maatte hendes Majt: klage, at hendes Stand og hendes Høyhed, som burde sætte hende i Sikkerhed for denne Fare, just blev det, der foraarsagede hendes Ulykke.

Saaledes formoder ieg at have lagt hendes Majt: Dronningens Uskyldighed for Dagen. Hendes Majt: haaber, at hendes Gemahl ikkuns ønsker hendes Retfærdiggiørelse; hun er og forvisset om hendes Dommeres forsigtige og upartiiske Tænkemaade. Af disse Grunde, er det, hun venter at erholde den Erklæring, som hendes Værdighed, Kongens Ære og Landets Vel udfordrer.

Jeg fordrister mig derfor til paa hendes Vegne allerunderdanigst at sætte i Rette:

at hendes Majt: Dronning Carolina Mathilda for hans Majt: Kongens Tiltale i denne Sag vorder friefunden.

I Commissionen paa Christiansborg den 2den April 1772. Uldall.«

Reverdil skriver, at Kongen selv aldrig havde respekteret Ægteskabet, jævnlig havde erklæret overfor Dronningen, at han fritog hende for at være ham tro, og vist, at hendes Følelser som Hustru var ham til Besvær.

Dronningen var kommen her til Danmark som et Barn paa femten Aar, ganske alene, uden Erfaringer og uden nogen at holde sig til. Saa var hun bleven kastet i Armene paa en pervers Dreng, som allerede var svækket ved Udskejelser og ikke brød sig om hende, men behandlede hende med en saarende Ligegyldighed og foretrak det sletteste Selskab for hendes. Det eneste Menneske, hun kunde betro sig til, nemlig hendes Overhofmesterinde, blev sendt bort, og det var Kongen selv, som førte Dronningen sammen med Struensee paa en saadan Maade, at enhver maatte kunne forudse, hvad Følgen i den daværende Hofatmosfære vilde blive. Kongen kunde under disse Omstændigheder ikke lade sin Dronning dømme uden paa samme Tid at dømme sig selv.

Saadan omtrent former Reverdil et fingeret Forsvar for Karoline Matilde, og saadan omtrent vilde hendes Defensor maaske have talt, hvis Modparten ikke havde været Landets Enevoldsherre.

I Falkenskjolds haandskrevne Memoirer, som findes paa det kongelige Bibliotek, og som indeholder adskilligt, der ikke er medtaget ved Udgivelsen, læser man, at Kongen var Dronningens virkelige Forfører («Christian VII etoit le vrai seducteur de sa femme«), og at Loven ikke tillader Skilsmisse, naar Manden har ønsket, at Konen skulde være ham utro. Der laa det rette Forsvar for Dronningen (»C'etoit

la vraie defense de la reine), og en enlig stillet Kone maatte være ualmindelig dydig for at blive sine Pligter tro, naar hun hverken kunde agte eller elske sin Mand (»Il faut une vertue peu commune à une femme isolée pour rester fidèle à ses devoirs, lorsqu'elle ne peut ni éstimer ni aimer son mari«).

Saa hedder det, at Dronningens Defensor ikke har benyttet sig tilstrækkeligt af, hvad Loven byder ham. Kristian d. 5's danske Lov siger nemlig (3. B. 15. K.): »Herhos skal Dommeren forfare, 1) om den Person, som anklager, er uskyldig; ti dersom dens Skyld og findis iligemaade, da bør de ikke at skillis ad. 2) Skal og flittelig forfaris, om nogen af dem haver givet den anden merkelig Aarsag til saadan Forseelse, med Rufferj, Tyrannj eller i andre Maader, som Dommeren kunde kiende at være ret Aarsag til saadan Fald; da bør de ej lættelig skillis ad. 4) Dersom een Mand, efterat hand haver befundet sin Hustrue i Hoer, søger Seng med hende, da haver hand dermed forbrut sin Tiltale til hende.«

Paa Inkvisitionskommissionens Vegne forfattede saa Professor Kofoed-Ancher en Beretning:

»Species facti, Dronning Carolina Mathilda og Struensee betreffende.

I Aaret 1769, en Tiid lang efter hans Majestæts Kongens Hjemkomst fra sin Udenlands-Reyse, er det først, man har mærket et besynderligt Venskab imellem Dronning Caroline Mathilde og Grev Struensee, der omsider er blevet til en høyst forargelig og lastværdig Omgang.

Først og fornemmelig har det foraarsaget hos Folk en mistænkelig Opmerksomhed, at Grev Struensee var saa ofte og længe hos Dronningen, imod at andre Doctore komme kun

[illegible]

[illegible] Oldsager — som [illegible]
[illegible] udmærkede Kunst[illegible]
[illegible] i den Grad [illegible]
[illegible] og udlagt til sin [illegible]
[illegible] Tider med de [illegible]
[illegible] med Brændt, og [illegible]
[illegible] De kan vel ænde [illegible]
[illegible] men paa den anden Side
[illegible] til Kunst og Oldsager
[illegible] 1770—71, [illegible]

EN 18. Januar 1765
reret Forlovelse mellem
stian af Danmark og
Karoline Matilde af
r 1766 var Prinsen blevet
., den 1. Oktober
urationem i London, og
oldt Karoline Matilde
m, hvor Brylluppet blev
lelighed.

p tre Aar gammel havde
sin Moder, den almindelig
uise, og Faderen, Frede
: dengang var stærkt
er, blev det endnu mere
ed Dronning Juliane Ma
syvende Aar havde Prinsen
ntlev Reventlow[1] til
r synes at have haft
men er haardt og
Prinsen viste han en
at Drengen levede
. Reventlows Opdragelses
en brutal og
utater af ellers hans Opdragelse

som hun
ste Tiider
ler Caffee
n, førend
n Morge=
Dronnin=
er var en

været ud=
emkomsten
ngen ikke
e 2 sidste
ee forblev
t blive paa
unde slutte
get længe,
hun vilde
11 og blev
følge med

Struensee
de, ridende.
at Kammer=
ar inde hos
, 3 à 4 Tii=
ger, at han
nd at klæde
gsaa om Af=
fte langt ud
lkene deraf,
for at klæde
rne traf sig,
gaae ud fra

naar Dron=
egne Gemak=

ker, har Kammer-Laqvay Majol [80] nogle Gange mærket, at Struensee strax efter ligeledes gik der ind. Endog de Aftener, der var Masqverade, gik han gjerne ind til Dronningen efter Masqveraden og forblev der en Tiimes Tiid eller længere.

Denne iidelige Omgang kunde icke andet end føde Mistanke af sig, og det saa meget meere, som Struensee gerne var alleene hos Dronningen, og ingen imidlertiid torde nærme sig til Dronningens Cabinet. Naar Struensee kom ind, maatte Accommodeuren og Kammer-Jomfruen altiid gaae ud og forblive uden for, indtil han gik bort, hvilket varede tilsidst henimod 2 Tiimer.

Her paa Christiansborg, naar Dronningen hørte Struensee at komme ind i hendes Sove-Kammer, gik hun strax ind til ham, da Kammer-Folkene imidlertid forbleve i det Gemak, de vare. Tilforn sadde Kammer-Folkene om Aftenen i det Gemak udenfor Dronningens Retirade-Gemak og biede der, indtil de bleve kaldede; men først i Aaret 1770 blev det saaledes forandret, at de overalt skulde forblive paa deres Kamre, indtil de fik Ordre at komme; desuden var det sagt dem af Vartfruen ligesom og af Dronningen selv, at de icke skulde være i det Cabinet næst ved, hvor Dronningen var.

Paa den Tiid, at Struensee var hos Dronningen, torde ingen fordriste sig at komme ind, uden de vare kaldte; men ingen af Kammerfolkene bleve kaldte, uden det kunde være Kammerfruen eller Madame Schønberg. Skulde noget imidlertiid hentes i Cabinettet, da hentede Dronningen det selv.

Naar de drak Caffee sammen, blev den indbaaret af een af Børnene, Fibie eller Famiock

[81], og det blev icke Kammerfruen tilladt at skjenke, ligesom hun og maatte efter Dronningens Befalning alleene bære Maden til Dørren, hvor ommeldte Fibie tog den og satte den paa Bordet samt vartede op, naar Struensee spiiste, da hun derimod plejede, naar Dronningen spiiste alleene, at bære Maden ind samt blive hos hende, imedens hun spiiste.

At Dronningen maa have vidst, at Struensees jævnlige Cabinets-Visiter ikke har staaet hans Majt: Kongen vel an, og derfor har villet skjule samme for ham, kand man slutte af hendes egen Fortælning for Kammer-Jomfruerne Bruun og Horn: at, da Struensee engang havde glemt sin Hat paa Bordet hos hende, og Kongen derpaa uforvarende var kommen ind, spørgende, hvis den fremmede Mandfolke-Hat var, hun da i Førstningen blev en Deel forbauset, men recolligerede sig strax og sagde: det var hendes egen Hat, som Kammerfolkene havde glemt.

Hvor meget de end have søgt at holde deres ulovlige Samqvem og deres Hendsigter skjulte, saa har de dog icke kundet hindre, at jo uformodentlige Hændelser have ofte røbet samme.

Engang paa Friderichsberg, da Struensee længe havde været inde hos Dronningen, saa hun, da hun kom ud igjen, rød og gandske echaufferet ud, med Haaret om Ørerne og blotte Bryster, saa at Kammer-Folkene neppe torde see paa hende, siden hun saae saa stift paa dem, ved det hun mærkede deres Surprise.

Gemaks-Pigen Anne Petersen forklarer, at hun ofte fandt Dronningen, naar Struensee havde været hos hende, at see heel forunderlig og echaufferet ud.

Sammesteds i Efteraaret 1769 efterat Struensees forrige Tjener, Thyge Lem [82] om Aftenen havde klædet ham af, saae han sin Herre en Tiimes Tiid derefter eller saa omtrent i Gaarden at komme over fra den Side, hvor Dronningen havde sine Værelser.

Kammer-Jomfrue Anne Bruun, da hun engang blev kaldet, og derpaa kom løbende meget hastig ind paa det grønne Celadons Gemak, saae Dronningen og Struensee siddende sammen paa en Sofa og at have deres Been hver paa et Taboret. Dronningen raabte derpaa, at hun skulde blive lidet udenfor, og, da hun siden kom ind, sagde til hende, at hun skulde altiid gaae til et andet Cabinet og icke til dette.

Ligeledes saae samme Jomfrue Bruun, da Dronningen var syg i Schlesvig, og hun om Natten kom ind for at give hende Draaber, Struensee siddende paa Sengen, som Dronningen laae udi, der han og blev siddende, saalænge hun var derinde.

Paa Travendahl kom Jomfrue Horn engang ind til Dronningen, hvor hun fandt Struensee siddende hos hende i Canapeen, og kom det hende for, at de havde hinanden om Livet. Dronningen sprang derpaa op og løb Vidnet i Møde, sigende: que voulez-vous? restez dehors!

Jomfrue Arnsbach eller maaskee Bruun kom siden ligeledes til Døren, men kom ikke til at lukke op. Da de kort efter kom ned, holdt Dronningen Huus med dem, fordi de vare komne uden at kaldes. Da de sagde: de meente, der var ringet efter dem, fik de den Ordre, at, naar de enten bleve kaldede, eller der blev ringet paa dem, skulde de ligefuldt picke paa Døren, hvorhos Dronningen sagde, at Kongen

var bleven forskrækket over det, at de kom saa uformodentlig, og havde været færdig at løbe ind i den anden Stue, hvilket var Aarsagen, hvorfor hun havde gjennet dem tilbage.

En Aften, da der havde været Ball paa Friderichsberg, saae Kammer-Laquay Majol Dronningen og Struensee, som nyelig var opstaaet fra Taffels, i Dame-Gemakket at staae gandske alleene ved Caminen, tæt ved hinanden og Ansigterne mod hinanden; videre kunde han vist ikke sige, at han saae, dog syntes Majol, at Dronningen blev derved altereret og løb ham imøde ind i hendes Kammer. Ligeledes saae han sammestæds om Sommeren 1770, da han engang kom og vilde sette en Theepotte ind til Dronningen i Printzens Sove-Gemak, hende og Struensee staaende i Cabinettet, hvortil Døren var aaben, saaledes tæt ved hinanden, at han deraf sluttede, de kyssedes, omendskjøndt han just ikke med Vished kand sige at have seet det.

Som oftest er Struensee kommen ind til Dronningen, undertiden ogsaa Dronningen til Struensee.

I Schlesvig saae Jomfrue Horn Dronningen ofte gaae ned af en Trappe, som efter andres Sigende gik til Struensees Værelser.

Engang paa Hirschholm, den Tiid Struensee havde fordrejet sin Arm, fik hans Tjener Thyge Lem Ordre at slaae Døren i Laas og tage Nøgelen af, saa ingen kunde komme ind; men, som Professor Berger kom ind i det samme og endelig vilde luckes ind, saa han Dronningen der, idet Berger stak Hovedet ind og gik strax tilbage. Alligevel havde han ikke seet hende gaae ind; thi hun var den Gang kommen

op af en Trappe, der gik fra hendes Gemakker forbie en Bagdør paa Struensees Værelser, hvilken Bagdør hun var gaaet indaf.

Paa Friderichsberg engang, efterat det kongelige Herkab var retourneret fra Holstein, kom Dronningen om Natten Kl. 2 op ad en Trappe fra Gangen, hvor Struensee logerede, og gik igjennem Printzens Sove-Gemak. Madame Schønberg, som vaagnede i det samme, spurgte, hvem det var, og, da Vaage-Konen svarede: Dronningen, sagde hun: Ih, Gud bevare os! Hvor kommer hun fra saa sildig? Hvorpaa Dronningen intet svarede, men taug og gik ind i sit Sove-Kammer.

De iidelige Samtaler, hendes Majestæt Dronningen en Tiid lang holdt med sine Kammer-Jomfruer, naar de vare alleene, om Forliebelse og Sentiments med videre, vidne om hendes Hengivenhed til Amour og sigtede formodentlig til Struensee.

Hun spurgte dem jævnlig, om de ikke vare forlibte og havde Sentiments for nogen, forklarende tillige, at, naar man havde rette Sentiments, da skulde man følge den, man elskte, om det var til Steile og Hjul, ja endog til Helvede. Naar Kammer-Jomfruerne derimod foreholdt hende, hvor sensible det vilde være, om saadan en blev utroe, sagde hun: Jeg blev da gal, stak mig ihjel eller paa anden Maade omkom mig selv. De vare, sagde hun, langt lyckeligere end hun, de kunde gifte sig efter Inclination, og declarerede, at, om hun blev Enke, saa vilde hun igjen indlade sig i Ægteskab, med en privat Persohn, som hun elskede. Da Jomfrue Arnsbach sagde, at hun icke kunde gifte sig uden med en Konge eller Fyrste, sva-

rede Dronningen, at hun alligevel vilde, om hun og skulde forlade Land og Riger.

Et Granat=Kors bar Dronningen i Begyndelsen daglig, hengende i en Lidse paa Brystet, men saa langt ned, at det var skjult. Samme Kors har Kammer=Jomfruerne ofte seet hende tage og kysse, sigende derhos, det var et sødt Kors, der var Sentiments derved, og at hun havde faaet det af en meget god Ven. Hun spurgte dem tillige, om de kunde gjette, hvem det var, og, da de derpaa gjettede paa Kongen, svarede hun med en spodsk Mine: Jo men, Kongen!

Ligeledes havde Dronningen et Par rødbraagede Strømpe=Baand meget kjære, hvilke hun kaldte Sentiments=Strømpe=Baand. Jomfrue Bruun maatte ei glemme at binde dem paa Dronningen, hvad heller hun behøvede dem eller ey. Dronningen holdt ogsaa meget af et Par emaillerede Lænke=Knapper, hvilke hun befalede Jomfrue Bruun overmaade vel at bevare, eftersom hun ellers blev meget vred.

Engang havde Dronningen faaet en blaae Plet paa Brystet, hvilken hun omhyggeligen skjulte, at icke hans Majestæt Kongen skulde see den. Da hun derpaa spurgte Kammer=Jomfruerne, om de vidste, hvorfra den var kommen, og Jomfrue Horn sagde, at den saae ud, som den var suet, saa loe Dronningen og taug.

Den store Familiaritet, Dronningen brugte med Struensee, den Magt og Myndighed, hun gav ham, de besynderlige Foræringer, hun regalerede ham med, ere alt vigtige Beviiser om hendes utilladelige Kjærlighed.

At hendes Majestæt lod Struensee, saa tit hand vilde, uanmeldt komme ind til sig i sit

Sove⸗Kammer, ofte med Riide⸗Klæder og smudsige Støvler paa, at hun imodtog ham i sin Negligé, lod ham alleene dricke Thee og Caffe samt spise med sig og tillod ham at sidde ved Siden af sig paa Canapeen, ja endog ved eller paa Sengen hos sig, er uimodsigelig en Familiearitet, som icke kommer overeens med det uliige Forhold imellem en regierende Dronning og en Undersaat.

Da Dronningen engang klagede sig paa den eene Side under Brystet, kom Struensee daglig ind og smurte hende, og, som Kammer⸗Fruen spurte, om hun icke skulde være overværende, blev Dronningen fortrydelig derover, sigende til Jomfrue Bruun, at Kammer⸗Fruen tracterede hende som et Barn, ligesom hun ikke kunde være alleene med en Doctor.

Under samme Charactere vilde hun om Natte Tiid, naar hun var syg, haft Bud efter Struensee, formeenende, at det vel icke kunde have hindret noget; men Jomfrue Bruun afraadede det med Tillæg, at, naar noget saadant skulle komme paa, maatte Dronningen icke tage det unaadig op, at hun da lod kalde Kammerfruen tillige eller og sendte Bud efter Etatz⸗Raad Berger. [83]

Struensee havde icke alleene fuldkommen Magt og Myndighed over Dronningens Domestiqves⸗Affaires, forrettede Cabinets⸗Secretaire Tjenesten uden at være beskicket dertil, ligesom han og udgav Ordre angaaende den nye Bygning paa Frydenlund (s) samt den Forandring,

(s) Frydenlund, et lille Lystslot ved Vedbæk, opført af Grev Reventlow, Dronning Anna Sofies Fader, tilhørte senere Kristian d. 7. og blev en Tid benyttet som Sommerbolig af Struensee.

der skeede ved Dronningens Cabinetter her paa Christiansborg med viidere; men fra ham bleve ogsaa tagne Befalninger i alt, hvad der angik Kron=Printzens Persohn. Kammer=Laqvay Majol maatte omtrent hver Morgen mælde sig hos Struensee for at høre, om han havde noget i Henseende til Kron=Printzen og hans Om=stændigheder at befale. Kammerfruen gav han undertiiden temmelig grov Reprimande i Dron=ningens Nærværelse.

At Dronningen engang, hun var bleven upasselig, vilde gjerne have blevet fra Comoedien, men maatte endelig gaae derhen, fordi Struensee vilde saa have det, hvilket hun skal have sagt til Jomfrue Bruun, viiser hans Superioritet en=dog over hendes Majestæt Dronningen selv.

Foruden adskilligt andet har hendes Majestæt Dronningen foræret Struensee, kort efter, at han havde faaet Mathilde=Ordenen (t), en stor Brillante=Ring af adskillige temmelig store Steene, især den mitterste, til at sette over Ordenen. Dronningen skal have haft tvende saadanne Ringe, af hvilke hun gav hans Majestæt Kongen den mindste og Struensee den største. Lige=ledes har hun beskjenket ham med en Guld=Naal med en meget stor, kostbar Brillant udi, for dermed at hefte Mathilde=Ordenen, samt med et lidet Guld=Hjerte, blaat emailleret, i et sort, smalt Fruentimmer=Halsbaand, som tilforn hørte til det Reise=Uhr, hvilket hendes Majestæt bar paa sig, da hun kom dermed fra Engeland.

(t) »Matilde=Ordenen«, der var stiftet af Dronningen paa Kongens Fødselsdag 1771, blev kun baaret af nogle faa Personer af begge Køn, som stod Karoline Matilde personlig nær. Efter hendes Forvisning blev den ophævet.

Fornemmelig har Dronningen ladet see en besynderlig Affection for Struensee ved Foræring af det Guld-Etui, som han stedse bar hos sig. I samme er, foruden andet hørende til et Etui, et Portrait af hendes Majestæt Dronningen, forfattet af Mahler Høyer [84], som ved at trycke paa den nederste af Juvelerne skyder sig i Vejret. Tilforn var der tvende Guldstifter at lucke Etuiet op med; men siden blev, istædenfor Guld-Stifterne, efter Dronningens Ordre, af Juvelerer Studsgaard [85] satte tvende Brillanter. Dronningen lod sig forstaae med, at Brillanterne ikke vare store og gode nok, og spurgte derfor Jomfrue Horn, om de saaledes kunde passere, da Etuiet med Posten skulde sendes bort som en Præsent til en god Ven. Liigeledes har Dronningen et Etui af samme Façon som Struensees, undtagen at Dronningens er gandske grønt og icke emailleret paa Siderne, hvorpaa ere to Knapper, den eene til at lukke op med; men trycker man paa den anden, da springer der et Blad op, paa hvis eene Side sees Struensees Portrait i Touche, hannem meget ligt. Samme har Dronningen haft tilforn i et sort Foutteral med Glas for og er forfattet af Mahler Stein [86] i Altona. Dette Etui har Dronningen altiid baaret hos sig og forvaret meget vel og ikke kundet lide, at nogen saae paa det. Hendes Majestæt tog det med sig paa Cronborg og bevarede det med største Omhyggelighed.

Allerede paa Friderichsberg i Aaret 1769 var forefaldet adskilligt, som gjorde hendes Majestæts Dronningens Omgang med Struensee mistænkelig. Men her paa Christiansborg-Slot om Vinteren efter ytrede den sig saa aabenbar, at Mistanke og Formodninger bleve satte tilside.

Det Rygte, der havde udbreedet sig, at Struensee om Natte Tiider gik ind til Dronningen i hendes Sove⸗Kammer, blev bestyrket ved en Deel af Kammerfolkenes Fortælninger. Kammer⸗Tjener Hansen, som for kort Tiid siden er afgaaet ved Døden, skal have fortalt Gemaks⸗Pigen Anne Petersen saavel som Kammerjomfruerne Bruun og Horn, hvorledes han havde hørt, at Døren fra Dronningens Sove⸗Kammer ud til Eremitagen blev aabnet om Natten imellem Kl. 11 og 12. Ligeledes skal han have hørt fortælle af en af Kongens Laqvayer, at om Aftenen, naar Taffelet var forbie, blev bemeldte Dør aabnet og stod paa Klem, hvilket han og een og anden Gang selv har seet og viist Gemaks⸗Pigen. Jomfrue Bruun har siden seet det samme, og, da de om Morgenen eftersaae, om Døren endda var aaben, fandt de den lukket. Men det er klart, at den Dør ikke kunde blive oplukket af andre end af hendes Majestæt Dronningen selv, siden ingen anden end hun — foruden Kammer⸗Folkene — havde Nøglen.

Desuden har Jomfrue Horn, der havde sit Kammer temmelig nær ved den forlorne Trappe, som gik op til Dronningens Sove⸗Kammer, og som egentlig var for Kammerfolkene alleene, ad⸗skillige Gange mærket, at een sildig om Aftenen gik op ad Trappen, hvilket efter hendes Tanker icke kunde være andre end Struensee. For nu at prøve, om og deres Mistanke var grundet, have bemeldte tvende Kammer⸗Jomfruer tilligemed Gemaks⸗Pigen søgt ved adskillige Kiendetegn at faae den rette Sandhed for Lyset. Ingerichtet paa Kammen af Nøglen til den Dør, som gaaer fra den lønlige Gang ved Dronningens Sove⸗Kammer ud til Eremitagen, hvilken Nøgle laae

bag Spejlet paa Dronningens Toilette, har de adskillige Gange fyldt med Vox; men altiid om Morgenen efter fundet, at Voxet var ude, hvoraf de sluttede, at Nøglen om Natten maatte have været brugt.

Ligeledes have de sat Vox for Nøglehullet udentil, og, som de om Morgenen saae Voxet enten paa Gulvet eller yderst i Laasen, saa var det et Beviis, at Døren havde været oplucket indenfra. Gemaks-Pigen satte ogsaa Papiir i Døren, efter at hun var gaaet ud og havde lukket den i, men fandt om Morgenen Papiiret paa Gulvet, saa hun deraf saae, at Døren havde været aabnet, hvilket kom hende saa meget meere mistænkeligt for, som ingen ellers havde Gang igiennem den Dør. Ydermeere har Gemaks-Pigen om Aftenen strødt Pudder i den mørke Gang, hvor Døren blev oplucket, og kunde derpaa om Morgenen kjendelig see Fodspor, som de lettelig sluttede, hvis det var, da Kongen aldrig gik den Vej. Ligeledes saae de paa Teppet i Gemakket, ligefra bemeldte Dør af til den Siide af Sengen, hvor Dronningen laae, Fodspor af smudsige Mandfolke-Fødder. Endelig havde de ofte om Morgenen fundet meget Vox i Lampen, som brændte i Dronningens Sove-Gemak, og som Kammerfruen om Aftenen tændte med et Stykke Papiir, hvoraf de giorde sig den Slutning, at derved havde været tændt Lys om Natten. I den Anledning skal daværende Kammerfrue Matthiesen [87] have spurgt Dronningen, hvorfore der blev tændt Lys om Natten? hvortil Dronningen svarede: det vidste hun ikke, det maatte være Gemaks-Pigen. Men til Jomfrue Bruun har hun sagt, at hun undredes over Frue Matthiesens Næsviished, at hun ikke

maatte tænde Lys om Natten uden at spørge hende ad.

Om Morgenen efter disse Natte=Besøgelser fandt de Sengen heel smudtsig, skiden og saa=leedes tilreedet, at det var kjendeligt, at fleere end een havde ligget i Sengen, da der endog fandtes saadanne Mærker paa en fuldbyrdet Sammenleye, som Vidnernes Bluefærdighed ikke har tilladt dem at nævne, og det paa Tiider, da de tilfulde vidste, at hans Majestæt Kongen ikke havde passeret Natten hos Dronningen, hvilket altiid er Kammerfolkene bekjendt, lige=som og Kongens Sengestæd var gandske urørt. Kammer=Jomfruerne havde desuden engang for alle faaet den Ordre af Dronningen, at de om Aftenen, naar de gik til Sengs, skulde slaae Slaaen for Døren til hans Majestæts Kongens Sove=Gemak, den de igjen om Morgenen maatte tage fra.

Engang hendte det sig, at Dronningen om Natten ringede, hvorpaa Jomfrue Bruun, som laae uden for Sove=Gemakket i Retiraden, strax kom ind med tændt Lys, da hun fandt Dron=ningen, som hun var kommen ud af Sengen, staaende paa Gulvet. Hun sagde, at Lampen var gaaet ud, og, da hun havde været oppe i et Ærinde, kunde hun ikke hitte Sengen igjen. Jomfrue Bruun fandt den Gang, at Dronningen saa meget confus ud, og Sengen var ligeledes i Confusion, da Teppet og Lagnerne vare sammen=vrævlede og laae ved Føderne paa den anden Side, den de kaldte Kongens Side. Lagnerne vare desuden i samme Tilstand som ellers ofte, skidne og ilde tilflyede.

Da nu Kammer=Jomfruerne Bruun og Horn vare blevne overbeviiste om, at deres fattede

Mistanke om Dronningen ikke var ubeføyet, resolverede det til efter beste Overlæg at advare Dronningen om det hæslige Bye=Rygte, da hun ellers altiid havde taget det vel op, naar de paamindte hende om noget, om de derved maaskee kunde redde hendes Majestæts Reputation.

En Morgen, da de begge vare hos Dronningen og saae gandske bedrøvede ud, skeedte det da, at Dronningen spurgte, hvad dennem fejlede, hvorpaa de brast i Graad og sagde: det er Deres Majestæt Skyld i. Dronningen, meget altereret derover, fik omsider ved Caresser og gode Ord Jomfrue Bruun til at sige, at Rygtet gik, at Struensee kom ind om Natten og laae hos Dronningen; hun ønskede, at det ikke var sandt, men frygtede desværre, at det var altfor sandt. For at skrække hende lagde hun til, at de havde hørt, at begge Enke=Dronningerne saavelsom Geheime=Conseillet vidste det, og at de lagde Raad op for at tilvejebringe Raad deri.

Dronningen befalede, at de skulde hente Struensee. Hvad vil Deres Majestæt med ham? sagde Kammer=Jomfruerne, vil De gøre os ulykkelige? Dronningen svarede, at hun ikke vilde sige ham, at de havde sagt det; men han hittede best paa Raad, hvorledes man skulde komme ud deraf.

Da nu Struensee havde været hos Dronningen, og Jomfruerne igjen bleve indkaldte, fandt de hende gandske fornøyet og munter, sigende iblandt andet, om de vel vidste, at de, der talede saaledes om en Dronning, kunde komme til at miste deres Tunge. Da de derpaa fortalte Dronningen de Kjendetegn, hvorpaa deres Mistanke var grundet, samt at det havde de=

penderet af dem at kunne faae Struensee at see gaae ind til hende, men at de ikke havde villet for at kunde have deres Eed frie, ifald de bleve krævede til Vidner, saa sagde Dronningen med Sagtmodighed, efterat hun havde tiet noget stille: Mener I icke, naar jeg icke lader ham komme saa ofte, at det Rygte da vil falde bort? Hvorpaa de svarede: jo, naar han kom kuns sjælden og paa kort Tiid.

Denne Advarsel virkede saa meget, at man siden den Tiid ikke mærkede, at bemeldte Dør blev aabnet om Natten. I den første Tiid derefter formaaede den ogsaa saa meget, at Struensee kom sjældnere til Dronningen samt forblev der kortere. Men det varede ikke længe, neppe fiorten Dage, at det kom paa den gamle Fod igjen og blev værre, ikke bedre.

Hendes Majestæt Dronningen, der efter egne Ord til Jomfrue Bruun ikke rent kunde abandonnere Struensee, siden han havde saa stor Forstand, var altiid paa hendes Parti og havde ofte hjulpet hende ud af mange Historier, haver omsider fattet den Resolution, at hun intet vilde kjere sig derefter, enten Folk talte ilde eller vel om hende.

Altsaa lod Dronningen Struensee fremdeles alle Dage komme ind til sig gandske alleene, baade For- og Eftermiddag, til langt ud paa Natten. Kammer-Folkene bleve befalede at forblive paa deres Kamre, indtil de bleve kaldede, som ikkun var sjælden.

Paa Friderichsberg bleve Slaaer gjorte til alle Dørene i Dronningens Gemakker, og, da en saadan Slaae for en Dør i Dronningens Gemak engang var bleven vanskelig at lukke, havde

Dronningen meget travelt med at faae den igjen sat i Stand.

Struensee fik overalt paa de kongelige Slotte andre Værelser, saaledes disponerede, at han paa det korteste og uden at sees af nogen — ikkun at Kammer-Folkene kunde see ham paa Hirschholm — idelig kunde komme til Dronningen. Og formodentlig er det skeedt for at facilitere den frie Acces, han havde, til Dronningen, at han har faaet 3 Hoved-Nøgler til Gemakkerne, de 2 i Aaret 1770 og den 3die 1771.

Ikke destomindre, naar man efter Vidnernes Udsigning vil følge hendes Majestæt Dronningen paa hendes Reyser og adskillige Tilholds-Stæder i de 2 sidste Aar, Skridt for Skridt, skal man overalt finde Fodspor af en utilladelig og meget uanstændig Omgang med Struensee. Foruden adskilligt meere, som allereede er anført, har Struensees Tjener remarqveret paa Friderichsberg i Aar 1770, at hans Herre om Aftenen, naar han var afklædt, har taget en Overfrak paa og er gaaet op ad Trappen til Dronningens Cabinetter og ikke er kommen tilbage, imedens de endnu vare oppe eller vaagne, som ofte varede til Klokken halv ét.

I samme Aar har Kammer-Jomfruerne, naar de om Aftenen bleve kaldte, ofte mødt Struensee enten i Døren til Dronningens Gemak eller paa Trappen og derpaa forefundet hendes Majestæt tit liggende gandske nøgen i Sengen eller og undertiiden staaende nøgen og Klæderne omkring paa Gulvet slengte og strøede.

Paa Friderichsberg er Gemaks-Pigen kommen ind og har seet Dronningen gandske nøgen gaae om i Retiraden, spørgende hende, om hun

kjendte Eva. Ligeledes har begge Kammer-Jomfruerne meget ofte seet hende gaae gandske nøgen om i Gemakket, hvor der den Gang var Vinduer paa begge Sider, som adskillige kunde see ind af, hvilket meest arriverede om Formiddagen, omtrent paa den Tiid, da Vagten trak op. I den Positur har hun spurgt Jomfrue Anne Bruun, engang, om hun vilde see Christus, en anden Gang Eva.

Hvad heller hendes Majestæt havde været ude at ride, eller iklædt til Aften- eller Middags-Taffel, er hun altiid siden bleven seet i sin Negligé — uden at have brugt nogen af Kammer-Jomfruerne for at hjelpe sig — og Klæderne liggende omkring paa Gulvet.

Jomfrue Horn forsikrer, at det paa Friderichsberg icke er tie Gange skeedt, at Kammerfolkene har afklædt Dronningen om Aftenen, naar hun skulde gaae til Sengs. Sammestæds er det og fast immerhen arriveret, at, naar hendes Majestæt Dronningen var klædt om Middagen til Taffels, og der siden var Ball eller Apartement, saa maatte Jomfrue Bruun, førend samme gik an, komme ned for at hæfte Klæderne om hende, som vare løse, og undertiiden rettet ved Haaret, som ligeledes var kommen i Confusion.

Den Tilstand, Sofaerne overalt paa de kongelige Slotte fandtes udi, samt de mange hæslige Tørklæder og Servietter bære Vidnesbyrd om Dronningens og Struensees usømmelige Forhold og Adfærd.

Efterat Struensee holdt op med sine Natte-Besøgelser, har Gemaks-Pigen Anne Petersen ofte seet Sofaerne i Dronningens Cabinetter, saavel her paa Christansborg som paa Fridesrichsberg og Hirschholm, meget smudsige og

ilde tilreedte paa samme Maade, som meldt er tilforn om Lagenerne paa Sengen, hvorfor og nogle af dem ere 2 á 3 Gange blevne paa nye overtrukne.

Ligeledes har Gemaks-Pigen om Morgenen ofte fundet hendes Majestæts Tørklæder og Damaskes-Serviettter i samme hæslige Stand, deels imellem Sengen, deels stoppede hen ved Natskrinet. Ligesom og Struensees Tjener ofte har fundet i hans Morgen-Frak i Lommen fiine Kammerdugs-Tørklæder tilhørende Dronningen, meget skidne og ilde tilflyede, med Ureenhed og Blod paa.

Især har deres Omgang paa den holsteinske Reyse 1770 gjort megen Opsigt. Foruden det allerede anførte beretter Jomfrue Horn, hvorledes Dronningen engang, hun var bleven upasselig paa samme Reyse, befalede, efterat hun var gaaet til Sengs, at Lyset ikke skulde slukkes, da Struensee derpaa kom ind til Dronningen og forblev der en Tiimes Tiid eller længer, da Jomfrue Arnsbach efter hans Bortgang blev kaldet ind for at slukke Lyset.

Den første Aften, de vare komne til Schlesvig, haver Dronningen lucket sig selv inde, hvorudover Jomfrue Bruun blev kaldet for at lucke hende op; da hun kom, raabte Dronningen: Bruun, luk op, men bliv uden for!

Paa Travendahl er Dronningen kommen i med at drikke Thee paa Sengen om Morgenen; men derefter maatte Thee-Bordet igjen gjøres tilrette med 2 Par Kopper, da Struensee siden kom og drak Thee.

Sammestæds gik Vinduerne i hendes Majestæts Cabinet ud til Haugen, imod Geheime-Raad Bernstorfs Vinduer; for disse Vinduer,

befalede Dronningen, at der strax skulde settes nedhængende Gardiner, som og skeedte. Samme vare siden bestandig tiltrukne, og i Sove-Kammeret næst derved vare Vindues-Skaaderne tillukte, saa ickun liden Dag kunde skimte ind.

Paa Aschberg kjørte Dronningen jævnlig ud om Morgenen Kl. $4^1/_2$ med Struensee alleene i Cariol, sigende, at de vilde til Pløen, og bleve saa borte til Kl. 7 à 8, da Kongen først stod op.

Vidnet Elsberg [88] siger, at de kjørte ud i Skoven sammen. Sammestæds har denne sidste, da der var en Slags Masqverade, seet dem om Aftenen eller om Natten at gaae alleene med hinanden under Armen.

I Lüneborg lod Dronningen strax ved Ankomsten gandske forandre de til hende indrettede Værelser. Om Morgenen befalede hun Jomfrue Horn, at, ifald Dronningens Frue Moder spurgte om hende, skulde hun svare, at hun ikke var kaldet endda og altsaa ikke vidste, om Dronningen endnu var opstaaet. Derefter blev Theebordet gjort færdigt, efterat Dronningen tilforn havde drukket Thee paa Sengen, og sat ind i et lidet mørkt Kammer, hvorpaa Struensee blev kaldet; hvor længe han blev der, vidste Jomfrue Horn ikke at forklare, men hun blev ikke indkaldet førend Kl. 2, da Dronningen først blev accommoderet af Struensees Tjener.

Den Tiid hendes Majestæt Dronningen gjorde Barsel paa Hirschholm, var Struensee nærværende, holdt i den eene Arm og lagde sin Arm under Dronningens Hoved, den hun og hældede sig til. Imidlertiid taelte han med Dronningen, som jævnlig saae til ham. Da de nær-

værende ved Barnefødselen vare borte, befalede Dronningen Jomfrue Bøye at tage hendes Calender; herudi var forvaret Struensees Portrait, som siden kom i Etuiet. Da samme blev hende leveret, aabnede hun Foutteralet og betragtede Portraitet, hvilket Jomfrue Bøye saae; uden at Dronningen mærkede det.

I den Tiid, Dronningen laae i Barselseng, var Struensee daglig og jævnlig hos Dronningen, drak Thee og Caffe samt spiste med hende alleene.

Ligeledes engang i Sommer paa Hirschholm, da Dronningen var upasselig, saavelsom den Tiid, han var kommen til Skade med hans Haand, skal han efter Sigende være kommen ned til Dronningen i sin Slofrok. I samme Sommer havde hendes Majestæt den Vane, naar hun kom fra Jagten, at hun lod sig klæde af i sin Negligé og lagde sig ovenpaa Sengen, hvorpaa hun lod indbringe et Bord med Froekost paa; naar da Kammerfolkene var gaaet bort, kom Struensee ind ad den anden Dør og forblev der alleene.

Da Jomfrue Bruun engang i den Tiid blev indkaldet, saae hun ham sidde ved Sengen med Bordet for sig og Dronningen ligge ovenpaa Sengen i sin Negligé.

Den Tiid det Rygte gik i Sommer om Matroserne, at de havde i Sinde at gjøre Allarm, fandt Kammer-Folkene Dronningen meget confus, befalede dem, at de skulde legge hendes Ride-Klæder med Tilbehør og Støvler ind i hendes Sove-Kammer. Hun gik eller havde nær gaaet i Seng med bar Hoved, uden Nat-Tøy, og, da Jomfruerne Bruun og Bøye kom ind igjen i et Ærende, strax efter, at Dronningen havde lagt sig, fandt de hende opstaaet og at

staae ved sin Juveel⸗Casse, som hun havde op⸗
lukket og ragede udi. I samme lagde hun for⸗
uden andet sit grønne Etui. Da Kammer⸗Fruen
spurgte Dronningen, om hun tiilig skulde kalde
paa hende om Morgenen, fik hun til Svar: Ney,
i Morgen have vi god Tiid at sove — hvilket
Svar forøgede Kammer⸗Fruens Mistanke om
Uroelighed.

Som nu Ordet gik, at Struensee havde gjort
visse Præparationer ligesom Dronningen, saa
sluttede Folk deraf, at hendes Majestæt maae
have haft i Sinde, ifald noget havde kommet
paa, at rejse bort med Struensee.

Her paa Christiansborg Slot i December Maa⸗
ned sidstleden Aar er ved Dronningens Ge⸗
makker gjort saadanne Forandringer, at Struen⸗
see uden at mærkes af andre altiid kunde have
frie Passage til Dronningens Værelser. Kabi⸗
nettet D. blev saaledes forandret, at der kunde
blive Plads til en meget stor Seng, der blev
hentet hid fra Hirschholm. Imellem Cabinet⸗
terne D. og C. blev Muuren igiennembrekket
og forsynet med 2de dobbelte Blind⸗Døre. Oven
over Cabinettet D. blev det Kammer, som Vaage⸗
Konen skulde ligge udi, paa Gulvet beklædt
med tyk islandsk Haardug, og i Gangen uden⸗
for Dronningens Cabinetter blev et Skille⸗Rum
af Bræder sat saaledes, at hvem, der gik ad
Struensees Trappe fra Gangen af til Kron⸗
Printzen, icke kunde sees. I bemeldte Cabinet
D. har hendes Majestæt, i den korte Tiid, hun
opholdt sig her i Byen, søgt sit Natteleje
istæden for sit forrige Sove⸗Kammer, og alt dette
uden hans Majestæts Kongens Forevidende.

Endelig kommer dette til, at Struensee selv
ved Forhøret først haver tilstaaet, ikke alleene,

at han indsaae, at hans fortroelige Omgang med Dronningen maatte føde af sig Fornærmelse paa hendes Majestæts Reputation, omendskjønt han aldrig haver haft sligt i Sinde, men endog efter foregaaende Spørsmaal, om ikke Fortroeligheden imellem Dronningen og ham var gaaet saa viidt, som den kand gaae imellem Personer af adskilligt Kjøn, har svaret: at, da alle Omstændigheder graverede ham saa stærkt, at, om end den allerstørste Fortroelighed ikke havde haft Stæd, Apparancen alligevel var et stærkt Beviis nok, saa maatte hand tilstaae det. Siden har han yderligere forklaret, baade, naar det først er kommet til den høyeste Grad af Fortroelighed imellem Dronningen og ham, samt hvor og ved hvad Lejlighed, og at samme siden bestandig er bleven vedligeholdt.

Desuden har Grev Brandt forklaret, hvorledes Grev Struensee har fortalt ham, at han deels ved Lejlighed af Dronningens Sygdom, deels paa Masqveraden først er bleven ret bekjendt med Dronningen, og at han allerbedst har kundet tale med Dronningen om Kjærlighed, naar hun var masqveret, da hun havde været meere dristig, og at det var fra Masqueraden af, at hun første Gang havde givet efter.

Ligeledes erfares af forrige Kammerfrøken von Eybens tilsidst indkomne eedelige Forklaring, at Dronning Caroline Mathilde og paa sin Side har for hende tilstaaet og gjordt hende Confidence af denne utilladelige Omgang og Samqvem med Struensee, samt tilstaaet, at hendes Kammerfrue derom havde advaret hende.

Juell Wind. Stampe. Kofod Ancher.

Schmidt. Guldberg.«

Af dette interessante Dokument, som giver en særdeles god Fremstilling af Resultaterne af Vidneforhørene, og som maa erstatte den i Rigsarkivet vel forvarede Vidneførselsprotokol, findes en omhyggelig Afskrift paa det kongelige Bibliotek.

Generalfiskal Wivets [89] Aktionsindlæg mod Struensee, som er dateret den 21de April 1772, er gennemgaaende holdt i en ligefrem usømmelig Tone, med plumpe Udtryk om Struensee og hans Virksomhed som Statsmand, saaat Defensors, Højesteretsadvokat Uldalls, ret skarpe Kritik af Aktionsindlæggets Form er fuldt berettiget.

Det hedder saaledes i Wivets Anklage, hvoraf der paa det kgl. Bibliotek findes flere Afskrifter, ved Omtalen af Kronprinsens spartanske Opdragelse efter Struensees Forskrift, at Greven, »som ikke saaleedes er opdragen, har jo en lasket Krop, som om han kunde være Vitellius. Der er Forskjel paa at opføde Børn for kjælne, at der ej maae blæse kold Vind paa dem, at give dem altfor fiin Spiise, og at lade dem liide Sult og Frost. De umælende bærer bedre Omsorg, og Grev Struensee faaer aldrig den Ære at settes i Classe med dem.«

Om Struensees tidligere Virksomhed som Stadslæge skriver Wivet, at »de dødes Tal i Altona maatte nødvendig overstige de fødtes, om disses Tal af ham paa en anden Maade ikke var forøget,« et andet Sted hedder det, at det »vilde blive altfor vidtløftig at opregne alle de Galenskaber, som formedelst denne dumdristige Person ere satte i Værk,« og et tredie, at »Grev Struensee er saa stoer en Spitzbube, som der

nogensinde kan bringes ud og ind ved Messerne i Tyskland.«

Uldall siger i sit Forsvar med Rette, at »denne Maade at beviise paa ved at giøre en Ting latterlig og forhadt, ikke er conclusiv,« og at de fleste af Generalfiskalens »Imputationer« i dette Tilfælde er udenfor det, som Kommissionen skulde behandle.

I Slutningen af Forsvaret siger Uldall, at Struensee »nedkaster sig ligeledes for hans Majestæts Fødder og udbeder sig hans Naade i Henseende til den af Generalfiskalen først anførte, men hidtil af mig uommeldte Forbrydelse imod hans Majestæts Person. Samme er den eeneste, hvori han er vidende at have syndet imod sin Konge; men han frygter og beklager tillige med Vemodighed, at den er større, end han derfor bør vente Forladelse. Kan imidlertiid Betragtningen af denne menneskelige Skrøbelighed, en sand Følelse over hans Forseelse, den yderste Fortrydelse derover, de Taarer, hvormed han begræder den, og de Sukke, han gjør for Kongens og hans Huuses Vel, fortjene nogen Medlidenhed, vil han dertil ikke findes uværdig.«

Om Struensees Forhold til Dronningen hedder det i Wivets Anklage, at han »har tilsneget sig den ypperste Dame i Landet hendes Fortroelighed, og det i en saadan Grad, at det er gaaet over de Grændser, som er sat imellem Personer af ulige Kiøn, der ikke kan og bør med hinanden forenes. Men er det en Forgribelse mod Kongens Høihed at laste Kongen eller Dronningen til Beskjemmelse, saa er det endnu større i Gjerningen at beskjemme Kongen og Dronningen. Jeg behøver ei udi denne Post at opholde Deres Excellence og høie Herrer. Sagens Sandhed,

Misgjerningens Tilstaaelse kan ikke nægtes, og Grev Struensee kan og, forinden jeg slutter, læse sin Forbrydelse og dens fortjente Straf udi Lovens 6. Bogs 4. Cap. 1. Art.« (u)

I Struensees eget Forsvar staar der med Hensyn til Dronningen: (v)

(u) Kristian d. 5tes danske Lov, 6. Bog, 4. Kapitel, 1. Artikel lyder saaledes: »Hvo, som laster Kongen eller Dronningen til Beskæmmelse eller deris og deris Børns Liv eftertragter, have forbrut Ære, Liv og Gods, den højre Haand af hannem levendis afhuggis, Kroppen parteris og leggis paa Stægle og Hiul og Hovedet med Haanden settis paa een Stage. Undkommer Misdæderen, og ikke kand liide paa Legemet, da bør Straffen at skee paa hans Billede og Efterlignelse. Er Misdæderen af Adel eller højere Stand, da skal hans Vaaben af Bødelen sønderbrydis og alle hans Livs Arvinger miste deris Stand og Stamme.

(v) I en dansk Oversættelse af Struensees eget Forsvar hedder det: »1769, da jeg i Enden af Sommeren og siden ofte fik Lejlighed at tale med Dronningen, og hendes Majestæt betroede mig sine Tanker om sin Tilstand, fandt jeg, at hun var yderlig misfornøjet med den og ingen Haab havde, nogen Tiid at leve lyckelig med Kongen eller i det mindste at vente Sinds-Roelighed i den da værende Situation. Denne Sinds-Forfatning blev vedligeholdt og meere opbragt ved de bestandige Efterretninger og ubehagelige Forestillinger, som Dronningen fik, om det, der passerede; dog var hun ikke fortrydelig paa Kongen, men paa Holck, som hun ansaae som Stiftere til alt det ubehagelige, som var mødt og endnu mødte hende. De personlige Fornærmelser, som hun led af Kongen, affecterede hende ikke saa meget, og søgte hun alleene ved blot Tilbageholdenhed at sette sig i Sickerhed derimod, hvilket dog formeerede meere Koldsindigheden paa begge Sider.

Min Situation var under disse Omstændigheder ikke lidet embarrasseret; som Dronningen paa den eene Side betroede mig hendes Misfornøyelse, saa var jeg paa den anden Side et bestandig Vidne paa

»Als ich zu Ende des Sommers 1769 und in der Folge oft Gelegenheit bekam, die Königinn zu sprechen, und ihre Majestät mir ihre Gedanken über derselben Situation anvertraueten, fand ich, dass sie äusserst misvergnügt über selbige war, keine Hoffnung hatte, jemals mit dem Könige glücklich zu leben oder auch nur einige Ruhe und Zufriedenheit in der damaligen Lage der Umstände erwarten zu können. Diese Gemüthsverfassung ward durch die beständigen Nachrichten und widrigen Vorstellungen unterhalten, welche die Königinn von allem, was vorfiel, erhielt, und noch mehr aufgebracht. Jedoch war der Vorwurf ihres Widerwillens nicht der König, sondern allein der Graf Holck, welchen

---

Kongens Misfornøyelse, Bekymring og Begjerlighed efter at rive sig løs fra alt det, som var ham imod. Begge skulde jeg give Raad, og jeg holdt mig til deres Tilfredsstillelse; jeg fulgte herudi den Grund-Regel, som jeg forlængst havde fattet, at deres fælles Lyksalighed beroede paa deres Eenighed; saa lidet Haab som jeg indsaae dertil, handlede jeg dog efter den alleene. Jeg søgte at gjøre Dronningen begribeligt og fast at indprente hende, at det var hendes sande Fordeel og eeneste Middel at gjøre hendes Tilstand angenem, naar hun søgte vinde Kongens Fortroelighed, og det kunde ikke skee uden ved Føjelighed, at eftergive, at forekomme ham og ved Flid gjøre sin Omgang saa behagelig som mueligt for Kongen. Jeg bad Dronningen ej at give noget Gehør til de Tanker, man søgte at give hende om Kongen, i hvor langt borte de endog vare, og i hvor god Meening de end syntes at siges, men at blive koldsindig, undersøge og bemærke alle Ting selv. Selv søgte jeg at formindske eller udslette hendes Misfornøjelse med Grev Holck. Denne gjorde og alt, hvad han vidste, for at behage Dronningen; men hans Bestræbelser frembragte mestendeels den modsatte Virkning, og den forudfattede Aversion for ham var saa stærk, at intet kunde afvende den. Paa den anden

sie für den Urheber alles dessen hielt, was ihr unangenehmes begegnet war und noch begegnete. Die Beleidigung, so sie sonst litte, afficirte sie nicht sehr, und sie suchte sich blos durch Zurückhaltung dagegen in Sicherheit zu setzen.

Meine Situation war bey diesen Umständen nicht wenig embarrassant. So wie auf der einen Seite mir die Königinn ihr Misvergnügen anvertrauete, war ich auf der andern Seite ein beständiger Zeuge der Unzufriedenheit, Unmuths und der Begierde des Königs, sich von allem dem, was ihm zuwider war, heraus zu reissen. Beiden sollte ich Rath geben, und ich hielt mich verbunden, alles beyzutragen, was von mir abhienge, ihre Zufriedenheit zu befördern. Ich

---

Side søgte jeg at formaae Kongen til at være høflig mod Dronningen uden at behøve at være saa respectieux og ceremonieux imod hende, som han efter sin udenlandske Reise havde begyndt, som ofte udartede i en Ironie, som var meere smertelig for Dronningen end Mangel paa Agtsomhed for hende, hvilket og ophævede ald Fortroelighed imellem dem.

En Sag var der, hvorudi Kongens og Dronningens Tilbøjelighed var eens, og som gjorde det meeste til at vedligeholde den Eenighed, hvorudi de levede, som bestod derudi: at de vare overmaade kjede af deres nærværende Levemaade og endog ønskede at kunne forlade deres Stand, hvori laae Grunden til mange siden ved Hoffet foretagende Forandringer ... Dronningen var bestandig af den Mening, at ingen Roe og Sikkerhed kunde ventes ved Hoffet, saalænge Holck var der, endskjønt jeg viiste hende, at det ej var fordeelagtig for Kongens Caracteer og Forstand, naar man ved den første Lejlighed, som bød sig, søgte at faae dem bort, som hans Majestæt havde fattet Naade for og Fortroelighed til; men det var bedre, han lærte at kjende saadanne Personer fra Grunden af. Desuden holdte jeg Grev Holck ikke videre farlig for Kongens Person, efterdi han havde ingen meer Indflydelse

folgte hiebey dem Grundsatze, den ich von jeher gehabt, dass ihre beyderseitige Glückseligkeit von ihrer Einigkeit abhienge. So wenig ich auch Hoffnung dazu sahe, handelte ich doch demselben allein zufolge; ich suchte der Königinn begreiflich zu machen und fest einzuprägen, dass es ihr wahrer Vortheil und das einzige Mittel sey, ihren Zustand angenehm zu machen, wenn sie sich bemühete, das Zutrauen des Königes zu erlangen; und dieses könnte nur geschehen durch Gefälligkeiten, Nachgeben, Zuvorkommen und Bemühungen, dem Könige ihren Umgang so angenehm als möglich zu machen. Ich bath die Königinn den Eindrücken, so man gegen den König bey ihr zu machen suchte, so entfernt sie auch seyn, und in so guter Meynung sie auch geschehen möchten, kein Gehör

---

paa Kongens Forstand. For at gjøre Dronningen roelig derover, foreslog jeg hende 2de Midler, nemlig at sette Grev Brandt ved Hoffet og lade Generallieutenant Rantzau komme til Kjøbenhavn; begge Personer vare Kongen behagelige og den sidste skikket til at ballancere det da værende Ministerii Anseelse, hvilket Dronningen frygtede at skulde etablere Holcks Credit ved at skaffe de Personer bort, som vare ham iveyen. Alt sigtede kun til Sikkerheden ved Hoffet, uden at have hverken Hensigt eller Plan til de Forandringer, som siden skeedte ved Ministerio. Dronningen havde ikke mindste Tilbøjelighed til at regjere eller blande sig i Stats-Sager; hun vilde blot have Roe og Sikkerhed ved Hoffet. Grev Brandt kom i Slesvig og Grev Rantzau i Travendahl til Hoffet; Grev Holck fik sin Afskeed, tor Kongen selv ville det, dog gjorde de, som vare ved Kongen, deres dertil . . .«

Baade Uddraget af Struensees paa Tysk affattede Forsvarsskrift og Oversættelsen paa Dansk skyldes Afskrifter, som findes i det kongelige Biblioteks Manuskriptsamling.

zu geben, noch kaltsinnig zu werden, sondern alles selbst zu bemerken und zu untersuchen. Selbst bemühete ich mich, den Widerwillen gegen den Grafen von Holck zu vermindern oder auszulöschen. Dieser that auch alles, was er wusste, sich der Königinn gefällig zu machen. Seine Bemühungen brachten aber meistentheils eine entgegengesetzte Wirkung hervor, und die vorgefasste Abneigung gegen ihn war so stark, dass nichts vermögend war solche zu überwältigen. Auf der andern Seite suchte ich den König dahin zu vermögen, gegen die Königinn nicht so respectueux und ceremonieux zu seyn, als er nach seiner Zurückkunft von der auswärtigen Reise angenommen hatte, und welches öfters in Ironie auszuarten schien, die der Königinn empfindlicher war, als ein Mangel der Attention, und alle Vertraulichkeit unter ihnen aufhob. Es war eine Sache, worinn der König und die Königinn mit ihren Neigungen überein kamen, und dieses hat nachher am meisten dazu beygetragen, ihre Einigkeit, worinn sie gelebt, zu unterhalten. Diess bestand darinn, dass sie ihrer damaligen Lebensart äusserst überdrüssig waren und selbst wünschten ihren Stand verlassen zu können. Hierinn lag der Grund zu vielen nachher bey Hofe vorgenommenen Veränderungen. . . . Die Königinn var beständig der Meynung, dass keine Ruhe und Sicherheit bey Hofe zu hoffen, so lange der Graf da bliebe; ob ich gleich suchte dieselbe zu überführen, dass es nicht vortheilhaft für den Character und Verstand des Königs sey, wenn man bey der ersten Gelegenheit diejenigen zu entfernen suchte, welchen S. Majestät ihr Faveur und Vertrauen gegeben hätten, sondern es sey besser, dass die-

selben solche Personen aus dem Grunde kennen lerneten, und dass diess das sicherste Mittel gegen alle Favoriten sey. Ausserdem hielt ich den Grafen Holck für des Königs Person nicht weiter gefährlich, weil solcher damals keinen Einfluss mehr auf des Königs Verstand hatte. Um jedoch die Königinn hierüber zu beruhigen, schlug ich derselben zween Mittel vor, nämlich den Grafen von Brandt am Hofe zu setzen und den Generallieutenant Grafen von Ranzau nach Copenhagen kommen zu lassen. Beide waren dem Könige persönlich angenehm und der letztere geschickt, das Ansehen des damaligen Ministerii zu balancieren, von welchem die Königinn befürchtete, dass es den Credit des Grafen Holck durch die Entfernung derjenigen, welche ihm im Wege waren, wieder herstellen würde. Alles zielte bloss auf die Sicherheit bey Hofe ab, ohne weder Absicht noch einen Plan auf die nachmaligen Veränderungen im Ministerio zu haben. Die Königinn hatte nicht die geringste Neigung zur Regierung oder sich in Staatsaffairen zu mischen. Sie wollte bloss Ruhe und Sicherheit bey Hofe haben. Der Graf von Brandt kam in Schleswig und der Graf Rantzau in Traventhal nach Hofe; der Graf von Holck bekam seinen Abschied, weil der König es selbst wollte; doch trugen diejenigen, so um S. Majestät waren, das ihrige dazu bey.«

Samtlige Medlemmer af den ekstraordinære Kommission, der var nedsat for at dømme i Skilsmissesagen, var enige om, at Kongens og Dronningens Ægteskab maatte ophæves og Kongen have Ret til at indgaa nyt Ægteskab; men forøvrigt er disse Vota meget forskellige baade i Omfang, Indhold og Stil.

Thott skriver saaledes; »Neppe skulle i nogen Egteskabs Sag forekomme flere og stærkere Beviiser end de, der i denne ere fremlagde. Om de betydeligste Factis haves 2de og fleere eensstemmige Vidner. Disse oplyses og bekræftes ved mange andre adskillige Vidner, hvis Udsigende om adskilligt, paa adskillige Tider og adskillige Steder, i en Tid af 2 Aar ideligen foreløbet, saaledes med hinanden indbyrdes og med alle øvrige Omstændigheder overenskomne, at de tilsammentagne fortjene al Troeværdighed, sætte Sagen i fuldkommen Lys og efterlade ikke mindste Grund til derom at tvivle.«

Knuth mener, at »Kongen paa sin Side har i ingen Maade givet Dronningen Leilighed dertil, men langt mere med den kierligste, ømmeste og sagtmodigste Omgang søgt at vinde hendes Kierlighed ved at forunde hende al den anstændige Friehed, som en ærekjer Dronning tilkom og af hende ey burde været misbrugt.«

Juel-Wind skriver: »Ligesaa hierterørende som denne Sag er for mig og enhver veltænkende af Kongens Undersaatter, saa friemodig kan jeg og enhver derudi dømme, efterdi hans Majestæt Kongen havde i Commisserio tilladt dens Dommere derpaa at skjønne som imellem 2de private Personer efter Landets Love.«

Braëm skriver bl. a.: »At denne Commission uden nogen Hensicht og allene efter sin Samvittighed og Loven kunde ubehindret i denne Sag handle, haver hans kongelige Majestæt havt den Naade at løslade dem fra den Eed og Pligt, hvormed ethvert Membrum i alle Tilfælde deres Konge var forbunden.« Om Struensee siger han, at han »skal have understaaet sig at opløfte hans Øyne og Hierte til en Dronning,

Kongens, hans Souverains og Velgjøreres, Gemahlinde.«

Fischer skriver, at »hendes Majestæt Dronningen Carolina Mathilda har om Natte Tid havt hos sig i sit Sovekammer anden Mandsperson end hans Majestæt Kongen.«

Om Vidnerne skriver Luxdorph, at de er »troeværdige og just saadanne, som frem for andre burde fremstilles, da ingen kunde vide bedre, hvad der var om den Sag eller ikke, end Kammerfolkene. Have de været partiiske, da er det vist paa Dronningens Side; de have givet hende det bedste Raad, de vidste; de have taugt med hende til det yderste, og først efter Dronningens Bortrejse, da Retten befalede det, have de sagt, hvad de have seet og hørt.«

Harboe skriver om Dronningen, at »hendes Forbrydelse i denne Post bliver aldeles uundskyldelig; thi blot som Dronning betragtet er hun ved denne Opførsel, endog om den kun var mistænkelig og ikke, som den er, beviist, bleven baade sit Kiøns og sit Folks eller den danske Nations Skam, idet hun har indladt sig i een ikke allene uanstændig, men og meget forargelig Omgang med en Person, der var saa langt under hendes Stand.«

Schmidt skriver: »Skulde deslige Argumenta ikke være tilstrækkelige nok til at effectuere Skilsmisse, men øyensynlige Vidner behøves om Gierningens virkelige Forøvelse, saa fordrede Loven et Beviis, som snart aldrig vilde blive mueligt at skaffe.«

von Obelitz bemærker, at »den udvortes Modestie, som i Almindelighed findes hos Fruentimmer af Stand, men i den høyeste Grad bør være hos en Dronning, og den Afstand, der

bør være imellem Purpuret og Undersaatten, ey allene for hendes Majestæts egen, men og for hendes Herres, hans Majestæts, Skyld, maatte have holdet hende fra en saa mistænkelig Omgjængelse, det eyheller paa nogen Maade kan supponeres, at Grev Struensee havde dristet sig til en saa stor Friehed, dersom en reciproque Kiærlighed ikke havde banet ham Veyen dertil.«

Debes skriver, at Kongen, »omhyggelig for at vedligeholde sit høy-kongelige Arvehuuses reene Glands indtil de sidste Tider og vel vidende, hvor vigtig en Indflydelse et saadant Exempel ville have paa hans Folkes Sæder, og at Sædernes Reenhed er een af de fornemmeste Grundpiller til et Folks Lyksalighed, har derfor i Kraft af den Omsorg, allerhøystsamme bærer for sit kongelige Huuses Ære og for sine Undersaatters sande Vel, seet sig nødsaget til at lade detimellem ham og Dronning Carolina Mathilda værende Egteskab ved endelig Dom ophæve.«

Holm skriver, man maa antage, »at hendes Majestæt paa en fast utroelig Maade har været forelsket i bemeldte Grev Struensee.«

Kammerherre Lewetzous Votum udeblev, »siden han formedelst paakommende Svaghed at Meslinger hverken kunde bivaane Commissionen eller skrive sine Tanker.«

Endelig skriver Stampe i sit Votum: »Flere, stærkere og overflødigere Bevis, end der i denne Sag haves, kunne vel næppe nogensinde ventes eller faaes i en Sag, som anlægges til at erholde Skilsmissedom.«

Dronningens Forhold til Struensee havde jo allerede tidlig antaget en saa offentlig Karakter, at man ikke kan undres over, at ogsaa den Trykkefrihed, Danmark havde faaet ved For-

ordningen af 14. September 1770, vendte sine Vaaben imod ham, mest rigtignok i Form af Flyveskrifter, som var for sjofle til at gøre virkelig Skade. Det, der navnlig i Sommeren 1771 frem⸗kom af skrevne og trykte Gemenheder mod Dronningen og hendes Elsker har dog utvivlsomt medvirket til, at den i saa høj Grad misbrugte Trykkefrihed ifølge Reskriptet af 7. Oktober 1771 fik den naturlige Indskrænkning, at An⸗svaret overfor Loven ikke var faldet bort.

Ogsaa udenlandske Blade fyldte deres Spalter med mere eller mindre upaalidelige Beretninger om Begivenhederne ved det danske Hof.

»Gazette de Leyde« var saa ivrig i den Ret⸗ning, at den engelske Minister i Haag lod Redaktøren true med alvorlige Konsekvenser, hvis han ikke hørte op med de ærekrænkende Artikler om den engelske Konges Søster; men Redaktøren svarede, at han var en uafhængig Mand, og vilde ikke lade sig intimidere.

Engelske Aviser var ikke sønderlig skaan⸗sommere.

»The public ledger« skriver saaledes den 4. Februar 1772: »A northern princess suckles her last child herself; but she is said to have treated the first with a degree of negligence, bordering upon cruelty; hence the voice of scandal has affirmed, that the children are of different fathers.«

Det havde hele Tiden være Karoline Matildes Fjender om at gøre, at England ikke fik Lov til at blande sig i Sagen; men paa sit Lands Vegne fordrede den engelske Minister, at der skulde tages Hensyn til, at hun var hans britiske Majestæts Søster og en Englands Datter.

Fra Sommeren 1771 var Skotten Sir Robert

Murray Keith engelsk Gesandt i København og almindelig afholdt paa Grund af sin noble og ridderlige Karakter. Det havde kun yderst sjeldent været ham muligt at veksle et Par Ord med Dronningen, og hans Bedømmelse af Struensee var meget streng; navnlig dadler han i nogle Breve skarpt den utaknemmelige Hensynsløshed, hvormed Struensee behandlede Karoline Matilde, der med uforanderlig Trofasthed overøste ham med Velgerninger.

Keith havde forudset en Katastrofe, men ikke ventet, at det ogsaa skulde gaa ud over Dronningen; fra den Time, da Karoline Matilde blev ført til Kronborg, hævdede han bestemt, at hendes Skæbne ikke maatte afgøres af den danske Regering alene, og straks samme Dags Aften sendte han sin Sekretær til London med nøjagtige Oplysninger om Situationen.

Et halvt Døgn senere sendte Kristian d. 7. en Kurer til London med Breve til Georg d. 3. og Enkeprinsesse Augusta, at han havde været nødsaget til at fjerne sin Dronning fra Hoffet, men at hun skulde blive behandlet »avec tous les égards dus à sa naissance.«

Foruden Svarskrivelser til Kristian d. 7. kom der da til Karoline Matilde Breve fra Broderen og Moderen.

Georg d. 3. skrev, at hun maatte ikke tvivle om, hun havde en varm Talsmand i ham, og at denne Ulykke ikke var sket, hvis hans Raad var bleven fulgt. Og i Enkeprinsessens Brev hed det, hun maatte kunne sige sig selv, hvad en øm Moders Hjerte maatte føle ved at erfare Datterens Skæbne.

Det var det sidste Brev, Karoline Matilde fik fra Moderen, som længe havde været syg,

og som døde den 8. Februar, uden at have hørt yderligere fra Datteren.

Man havde gjort alt for at forhindre Oberst Keith i at faa Adgang til den fangne Dronning, og han blev længe omhyggelig holdt udenfor Sagen; men omsider blev Resultatet af hans Skrivelser til England, at det fra Hoffet i London bestemt blev gjort gældende, at det ikke var noget Familieanliggende, men »une affaire nationale.«

Der blev fra Christian den 7. sendt den engelske Konge en Oversættelse af Vidneforklaringerne og Struensees Tilstaaelser, og i et medfølgende Brev hed det: »Dersom det er naturligt for et ømt og ædelmodigt Hjerte at bedrøves baade over egne Ulykker og over andres, er det ikke mindre naturligt, at et retfærdigt og dydigt Hjerte søger og finder sin Trøst i sin Sags Retfærdighed og i sin Uskyldighed lige over for andres Lidelser. Jeg har, Gud være lovet, denne Trøst i min nærværende Stilling.« Brevet er fra den samme Konge, der altid havde betragtet Ægteskabet som en latterlig Institution, man ikke kunde være bekendt at tage alvorligt, og som under en Teaterforestilling i London fire Aar tidligere til Publikums Forbavselse ostentativt havde applauderet nogle særlig kraftige Repliker mod Ægteskabet.

Keith gjorde, hvad han kunde, for at forhindre Opløsningen af Ægteskabet og foreslog, at Processen skulde stanses, naar Dronningen forpligtede sig til for Fremtiden at opholde sig udenfor Danmark. Han fik imidlertid det Svar, at Kongens Værdighed krævede Skilsmisse, og at hans Majestæt maatte faa Frihed til at indgaa Ægte-

skab; desuden var det af juridiske Hensyn umuligt at stanse Processen.

Den engelske Konge følte sig personlig krænket over, at der ikke blev taget mere Hensyn til ham, og at det var bleven Karoline Matilde nægtet at besvare Broderens Brev, da Kristian den 7. var bange for, at Dronningen i sin ophidsede Tilstand vilde skrive noget, der kunde forstyrre det gode Forhold mellem de to Hoffer.

Ifølge en Meddelelse i »The public ledger« for 5. Marts 1772 havde de engelske Kronjurister erklæret, at en Dronning var Undersaat i Kongens Rige lige saa vel som en indfødt, saa at den engelske Konge ikke kunde blande sig mere i Sagen, end hans Krones Værdighed forlangte; dog syntes man ikke at ville finde sig i, at Karoline Matilde blev berøvet sin Frihed for Livstid.

De engelske Dagblade indeholder i Løbet af April Maaned 1772 jævnlig Meddelelser om, at der var udruset en ikke ubetydelig Flaade, som laa færdig til at gaa under Sejl til Sjælland, saafremt det skulde vise sig at blive nødvendigt — det vil sige, hvis det danske Hof afslog at sætte Dronningen i Frihed.

Under sit Ophold paa Kronborg var Karoline Matilde bleven strængt bevogtet og udelukkende henvist til Omgang med sin lille Hofstat, Frøken Møsting [90], Frøken Sperling [91], Frøken Schmettau [92], Grev Holstein-Ledreborg [93] og Kammerjunker Raben [94], som alle var hende imod.

Det blev paastaaet, at Kongen en Dag havde villet besøge Dronningen og selv i Stalden havde

givet Ordre til at spænde for en Vogn — men at det blev forpurret.

Det hedder i en Skrivelse fra Kommandanten den 9. Februar, at »det sellfsomste er den Eenlighed, her søges; thi ingen af Frøknerne taales bestandig om hende. Mens, naar hun een eller toe Gange om Dagen taler med den ene eller anden, er alting forbi, og saa amuserer hun sig med Barnet eller med Læsning.« Hun har da allerede læst adskillige af Kommandantens Bøger, og et Par Dage senere har han givet hende ny Lekture, som han »vil haabe, holder hende noget længere op; thi ellers faar hun snart en Ende paa min militaire Bibliotheque«.

Kommandanten havde ytret, at Dronningen efter hans Mening kunde taale al Modgang, naar blot Struensee fik Lov til at leve, og at hun kun ønskede at komme til at tale med Kongen; men det var altid bleven bestemt afslaaet.

Den 6. April faldt Dommen, og to Dage senere meddelte Etatsraad Horn [95], i Overværelse af Uldall og Kronborgs Kommandant, Karoline Matilde, at Ægteskabet var ophævet.

Det var, fortælles der, Dronningen meget ubehageligt, at Skilsmissedommen blev hende meddelt af Etatsraad Horn, som hun ikke kendte, og hun skal have sagt til Uldall: Saa han har ogsaa skullet vide, hvad der er sket! Er min Historie bragt ud over hele Byen? Man havde dog lovet mig at holde al Ting hemmeligt!

Den 25. April fik Struensee og Brandt deres Dom, og tre Dage senere opførtes paa Østerfælled det middelalderlige Henrettelsesdrama med Sønderbrydning af de to Grevers adelige Vaaben, Afhugning af højre Haand og

STRUENSEE

Efter KLEVES [100] Tegning

Hoved og de parterede Legemers Bortkørsel til Hjul og Stejle.

Det var først Bestemmelsen, at Dronningen skulde interneres paa Aalborghus, Hofbygme=steren var allerede i Gang med nogle Foran=dringer ved Slottet, en Del af Tjenerskabet var ankommet, og der var gjort Anstalter til at føre Karoline Matilde til hendes fremtidige Op=holdssted, hvor et Dragonregiment skulde ind=kvarteres for at afgive »Æresvagt« for Dron=ningen eller vel snarere bevogte hende som paa Kronborg.

Det vilde Georg d. 3die ikke finde sig i. Naar den danske Konge havde ladet sig skille fra sin Dronning, skulde den danske Regering for Fremtiden ikke raade over den tidligere en=gelske Prinsesses Skæbne, og et Brev fra Karo=line Matilde opfordrede ham yderligere til at antage sig hendes Sag. I dette Brev, som rime=ligvis havde været aabnet i København, klagede Dronningen over, at hun først nu havde faaet Tilladelse til at skrive til sin Broder og bad ham ikke lade sig nøje med tomme Løfter om, at der skulde blive vist hende tilbørligt Hensyn. Hun vilde ikke fortælle ham om den uforskam=mede Maade, hvorpaa hun var bleven arresteret, men blot meddele, at »le comte de Ranzau s'est reservé ce plaisir«. Brevet var dateret »De ma prison à Cronbourg le 3ième avril 1772«.

Samtidig med truende Rygter om Afsendelse af en engelsk Flaade mod Danmark kom da til den engelske Minister i København en energisk Fordring fra Kong Georg d. 3. om at faa Karoline Matilde udleveret: hendes Forbin=delse med Danmark var opløst, og hun skulde ikke holdes fangen der. Kongen var bestemt

paa at sætte sin Villie igennem, eventuelt med Magt, og, hvis Fordringen ikke uopholdelig blev opfyldt, skulde saavel den engelske som den hannoveranske Ministerresident straks forlade Danmark.

Tre Dage efter blev det meddelt Sir Robert Keith, at Kongen med Glæde vilde opfylde hans britiske Majestæts Ønske; dog maatte Dronningen saa ikke vende tilbage til Danmark. Keith bemærkede, at Georg d. 3. sikkert ikke ønskede, at hans Søster nogensinde igen skulde komme til Danmark; men nogen højtidelig Forsikring vilde han næppe indlade sig paa at give — Karoline Matilde havde nu sin Frihed.

Den 27. Maj ankom udfor Helsingør to engelske Fregatter og en Kongejagt, og Dagen efter kom Sir Robert fra København for at ledsage Dronningen til hendes fremtidige Opholdssted, Slottet i Celle i Hannover. De engelske Officerer viste en meget kølig Opførsel overfor alle Danske, som de kom i Berøring med, og ønskede kun at have Dronningen, hendes to Hofdamer og Kammerjomfru paa Flagskibet; det øvrige Følge blev anbragt paa de andre Skibe.

Værst var det for Dronningen at tage Afsked med sin lille Datter; men dog »recolligerede hun sig«, som det hedder i en samtidig Beretning, og sagde til sin Livlæge, Etatsraad Putscher [96], at hun vilde forsøge at bekæmpe sin Bedrøvelse overfor Englænderne. Bagagen blev bragt ombord, og den 30. Maj Klokken 6 om Eftermiddagen kom de engelske Officerer for at hente Dronningen til den engelske Chalup, der hejsede Kongeflag ligesom senere Flagskibet, da hun gik ombord, under Salut fra Fæstningen, Vagtskibet og de engelske Skibe.

KAROLINE MATILDE

fra hendes Ophold i Celle

Efter et Miniaturportræt

Paa Grund af Modvind maatte Skibene blive liggende fra Lørdag Eftermiddag til Mandag Formiddag Kl. 10, da de lettede og stod ud af Sundet, og fire Dage senere havde Dronningen naaet det gamle Slot, hvor hun skulde tilbringe de faa sidste Aar af sit Liv. Medgiften fik hun tilbagebetalt, og Dronningtitlen beholdt hun; men Børnene havde hun maattet give Afkald paa.

I Celle levede Dronningen meget stille, kun omgivet af sit lille hannoveranske Hof; men Bagtalelsen arbejdede videre baade i København og andre Steder.

Allerede før Januarkatastrofen 1772 havde der saaledes cirkuleret vistnok aldeles ubegrundede Rygter om, at Karoline Matilde og Struensee havde givet Kongen Opium i Smaadoser for yderligere at svække hans Forstand; saa vilde de have ham erklæret for uskikket til at regere og lade Dronningen tage Styret med Struensee som Rigsforstander.

Paa Slottet i Celle døde saa Karoline Matilde af en tyfoid Feber den 10. Maj 1775, knap 24 Aar gammel.

Den voldsomme Forargelse over og Forbitrelse imod Dronningen og Struensee var efter det blodige Skuespil paa Østerfælled og Karoline Matildes Forvisning hurtigt bleven afløst af Medlidenhed med den unge Kvinde, der saa pludselig havde mistet Dronningværdighed og Børn. Der var endogsaa kort før hendes Død gjort et Forsøg paa at faa hende rehabiliteret og bragt tilbage til Danmark, og hemmelighedsfulde Rygter om hendes Uskyldighed kom i Omløb.

Efter sin Død blev Dronningen gjort til den idealiserede Hovedfigur i talrige Romaner og andre æstetiske Arbejder; men intet af disse

Fantasibilleder har sønderlig Lighed med den historiske Karoline Matilde.

I flere Romaner figurerer saaledes en legende-agtig Karoline Matilde, hvis ungdommelige Livsglæde den rænkefulde Enkedronning og hendes Parti giver en odiøs Udtydning og benytter til at arrangere et Statskup mod den forhadte »Ministerdoktor«, og et Brev, som den forviste Dronning paa Dødslejet skulde have skrevet til sin Broder, og hvori hun forsikrer ham om sin Uskyldighed, sætter Martyrglorien om hendes Hoved. Skilsmisseprocessens Aktstykker maa ganske vist berøve Karoline Matilde enhver Lighed med en Helgeninde; men det kan næppe nægtes, at de giver et vægtigt Bidrag til den psykologiske Karakteristik af det mærkelige Ægteskabsdramas tre Hovedpersoner: den sindssyge Enevoldskonge, den ærgerrige Forkæmper for det intelligente Despoti og den varmblodede unge Dronning, hvem Valget mellem de to faldt altfor naturligt.

KRISTIAN VII

Efter et Oliemaleri af JUEL omtrent 1780.

LOUISE AUGUSTA

Efter et Oliemaleri af JUEL 1785

BIOGRAFISKE NOTER.

---

[1] Grev Ditlev Reventlow, født 1712, som havde været Overpræsident i Altona og senere Gesandt i Paris, blev 1755 Kronprinsens Hofmester og 1763 Overhofmester. Han var tillige Geheimeraad i Konseillet, beklædte forskellige vigtige finansielle Poster, og, da han efter Tronskiftet blev udnævnt til Overkammerherre, havde han til enhver Tid Adgang til den unge Konge.

[2] Joakim Ulrik Sperling, født 1741, der havde været Page hos Kong Frederik d. 5., blev 1759 Kammerpage hos Kronprinsen; 1766 blev han Kammerherre og Rejsestaldmester, og han var stadig om Kongen, men maatte et Par Aar senere forlade Hoffet.

[3] Johan Kirchhoff, som i flere Aar havde været eneste Kammertjener hos Kronprinsen, maatte kort efter Tronskiftet forlade Hoffet og med en Etatsraadstitel rejse til Fyen.

[4] Enevold Brandt, født 1738, som i en meget ung Alder havde taget den juridiske Embedseksamen, blev 1759, kun 21 Aar gammel, Assessor auscultans i Højesteret og Aaret

efter Kammerjunker. En Strid med Kongens Yndling, Grev Holck, paadrog ham 1768 Landsforvisning; men allerede næste Sommer blev han igen introduceret ved Hoffet af Struensee, og det lykkedes ham snart at fortrænge Holck. Hans Hovedhverv blev at adsprede Kongen og holde ham med Selskab, han blev Teaterdirektør, fik Tilsyn med de kongelige Samlinger, blev senere udnævnt til »grand maître de la garderobe« og ophøjet i Grevestanden samtidig med Struensee, med hvem han tilsidst delte Skæbne.

[5] Grev Frederik Vilhelm Konrad Holck, født 1742, havde ved sin Vittighed og sine selskabelige Talenter skaffet sig Kongens Yndest. Efter Hjemkomsten fra den holstenske Rejse og Reverdils Afskedigelse blev Holck udnævnt til Hofmarskal, og det var væsentlig hans Værk, at Kongen 1768 foretog den kostbare Udenlandsrejse uden at tage Dronningen med; men et Par Aar senere fik Greven sin Afsked fra Hoftjenesten. Det blev fortalt, at Holck, paa Kongens Tilskyndelse, engang havde vist en saa fornærmende Opførsel overfor Dronningen, at hun alene af den Grund ikke kunde taale ham.

[6] Rigsgreve Schack Karl Rantzau til Ascheberg, født 1717, havde ført et meget bevæget Ungdomsliv, i seks Aar været Chef for Kronprinsens Regiment, i ligesaa lang Tid opholdt sig i Danzig og en kort Tid i St. Petersburg, hvor han fik Skyld for at have deltaget i Hofrevolutionen 1762. Saa flyttede han til Altona, hvor den vittige og berejste Greve blev en god Ven af den langt yngre Dr. Struensee. I Foraaret 1767 blev Rantzau sendt som kommanderende General til Norge, hvor han imid-

lertid gjorde sig grundig forhadt; saa blev han forvist til Holsten, men i Sommeren 1770 fik Struensee ham kaldt tilbage til Hoffet.

[7] Grev Kristian Konrad Danneskjold-Laurvigen, født 1723, havde paa Grund af sin Fødsel og højtstaaende Forbindelser haft et meget hurtigt Avancement i Marinen. Den 42-aarige Mands Bortførelsesattentat mod Skuespillerinden Jomfru Rose i Foraaret 1765 paadrog ham vel Forvisning til Norge; men allerede Aaret efter blev han taget til Naade og kort efter Admiral. Hans Virksomhed i Marinen var imidlertid Genstand for begrundet Misfornøjelse, og i Efteraaret 1770 fik han sin Afsked.

[8] Den bekendte Statsmand Grev Johan Hartvig Ernst Bernstorff, født 1712, der havde spillet en saa fremtrædende Rolle under Kristian d. 6. og Frederik d. 5., var i Begyndelsen af Kristian d. 7.s Regering Genstand for talrige Rænker og Angreb, indtil det endelig lykkedes Struensee at styrte ham i Efteraaret 1770. Han døde i Februar 1772.

[9] Louise Berckentin, født 1725, en Datter af den danske Gesandt i Wien, tidligere Hofdame hos Dronning Sofie Magdalene og Enke efter Kammerherre, Amtmand Sigfred von Plessen, var altsaa dengang i sit 42. Aar.

[10] Forfatterinden Charlotte Dorotea Biehl, født 1731, giver i sine historiske Breve vel ikke absolut paalidelige, men dog meget interessante Oplysninger om Livet ved Kong Kristian d. 7.s Hof.

[11] Etatsraad Georg Nielsen, født 1710, var 1746 bleven Pagehovmester og 9 Aar senere Lærer for Kronprins Kristian, blev 1766 Kabinetssekretær og Kasserer hos Dronningen og tillige Bibliotekar ved det kongelige Haandbibliotek. Han efterlod sig en Dagbog, der sikkert har indeholdt interessante Oplysninger om Livet ved Hoffet paa den Tid, men som brændte ved Slotsbranden 1794.

[12] Anna Katrine Beuthack var født 1745, illegitim Datter af Prins Georg Ludvig af Braunschweig-Bevern, og fik indtil sit 10. Aar en særdeles god Opdragelse hos en af Prinsens Officerer. Da Kostpengene, ikke mindre end 800 Rigsdaler aarlig, saa faldt bort ved Faderens Død, kom hun hjem til Moderen, som Prinsen havde faaet gift med en Støvletskræder. Det tiltalte imidlertid ikke det forvænte Pigebarn at løbe Byærinder for Stedfaderen. Hun saa ganske godt ud, havde en smuk Figur, en god Stemme og var livlig og vittig. Et Par Aar senere blev hun saa Figurantinde ved Teatret, indtil en engelsk Diplomat tog hende fra Scenen og gjorde hende til sin Elskerinde. Hun fik fra den Tid Navnet »Mylady«; men, da hendes Elsker rejste bort, kom hun helt paa Afveje. Efter at have gjort Kristian d. 7.s Bekendtskab, deltog hun, oftest i Mandsdragt, i hans og hans Ledsageres Ekscesser; hun kom med til Hofmaskerader, spillede Farao med Kongen, endogsaa demaskeret, og var sammen med ham hver eneste Aften. I Januar 1768 lykkedes det imidlertid at skræmme Kongen til at sende hende til Hamborg, hvor hun senere blev gift. Efter Januarkatastrofen 1772 skrev hun et langt Brev til Kongen for

at ønske ham til Lykke og tilføjede, at hun havde skrevet flere Gange tidligere, men at Struensee rimeligvis ikke havde ladet Kongen se Brevene. Samtidig anmodede hun om et lille Postmesterembede til sin Mand; men hun fik intet Svar, forlod kort efter Manden og tog Ophold i Kiel.

[13] Jakob Gude, født 1754, Søn af Proviantforvalteren ved Kristiansborg, var under Struenseeperioden juridisk Student. Som Inspektør ved Waisenhuset skrev han i sine sidste Leveaar nogle Memoirer, hvoraf de interessante Meddelelser fra Kristian d. 7.s første Regeringsaar er trykte.

[14] Peter Uldall, født 1743, hvis Moder i mange Aar havde tjent som Køkkenpige ved Hoffet, var 1755, kun tolv Aar gammel, bleven Student, havde taget teologisk Embedseksamen og derefter tilbragt et Par Aar i Assens, hvor Faderen var Byfoged og Borgmester. Saa kom han til København, hvor han tog juridisk Embedseksamen og 1769 blev Højesteretsadvokat. Hans fremragende Dygtighed og usædvanlige Veltalenhed skaffede ham et stort Klientel; efter Katastrofen d. 17. Januar 1772 blev han baade Dronningens og Struensees Defensor og vandt megen Anerkendelse for den Taktfuldhed, hvormed han udførte det vanskelige Hverv. Uldall var en liberal Mand, som saa det gode ved mange af Struensees revolutionære Foranstaltninger, uagtet han ikke havde Sympati for ham, og han har efterladt sig adskillige Optegnelser vedrørende de interessante Begivenheder, han havde været Vidne til og Deltager i.

[15] Den bekendte Historiker og Forfatter Peter Frederik Suhm, født 1728, havde alle-

rede fra sit 21. Aar som Kammerjunker haft Adgang til Hoffet, hvor Livet dog ikke tiltalte ham. Efter et 14aarigt Ophold i Trondhjem, hvor han giftede sig en Formue til, slog han sig til Ro i København, samlede sig et anseligt Bibliotek og blev 1787 kongelig Historiograf. Som meget frisindet havde Suhm haft stor Sympati for flere af Struensees Reformer og havde taget ivrigt Del i Begivenhederne, men kritiserede dog Struensee skarpt.

[16] Robert Gunning, født 1731, var 1766—71 akkrediteret det danske Hof som »envoyé extraordinaire«.

[17] Den bekendte Statsmand og Forfatter Ove Høegh-Guldberg, født 1731, var 1764 bleven Lærer for Arveprins Frederik og 1771 hans Kabinetssekretær. Hans Livsanskuelse var Struensees aldeles modsat, og han var yderst forbitret over den Mangel paa Hensyn, den fremmede Eventyrer viste Arveprinsen og hans Moder. Det var derfor let at faa ham til at deltage i Sammensværgelsen, og umiddelbart efter Katastrofen begyndte han sin noksom bekendte Rolle som ledende Statsmand.

[18] Magnus Beringskjold, født 1721, hed oprindelig Magnus Blach Ditlevsen Bering og havde først som Student i København, senere i Udlandet ført en eventyrlig Tilværelse, indtil han, 37 Aar gammel, blev adlet af den tyske Kejser. Saa optraadte han som politisk Agent for den danske Regering i St. Petersborg, indtil han 1762 begyndte at købe Landejendomme i Danmark og Aaret efter blev Generalkrigskommissær. Sammen med Generalmajor Eickstedt var han en af Hovedmændene for Sammen-

sværgelsen mod Struensee, af hvem han mente sig forurettet. Hans senere Fængselsliv i Kastellet og paa Bergenhus er noksom bekendt.

[19] Hans Henrik Eickstedt, født 1715, var 1769 bleven Generalmajor og blev to Aar senere med sine sjællandske Dragoner kaldt fra Nestved til København, hvor Struensee ønskede hans Assistance i de urolige Tider. Det lykkedes imidlertid de sammensvorne at faa ham over paa deres Parti, han var en meget virksom Deltager i Januarkatastrofen 1772 og blev belønnet med betydelige Forfremmelser og Æresbevisninger.

[20] Georg Ludvig Køller, født 1728, af pommersk Adelslægt, var 1767 bleven Chef for det falsterske Regiment. Kort før Hofrevolutionen følte han sig paa en af sine Løjtnanters Vegne fornærmet af Struensee, gik med sit Regiment pludselig over til Enkedronningens Parti og kom til at udføre en af Dramaets Hovedroller, hvorfor han bl. a. blev optaget i den danske Adel med Navnet Køller-Banner.

[21] Nikolaj Jakob Jessen, født 1718, havde i mange Aar været Kammertjener hos Frederik d. 5. og var ved Kongens Død bleven Justitsraad. Han var dengang Vinleverandør for Enkedronningen og fik efter Katastrofen en aarlig Pension for sin Deltagelse deri.

[22] Johan Frederik Brieghel, født 1732, oprindelig kongelig Livkirurg, blev 1768 tillige Kammertjener hos Kristian d. 7. Han var paa en Maade Deltager i Sammensværgelsen.

[23] Major Joakim Melkior Holten Castenschiold, født 1743, forfremmedes, »fordi han blev brugt denne Dag«, til Oberstløjtnant.

[24] Generalløjtnant Andreas Hauch, født 1708, fra 1765 Kommandant paa Kronborg. Han skal strængt have overholdt Fængsels-reglementet for Dronningen og ikke vist hende nogen videre Forekommenhed, hvorimod hans Hustru og Datter var meget venlige imod hende. Han afslog senere ethvert Avancement som Belønning for sin Deltagelse i Begivenhederne.

[25] Schweizeren Elie Salomon François Reverdil, født 1732, var i Aaret 1760 bleven ansat som Lærer for Kronprins Kristian, der holdt meget af ham og efter sin Tronbestigelse udnævnte ham til sin Forelæser og senere til sin Kabinetssekretær; men i Efteraaret 1767 fik han pludselig Befaling til at forlade Danmark, maaske paa Foranledning af Grev Holck. Omtrent 4 Aar senere bevægede Struensee Reverdil til igen at komme til Danmark for at holde Kongen med Selskab, indtil han efter Struensees Fald for bestandig tog Ophold i sit Fødeland. Reverdils interessante Værk: »Struensée et la cour de Copenhague 1760—72« udkom 1858, et halvt Aarhundrede efter hans Død, og blev straks oversat paa Dansk, og han stiller sig deri meget forstaaende og tolerant baade overfor Struensee og navnlig overfor Karoline Matilde.

[26] Gothard Albert Braëm, født 1710, Assessor i Højesteret, havde anonymt skrevet til Brandt et Par Breve med Opfordring til at styrte Struensee, og til Belønning blev han efter Hofrevolutionen udnævnt til Præsident i København.

[27] Den bekendte Jurist og Literat Bolle Villum Luxdorph, født 1716, var som

Deputeret i det danske Kancelli Medlem af Kommissionen. Hans efterladte »Skrivekalendere« indeholder mange interessante Optegnelser.

[28] Henrik Stampe, født 1713, Danmarks mest bekendte Retslærde i det 18. Aarhundrede, var som Generalprokurør Regeringens juridiske Konsulent; han var tillige Statsminister. Den Myndighed, Struensee tiltog sig, havde i høj Grad forringet Stampes Indflydelse; men det blev til Gengæld ham, som fik det Hverv at redigere Dommen over den faldne Geheime-kabinetsminister, et Aktstykke, som dog absolut ikke blev den berømte Jurist værdigt.

[29] Baron Jens Krag-Juel-Vind, født 1723, Justitiarius i Højesteret.

[30] Adolf Gothard Carstens, født 1713, Overprokurør for Slesvig m. m. Som Medlem af Kommissionen underskrev han Struensees og Brandts Dødsdom, men fortrød det senere. Han havde megen Interesse for Literatur og var selv Forfatter.

[31] Peder Kofoed-Ancher, født 1710, tidligere Professor juris, Højesteretsassessor.

[32] Frederik Kristian Sevel, født 1723, Professor juris og Generalauditør ved Søetaten.

[33] Johan Ernst Erik Schmidt, født 1716, var 1766 bleven Generalkrigskommissær og Generalauditør og blev som »en meget vel erfaren Mand« Medlem af baade den mindre Kommission, der undersøgte Forholdene angaaende Skilsmissen, og den store Dommerkommission.

[34] Grev Otto Thott, født 1703, den bekendte Statsmand og Bibliofil, Medlem af Gehejme-

konseillet m. m., havde ved Ophævelsen af Konseillet mistet alle sine Embeder med Undtagelse af Stillingen som Skoleherre paa Herlufsholm og under Slutningen af Struenseeperioden levet meget tilbagetrukket paa Gavnø, indtil han efter Hofrevolutionen igen tog virksom Del i Begivenhederne.

[35] Otto Joakim Schack-Rathlou, født 1728, havde beklædt forskellige vigtige Embeder, men var bleven afskediget kort efter Bernstorffs Fald og havde levet som Godsejer, indtil han efter Januarkatastrofen 1772 blev optaget i Regeringen.

[36] Sir Robert Murray Keith, født 1730, engelsk Generalløjtnant og Diplomat, kom 1771 som »envoyé extraordinaire« til København, hvor han under Processen mod Karoline Matilde ridderligt stod paa Dronningens Side og truede med Englands Intervention, saafremt den forhenværende engelske Prinsesse led nogensomhelst Overlast. Hans »Memoirs, with a memoir of queen Mathilda of Denmark etc.« udkom i Trykken 1849.

[37] Hans Henrik Rømeling, født 1707, Søofficer, blev straks efter Januarkatastrofen Admiral og Statsminister. Hans Virksomhed var forøvrigt Genstand for megen Kritik.

[38] Adolph Siegfried Greve v. d. Osten, født 1726, i mange Aar dansk Gesandt i St. Petersborg, senere en kort Tid i Neapel, blev i Decbr. 1770 ansat som Udenrigsminister af Struensee, med hvem han dog i mange Retninger var i høj Grad uenig. Han deltog vel ikke direkte i Sammensværgelsen mod Geheimekabinetsministeren,

men blev efter Katastrofen Medlem af det nye Statsraad.

[39] Frederik Kristian Kaas, født 1725, bl. a. bekendt fra den mislykkede Ekspedition til Algier, blev Viceadmiral 1772.

[40] Lorentz Heinrich Fischer, født 1720, var 1769 bleven Schoutbynacht og Aaret efter Deputeret i Admiralitetskollegiet.

[41] Levin Ludvig von Hobe, født 1700 i Meklenborg, kom tidlig til Danmark, avancerede hurtigt som Officer og blev 1768 Kommandant i Kastellet.

[42] Gotfred von Pentz, født 1716, var 1768 som Oberst bleven Chef for Kongens Regiment. Det var Meningen, at han skulde have været Overhofmester hos Karoline Matilde, naar hun, som det var paatænkt, efter Skilsmissen blev interneret paa Aalborghus.

[43] Eggert Kristoffer Greve Knuth, født 1722, var først Officer, men tog 1751 sin Afsked som Oberst, blev 1764 Stiftamtmand over Sjællands Stift og to Aar senere Gehejmekonferentsraad. Han var yderlig royalistisksindet, valgte bl. a. som Riddermotto: Gratia regis unica salus (Kongens Gunst den eneste Lykke).

[44] Henrik Hielmstierne, født 1715, hed oprindelig Henrichsen og var Søn af en rig islandsk Købmand, tog teologisk Embedseksamen, havde historiske Interesser, samlede et righoldigt Bibliotek og bestyrede nogen Tid Faderens Gods, som han senere arvede. 1744 blev han Assessor i Højesteret, 1747 blev han adlet og 1766 Konferensraad.

[45] Albrecht Philip Levetzau, født 1744, som havde været Kammerjunker hos Dronning Juliane Marie, Assessor i det danske Kancelli og Attaché i Paris, var dengang Medlem af Højesteret og Kammerherre.

[46] Etatsraad Peter Hoppe, født 1727, Højesteretsassessor.

[47] Hans Diderik Brinck, født 1720, Assessor i Højesteret, var 1752 bleven adlet med Navnet Brinck-Seidelin.

[48] Stefan Hofgaard Cortsen, født 1727, blev 1759 Assessor i Højesteret og 1769 Etatsraad.

[49] Johann Friedrich von Reiche, født 1721, Justitsraad og Højesteretsassessor.

[50] Justitsraad Vilhelm Friman Koren, født 1723, var 1771 blevet Assessor i Højesteret.

[51] Johan Joakim Anchersen, født 1721, blev 1770 Assessor i Højesteret og Justitsraad.

[52] Mikael Treschow, født 1741, var 1771 bleven Assessor i Højesteret.

[53] Lukas Debes, født 1741, Protokolsekretær ved Højesteret.

[54] Grev Jörgen Scheel, født 1718, Gehejmekonferensraad, Hofmester hos Arveprins Frederik og Højesteretsassessor.

[55] Baltasar Gebhard Obelitz, født 1728, Professor juris ved Københavns Universitet, efter i nogen Tid at have vikarieret for Henrik Stampe, og 1870 Etatsraad.

[56] Peder Holm, født 1706, siden 1746

Professor i Teologi og Medlem af Konsistoriet, en yderst ortodoks Gejstlig.

[57] Kristian Beverlin Studsgaard, født 1727, var ved Grev Thotts Protektion 1769 bleven Professor i Teologi; men han maatte snart igen søge Præsteembede.

[58] Ludvig Harboe, født 1709, bekendt Kirkehistoriker, var under et fireaarigt Ophold paa Island bleven Biskop i Trondhjem 1743, men kom allerede efter et Par Aars Forløb tilbage til København, hvor han 1766 blev Konfessionarius og bl. a. viede og salvede Kristian d. 7. og Karoline Matilde.

[59] Jens Jakobsen Hegelund, født 1711, Stiftsprovst ved Frue-Kirke i København.

[60] Jørgen Hee, født 1714, havde i 21 Aar været Sognepræst paa Fyn, da han 1764 kom til København som Provst ved Holmens Kirke. Efter Januarkatastrofen 1772 holdt han en Prædiken, som senere blev trykt under Titlen: »Forstyrrernes Forstyrrelse og Mangelens glædeligelige Forandring«, og som rimeligvis var Aarsagen til, at han af Regeringen blev valgt til Sjælesørger for Enevold Brandt under hans Fængselsophold i Kastellet.

[61] Den bekendte Jurist Oluf Lundt Bang, født 1731, var som Kammeradvokat beordret til at føre Sagen for Kongen mod Karoline Matilde.

[62] Baltasar Münter, født 1735 i Lübeck, havde studeret i Jena, hvor han, 22 Aar gammel, blev ansat som Docent. Senere havde han været Præst i Gotha; men 1765 blev han kaldet til St. Petri Kirke i København og blev snart be-

tragtet som en af Hovedstadens bedste gejstlige Talere, ligesom han i sit Hjem samlede en stor Kreds af Videnskabsmænd og Kunstnere. Efter Katastrofen den 17. Januar 1772 blev han beskikket til Struensees Sjælesørger, og han udgav senere deres Samtaler i Fængslet under Titlen: »Bekehrungsgeschichte des Grafen Struensee.« Bogen gør Indtryk af at have været censureret, før den blev trykt, og om Forholdet mellem Dronningen og Struensee indeholder den intet. Enkedronning Juliane Marie skal have interesseret sig for Bogens Fremkomst. Resultaterne af hans Omvendelsesforsøg er vel ret tvivlsomme og har i alle Tilfælde ikke stor Betydning.

[63] Kristine Sofie Frederikke Bruun var Kammerjomfru hos Karoline Matilde 1767—70, indtil hun blev gift med Slotsfogeden ved Kristiansborg, Kancelliraad Daniel Blechingberg; Jomfru Bruun blev afløst som Kammerjomfru af sin yngre Søster Anne.

[64] Anna Charlotte Margrete Horn var Kammerjomfru hos Dronningen 1767—71, da hun blev gift med Raadmand Baltasar Schiøtt.

[65] Anna Petersen, Gemakspige hos Karoline Matilde.

[66] Lars Hansen var Kammerlakaj hos Dronningen 1767—71, da han døde.

[67] Marie Elisabet Sofie von Eyben var 1767—71 Kammerfrøken hos Karoline Matilde. Efter at have forladt Hoffet opholdt hun sig i Holsten, hvorfra hendes skriftlige, beedigede Vidnesbyrd blev sendt til København.

[68] Kristian Johan Berger, født 1724 i Wien, kom til København 1741, blev Stadsaccoucheur 1759 og samtidig Medlem af »Videnskabernes Selskab.« Navnlig ved sit nøje Bekendtskab med Struensee blev han 1770 kongelig Livlæge med det særlige Paalæg at have Tilsyn med Kronprins Frederik. Der gik det Rygte, at Berger i Foraaret 1771, efter Struensees Tilskyndelse, skulde have forsøgt at fremkalde en for tidlig Fødsel af det ubelejlige Barn, bl. a. ved at tilraade Dronningen under Svangerskabet at ride forceret og i Mandssaddel; men der kunde ikke bevises noget imod Livlægen. Han hørte til dem, der som Struensees Tilhængere blev fængslede samtidig med ham; men efter Henrettelsen blev han løsladt og foreløbig med en Pension forvist til Aalborg.

[69] Birgitte Sofie Rosenkrantz, født 1746, blev, femten Aar gammel, gift med Gehejmeraad Gabel og døde i Sommeren 1769.

[70] Mdm. Gundel Marie Schønberg var 1769—72 »Vartfrue« hos Kronprins Frederik.

[71] Mdm. Ane Sofie Petersen, Vaagekone hos Kronprinsen 1770—72.

[72] Engel Marie Arensbach var Kammerjomfru hos Karoline Matilde 1767—72.

[73] Seneca Otto Falkenskjold, født 1738, havde som ganske ung været i udenlandsk Krigstjeneste og senere foretaget vidtløftige Rejser, indtil han 1768 blev Kammerherre og Generaladjutant. Han deltog i russisk Tjeneste med Tapperhed og Dygtighed i Krigen mod Tyrkiet, men

blev kaldt hjem af Struensee, som 1771 sendte ham i diplomatisk Ærinde til St. Petersborg. Han gik for at være en af Struensees trofasteste Tilhængere, men saa snart det farlige ved den altfor voldsomme Reformators Stilling. Han blev fængslet d. 17. Januar 1772, var Genstand for en yderst uretfærdig Behandling og blev forvist til Munkholm, hvor han bl. a. skrev sine Memoirer; fire Aar senere blev han dog benaadet og tog Ophold først i Sydfrankrig, senere i Lausanne. I Foraaret 1788 kaldte Regeringen ham hjem til Danmark; men han befandt sig ikke vel der og rejste tilbage til Lausanne, hvor bl. a. Reverdil hørte til hans Omgang. Hans Memoirer blev efter hans Død udgivne af en Schweizer i en fransk Bearbejdelse.

[74] Jomfru Bøye var en kort Tid Kammerjomfru hos Karoline Matilde.

[75] Frøken Charlotte Amalie Trolle, Hoffrøken hos Karoline Matilde 1767—72, var den af Hofdamerne, Dronningen holdt mest af; der var derfor store Vanskeligheder ved at faa hende med til Kronborg.

[76] Kristian Torp var Kongens Kammerlakaj 1768—72.

[77] En Negerdreng, Moranti, og et Par Hunde hørte, som bekendt, til den sindssyge Konges stadige Omgang.

[78] Esther Gabel afløste 1771 Jomfru Horn som Kammerjomfru hos Karoline Matilde.

[79] Buck, Dronningens Frisør (»Accommodeur«).

[80] Hans Henrik Majol, »Fyrbøder« hos Kronprinsen.

[81] Føbe og Famiok, to unge Piger, en Cirkassierinde og en Negerinde, besørgede en væsentlig Del af Dronningens daglige Opvartning.

[82] Thyge Lem havde nogen Tid været Tjener hos Struensee.

[83] Johan Just von Berger, født 1723 i Celle, var som Dr. med. bleven indkaldt til Danmark og Hofmedicus 1753. 1768 var han bleven Etatsraad.

[84] Kornelius Høyer, født 1741, anset Miniaturmaler, kom 1768 tilbage til Danmark efter en længere Udenlandsrejse paa Kongens Bekostning og blev to Aar senere Medlem af Kunstakademiet og Hofminiaturmaler.

[85] Guldsmed Studsgaard er opført i Københavns Vejviser for 1772 som boende i Størrestræde.

[86] Theodor Friedrich Stein, en dengang anset Miniaturmaler fra Lübeck, som i Sommeren 1770 malede Miniaturbilleder af Dronningen og Struensee.

[87] Fru Charlotta Hedevig Matthiesen var Kammerfrue hos Karoline Matilde 1767—70.

[88] Nikolaj Elsberg, født 1749, senere en yndet Skuespiller ved det kongelige Teater.

[89] Frederik Vilhelm Wivet, født 1728, blev 1755 Højesteretsadvokat og var 1763—73 tillige Generalfiskal. Foruden som Jurist var han, mindre heldigt, bekendt som dramatisk Forfatter.

[90] Frøken Frederikke Louise Møsting, Hoffrøken hos Dronningen 1767—72, havde faaet Ordre til at ledsage hende til Kronborg og sad ved Siden af hende i Vognen.

[91] Frøken Sofie Magdalene Sperling var Hoffrøken hos Karoline Matilde 1769—72.

[92] Frøken Margrete Vilhelmine Schmettau var Hoffrøken hos Dronningen 1769—72.

[93] Kristian Frederik Greve Holstein, født 1735, blev 1768 Overhofmester hos Karoline Matilde med Titel af Gehejmeraad og Aaret efter tillige Overstaldmester.

[94] Karl Adolf Raben, født 1744, var Kammerjunker hos Dronningen 1769—72.

[95] Frederik Horn, født 1708, havde i sin Ungdom mindre heldigt forsøgt sig som satirisk Digter, men blev en dygtig Jurist og 1739 Højesteretsadvokat. 1761 blev han Politimester og ombyttede ti Aar senere denne Stilling med Posten som Justitiarius i den af Struensee oprettede Hof- og Stadsret.

[96] Johan Gottlieb Putscher, forhenværende Kammertjener og Livkirurg hos Kong Kristian d. 6., var paa den Tid Etatsraad og Kæmmererer ved Øresunds-Toldkammeret i Helsingør.

[97] James Watson, født 1739, en bekendt engelsk Kobberstikker, har stukket en Mængde berømte Malerier i Kobber. Hans Mezzotinto efter Francis Cotes' Maleri af Karoline Matilde er et meget smukt Arbejde, som har af-

født flere mindre vellykkede Litografier og Træ=snit.

[98] Francis Cotes, født 1725, meget bekendt engelsk Portrætmaler og navnlig Portrættegner, særlig søgt af det fornemme Publikum i London. Hans Maleri, som ikke kendes, af Karoline Matilde var sikkert idealiseret.

[99] Jens Juel, født 1745, den bekendte danske Portrætmaler, havde 1767 vundet Akademiets lille Guldmedaille, og havde allerede dengang et godt Navn. Han har bl. a. udført to Pastelbilleder, som findes paa Rosenborg, af Kristian VII og Karoline Matilde, senere, i Foraaret 1771, to Oliemalerier, som findes paa Hvedholm (Kopier paa Rosenborg), af Karoline Matilde og Struensee, og Oliemalerier af Kongen og Luise Augusta, som nu ligeledes findes paa Rosenborg.

[100] Terkel Kleve, født 1743, var oprindelig Artilleriofficer, men blev senere Kobberstikker. Som Løjtnant indgav han d. 25. Maj 1772 Ansøgning om Privilegium paa et Portræt af Struensee, og i denne Ansøgning, hvoraf en Kopi er vedlagt Billedet paa det kongelige Bibliotek, hedder det: »Nu i Anledning af de urigtige og gandske usande i Kaaber stuckne Efterlignelser af Johan Friderich Struensee kiøber den største Deel af Eders kongelige Majestets troe Undersaatter, der ham ej kiendte, disse saa uefterrettelige Contrefaits, og dog ere de efter Penges Tab om hans Udseende uvidende. Icke en ringe Del af disse Eders kongelige Majestets troe Undersaatter har formaaet mig til at stikke denne Struensees Portrait i Kaaber efter een for min egen Curiositet i hans

levende Live forfærdiget Profil-Tegning, hvilcken jeg i dybeste Underdanighed understaar mig at legge for Eders kongelige Majestets Fødder til Kiændelse, om den kan fortiene, i Henseende til det egentlige og naturlige, deri findes, et Fortrin for andre af den Art etc.« Billedets latinske Omskrift indeholder et Ordspil: Mala multa struens se perdidit ipse (Ved at gøre meget ondt bragte han sig selv i Ulykke).

LITERATUR.

Münter: »Bekehrungsgeschichte des Grafen Struensee«. København. 1772.

»Letters of an english gentleman«. London. 1772.

«Memoirs of an infortunate queen«. London. 1776.

»Autentische und höchst merkwürdige Aufklärungen über die Geschichte der Grafen Struensee und Brandt«. Germanien. 1788.

Roman: »Mémoires historiques et inédites, etc.« Paris. 1807.

Brown: »The northern courts etc.«. London. 1818. 1. Pag. 73—163.

Høst: »Struensee og hans Ministerium«. Clio. København. 1824.

»Memoires de mr. de Falkenskiold«. Paris. 1826. Pag. 101—64.

Raumer: »Europa 1763—83«. 1. Leipzig. 1839. Pag. 113—206.

Art. »Struensee«. Der neue Pitaval. III. 1843. Berlin. Pag. 1—93.

»Memoirs of Sir Robert Murray Keith, with a memoir of queen Carolina Mathilda of Denmark, etc.«. London. 1849.

Grønblad: »Statshvälfningen i Danmark den 17. Januar 1772«. Helsingfors. 1850.

Heimbürger: »Caroline Mathilde etc.« Celle. 1851.

Molbech: »Oplysninger til Christian d. 7's, Hoffets og Struensees Historie«. Nyt historisk Tidsskrift. 4. København. 1852. Pag. 471—740.

Reverdil: »Struensée et la cour de Copenhague 1760—72«. København. 1858.

»Mémoires de Charles, prince de Hesse«. København. 1861.

Jenssen-Tusch: »Die Verschwörung gegen die Königin Caroline Mathilde etc.«. Leipzig. 1864.

Bang: »Charlotte Dorothea Biehls Breve om Kristian VII.« Historisk Tidsskrift. III. 4. København. 1865—66. Pag. 341—494.

Worsaae: »Om Karoline Matilde.« Historisk Tidsskrift. III. 5. København. 1866—67. Pag. 468—76.

Birkeland: »Løjtnant Becks Beretning om Dronning Caroline Mathildes Fængsling«. Historisk Tidsskrift. III. 6. København. 1867—69. Pag. 89—99.

Paludan Müller: »Bidrag til d. 17. Januars Historie«. Historisk Tidsskrift. III. 6. København. 1867—69. Pag. 496—501.

Schiern: »Katastrofen 17. Januar 1772«. Historisk Tidsskrift. IV. 2. København. 1870—72. Pag. 679—840.

Wittich: »Struensee«, bearb. af Blangstrup. København. 1887.

Blangstrup: »Kristian VII og Karoline Matilde«. København. 1891.

Bobé: »Kong Christian VII's egenhændige Forvisningsordre for Dronning Caroline Mathilde«. Historisk Tidsskrift. VII. 2. København. 1899—1900. Pag. 213—16. »Portræter af Dronning Caroline Mathilde og Struensee«. Kunst. 5. København. 1903.

Kristiansen: »Kristian VII's Sindssygdom«. København. 1906.

H. MEYERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

